Vysoké učení technické v Brně

Ústav soudního inženýrství

OBECNÁ METODIKA SOUDNÍHO INŽENÝRSTVÍ

Doc. Ing. Robert Kledus, Ph.D.

Brno 2012

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tyto e-learningové studijní opory byly napsány a vytisknuty za přispění prostředků z operačního programu pro vzdělávání a konkurenceschopnost MŠMT prostřednictvím realizace projektu registrační číslo: CZ.1.07/2.2.00/15.0151 - „Modernizace výuky magisterského studijního programu Soudní inženýrství na Vysokém učení technickém v Brně“.

Název: Obecná metodika soudního inženýrství

Autor: doc. Ing. Robert Kledus, Ph.D.

Recenzent: Ing. Roman Staněk

Vydalo: Vysoké učení technické v Brně
Ústav soudního inženýrství

Vyšlo: **2012**

Vydání: **první**

ISBN: 978-80-214-4562-8

Oponoval: Ing. Roman Staněk

Neprošlo jazykovou úpravou.

Obsah

1. Soudní inženýrství a soudní znalectví..... 7
2. Právní úprava znalectví, pojem znalec 16
3. Řízení a organizace znalectví.....21
4. Znalecký posudek 33
5. Znalecká činnost – legislativní požadavky 40
6. Praktický výkon znalecké činnosti.....48
7. Podíl znalce na zajištění důkazů.....57
8. Experiment a ohledání při činnosti znalce.....63
9. Aplikace předpisů ve znaleckém posudku.....71
10. Odpovědnost znalce za podaný posudek a další sankce.....76
11. Přibrání znalce k podání posudku 83
12. Odměňování a náhrada nákladů.....91
13. Úvod do speciálních metodik soudního inženýrství 97

Úvod

Vážené studentky a studenti,

tento studijní text je určen posluchačům 1. ročníku navazujícího magisterského studijního programu Soudní inženýrství, kteří studují na Ústavu soudního inženýrství Vysokého učení technického v Brně. Obsahově je opora uspořádána tak, aby uvedená soustava poznatků a dovedností byla využitelná nejen pro výkon znalecké činnosti, ale i pro výkon povolání, ve kterých se poznatky z této činnosti využívají pro realizaci právních úkonů nebo pro další rozhodovací činnosti občanů, firem a institucí.

Studijní opora rozvíjí odborné kompetence studujících v oblasti organizace a řízení znalecké činnosti, vlastního provádění této činnosti, především v řízeních před orgány veřejné moci příp. pro potřeby právních úkonů fyzických nebo právnických osob. Zásady výkonu znalecké činnosti jsou plně využitelné i při řešení odborných (expertizních) posudků. V praxi je však nutno důsledně rozlišovat mezi činností znaleckou a činností odbornou (expertizní). Znalecká činnost je upravena zvláštními právními předpisy, může být vykonávána pouze fyzickými nebo právnickými osobami oprávněnými k této činnosti, a proto expertizní posudky, zpracované podle jiných právních předpisů, nelze zaměňovat za posudky znalecké. Obecné zásady pro zpracování posudků, jako je řádné uvedení podkladů, vysvětlení specifických pojmů, popis použitých metod, uvedení vstupních údajů do algoritmu řešení, vlastního řešení, prezentace výsledků, jejich analýza a závěrečné zhodnocení jsou společné jak pro posudky znalecké, tak i odborné.

Studijní opora je určena především posluchačům řádné a kombinované formy studia. Text je psán jako distanční studijní opora. Využívá se v něm různých prvků zpětné vazby, jako jsou úkoly, otázky k zamyšlení apod. Text je tedy nutno nejen přečíst, ale skutečně studovat a nenahrazuje studijní literaturu a odborné prameny, které jsou uvedeny v jednotlivých kapitolách nebo ty, které jsou doporučeny vyučujícím příp. garantem předmětu.

Přeji Vám hodně úspěchů při studiu

doc. Ing. Robert Kledus, Ph.D.

Čas potřebný k prostudování učiva opory:
32 + 16 hodin (teorie + řešení úloh)

Cíl studijního textu

Studijní opora je určena především posluchačům řádné a kombinované formy studia v oboru soudní inženýrství.

Po prostudování textu a vypracování úkolů v rámci studijní opory budete umět

- vymezit pojmy znalec, soudní znalectví, soudní inženýrství,
- určit základní historické mezníky ve vývoji znalecké činnosti v ČR,
- objasnit rozdíly mezi činností znalce a experta a vysvětlit, proč znalecká činnost vyžaduje i zvláštní kvalifikaci,
- popsat organizaci znalectví v ČR, průběh jmenovacího a odvolacího řízení,
- vysvětlit strukturu znalectví, vymezit podstatné prvky této soustavy a jejího okolí,
- objasnit spolupráci mezi znalcem a orgány veřejné moci při ustanovení znalce k podání posudku,
- objasnit spolupráci mezi znalcem a organizací při vyžádáni posudku od znalce,
- vysvětlit specifické postavení znaleckého posudku mezi ostatními důkazními prostředky,
- objasnit principy odpovědnosti znalce za podaný znalecký posudek.

Prostudováním textu a vypracováním úkolů v rámci studijní opory získáte:

- znalosti obecných postupů pro řešení znaleckých a expertních problémů,
- kompetence potřebné pro zpracování odborných a znaleckých posudků.

Po prostudování textu a vypracování úkolů v rámci studijní opory budete schopni:

- orientovat se v právních předpisech upravujících organizaci a výkon znalecké činnosti,
- z pohledu organizace uzavřít dohodu mezi znalcem a organizací o zpracování posudku,
- z pozice orgánu veřejné moci ustanovit znalce k podání posudku a realizovat související úkony,
- z pohledu znalce sestavit písemný posudek,
- připravit a realizovat vyšetřovací pokus či znalecký experiment,
- zohlednit specifika, týkající se podávání posudků v různých typech řízení před orgány veřejné moci i mimo tato řízení,
- znalecké a expertní problémy řešit v uvědomělých provázaných krocích v souladu s právními předpisy.

Vysvětlivky k ikonám

	Klíčová slova
	Korespondenční úkol
	Úkol k textu
	Shrnutí
	Příklad
	Pro zájemce
	Otázky a úkoly k zamyšlení
	Úkol
	Průvodce studijní oporou
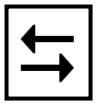	Průvodce textem
	Další zdroje
	Řešení úkolů

1. Soudní inženýrství a soudní znalectví

Po prostudování kapitoly budete znát:

- podstatné prvky soustavy znalectví a jejího okolí.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vysvětlit rozdíl mezi soudním znalectvím a soudním inženýrstvím,
- objasnit postavení těchto disciplín mezi jinými disciplínami,
- vymezit pojmy znalec, soudní znalectví, zvláštní kvalifikace znalce,
- objasnit rozdíly mezi činností znalce a experta,
- popsat postavení znalce a znaleckého posudku v rámci dokazování před soudem.

Prostudováním kapitoly získáte:

- základní přehled o historickém vývoji znalecké činnosti v ČR.

Klíčová slova kapitoly: znalectví, technické znalectví, technicko-ekonomické znalectví, soudní inženýrství, zvláštní kvalifikace znalce, znalec, znalecký objekt, znalecký problém, znalecká činnost a znalecký posudek.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
140 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

A) Postavení soudního inženýrství a soudního znalectví mezi jinými disciplínami

Průvodce textem:

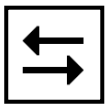

V učebním textu bude rozlišováno mezi soudním znalectvím a soudním inženýrstvím. Rozdíl mezi uvedenými pojmy je vysvětlen v první části této kapitoly, která se postavením těchto disciplín mezi jinými disciplínami zabývá.

Vznik oboru soudní inženýrství je úzce spojen s rozvojem technického znalectví. Máme-li vysvětlit postavení soudního inženýrství mezi jinými disciplínami, musíme se zmínit nejprve o soudním znalectví, technice a technickém znalectví.

1. Soudní znalectví

Soudní znalectví[1)] je teoreticko-aplikační obor lidské činnosti, v rámci kterého se realizuje znalecká činnost. Ta má podobu řešení znaleckých úkolů. Cílem **znalecké činnosti** je u znaleckých entit nalézt, v rámci řešení **znaleckých problémů**, pravdu o určitých skutečnostech, které jsou důležité zejména pro rozhodovací činnost orgánů veřejné moci (dále jen OVM), příp. pro realizaci právních úkonů fyzických nebo právnických osob.

Znalectví se historicky člení na jednotlivé obory (v současné době se jedná o 62 oborů), v rámci kterých znalci vykonávají svoji znaleckou činnost. Zavedené členění vychází z potřeb řízení před OVM. Mezi nejfrekventovanější obory patří ekonomika, zdravotnictví, stavebnictví a strojírenství.

Na základní úrovni lze znalectví členit na znalectví:

- ekonomické,
- technické,
- lékařské
- a v dalších oborech.

V rámci každého z oborů má soudní znalectví vždy specifické postavení. Na rozdíl od jiných odborných disciplín se v soudním znalectví informace o oborových objektech primárně nevyužívají v rámci daného oboru, ale jsou určeny především pro potřeby řízení před OVM (např. v řízení trestním, občanskoprávním, správním, obchodním atd.).

Příklad:

Dojde-li k havárii technického objektu, technické znalectví jako součást světa techniky musí o havarovaném technickému objektu zpracovat potřebné informace pro orgány činné v trestním řízení, tak aby tyto mohly objektivně rozhodnout o trestní odpovědnosti osob, které se na havárii podílely. Poznatky o příčinách havárie mohou být využity i v rámci světa techniky, primárně však slouží pro rozhodovací činnosti OVM tak, aby tyto zjistily, kdo a jak porušil objektivní právo (právní řád), jaké jsou následky, a stanovily sankce za porušení práva.

Ze specifického postavení znalectví tak vyplývají i specifické požadavky na znalce, kterými se liší od experta, který pracuje v rámci svého oboru. Tyto požadavky Bradáč[2)] vymezuje jako tzv. **zvláštní kvalifikace znalce**.

Znalec stejně jako expert musí mít hluboké znalosti odborné. Znalec však musí být navíc vybaven specifickými kompetencemi, které souvisejí se způsobem využití výsledků jeho práce.

Znalec musí být schopen:

1. výsledky řešení složitých znaleckých problémů transformovat do podoby, jež je srozumitelná široké laické veřejnosti,
2. řešení znaleckého problému realizovat v souladu s právními předpisy, které upravují výkon znalecké činnosti, i v souladu s procesními předpisy, které upravují postup OVM (v souladu s trestním řádem, občanským soudním řádem atd.)

Expert může u subjektů, jimž jsou výsledky jeho práce určeny, běžně předpokládat odborné znalosti, protože se jedná převážně o lidi z oboru nebo návazných oborů. Při své práci pak není vázán procesními předpisy. Způsob opatřování podkladů je dán především jeho úvahou. Oproti tomu znalec nemůže předpokládat odborné znalosti u subjektů, které budou využívat výsledky jeho práce. Odbornou problematiku tak musí „přetlumočit“ do formy pochopitelné i laikům v daném oboru. Tyto musí být srozumitelné jak pro orgány provádějící řízení, tak i pro účastníky řízení. Způsob jeho práce musí být v souladu s právními předpisy, které upravují znaleckou činnost. V řízení před OVM musí navíc

postupovat i v souladu s procesními předpisy upravujícími daný typ řízení (např. v občanském soudním řízení v souladu s občanským soudním řádem, v trestním řízení v souladu s trestním řádem atd.) a musí též vycházet ze stavu dokazování v dané věci.

U znalce mají zvláštní důležitost též jeho osobní vlastnosti. Znalecká činnost vyžaduje i morální vyspělost, neboť znalec musí vždy jednat zejména legálně, eticky, nestranně a zachovávat mlčenlivost.

2. Technické znalectví

Součástí oboru soudní znalectví je znalectví technické a s ním úzce související znalectví technicko-ekonomické. „Svět techniky" podrobně analyzuje Janíček[3)], který uvádí, že technika je odvětví spojené se vším, co souvisí s technickým životem technického objektu, tedy s jeho návrhem, výrobou, provozem a likvidací. „**Svět techniky**" je soustavou více či méně propojených oborů, které se týkají technických objektů. Nejdůležitějšími z nich jsou technická praxe, technická věda a technické školství. S nimi souvisejí technická politika a sociologie, významu nabývá i technická etika a nezbytné je i technické znalectví. Technické znalectví však má mezi ostatními technickými disciplínami specifické postavení, neboť zpracovává informace o technických objektech pro jinou oblast než je technika.

Složitost problémů, které řeší OVM, zpravidla vyžaduje od znalců vysokou úroveň znalostí vědeckých, oborových i mezioborových. Specifikem technického a technicko-ekonomického znalectví tak je jeho **interdisciplinárnost**. Ta znamená, že řešení technických a technicko-ekonomických znaleckých problémů zpravidla vždy vyžaduje vyžití znalostí z více oborů a to nejen technických.

Příklad:

Řada negativních jevů v technice souvisí se selháním člověka (lidského faktoru). Znalecké problémy tak nelze dost dobře řešit bez potřebných znalostí z oblasti lékařství a psychologie. Důležitá je např. problematika reakční doby, optického vnímání, motorických schopností apod. Po objasnění příčiny určitého negativního jevu je nutno následně kvantifikovat jeho důsledky, což již vyžaduje nejen znalosti technické, ale i ekonomické.

3. Soudní inženýrství

Složitost znaleckých problémů, které řeší techničtí a technicko-ekonomičtí znalci, vedla k potřebě vytvořit v nejfrekventovanějších znaleckých disciplínách **znalostní a teoretickou nadstavbu** v podobě odborně-vědecké disciplíny **soudní inženýrství**.

Zakladatelem původního vědeckého pojetí soudního inženýrství je Ing. Jiří Smrček (1906-1987), který je v r. 1965 definoval takto[4)]: *„Soudní inženýrství je nová technická disciplína, zabývající se zkoumáním příčin, průběhu a důsledků negativních technických jevů všech oborů. Jejím významným použitím v rámci*

hledání materiální pravdy je objasňování těchto jevů pro účely řízení před státními orgány zejména v řízení trestním a občanskoprávním, příp. i pro potřeby správních orgánů a organizací“.

Obor soudní inženýrství tak byl původně konstituován jako nadstavba technického znalectví. V současné době se oblast jeho působnosti rozšířila o další obory znaleckých činností a rozšířilo se i uplatnění poznatků z tohoto oboru. Tyto se uplatňují nejen v řízeních před orgány veřejné moci, ale i v rámci obchodních a rozhodovacích činností firem a institucí, jako např. v oblasti bankovnictví, pojišťovnictví, správy majetku, obchodování s majetkem, oceňování majetku, bezpečnosti dopravy apod. Důsledkem tohoto vývoje je i vytvoření bakalářských a magisterských studijních programů v oboru Soudního inženýrství. Tyto studijní obory primárně nepřipravují absolventy pro výkon znalecké činnosti, nýbrž vychovávají odborníky pro výše uvedené další oblasti lidských činností, ve kterých se specificky uplatňují poznatky z oboru soudního inženýrství. Samostatné uplatnění absolventů v oblasti znalectví zpravidla vyžaduje získání praktických zkušeností s řešením složitých technických a technicko-ekonomických problémů nebo užší profilaci v rámci doktorského studia.

Na současné úrovni rozvoje oboru tak lze soudní inženýrství vymezit takto:

Soudní inženýrství *je vědeckou disciplínou, která se zabývá znaleckým a expertním posuzováním různorodých typů objektů v klasických inženýrských oborech. Je typem znalostního a systémového inženýrství, v němž se uplatňují poznatky z různých vědních oborů (technických, přírodovědných, ekonomických, právních a dalších), které se využívají pro technická, technicko-ekonomická a ekonomická posuzování reálných i abstraktních objektů, které mají především technický, přírodní a ekonomický charakter. Výsledky se využívají pro rozhodovací činnosti v oblasti soudnictví, v dalších řízeních před orgány veřejné moci, pro právní úkony, obchodní a rozhodovací činnosti občanů, firem a institucí.*

Obdobnou nadstavbou znalectví v oblasti lékařských znaleckých oborů je soudní lékařství, kde předmětem zájmu (znaleckým objektem) je člověk.

Rozlišujme tedy mezi znalectvím jako teoreticko-aplikačním oborem, v rámci kterého se realizuje praktická znalecká činnost téměř ve všech oblastech lidských činností a soudním inženýrstvím, které je datovou, informační, metodologickou a znalostní nadstavbou znalectví v klasických inženýrských oborech.

B) Historický vývoj soudního znalectví

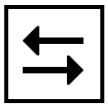

Průvodce textem, úkol:

Historický vývoj soudního znalectví podrobně popisuje Bradáč v kap. 1.2 publikace Soudní znalectví (viz další zdroje uvedené na konci kapitoly). Před prostudováním dalšího textu si přečtěte uvedenou kapitolu a látku si zopakujte podle dále uvedeného shrnutí.

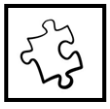

Potřeba odborného znaleckého dokazování v řízeních před orgány soudů úzce souvisí s rozvojem lidské společnosti, zejména s rozvojem vědy a techniky.

V celém starověku i středověku se soudní řízení obešlo bez dokazování odborníkem. Potřeba odborného znaleckého dokazování vyvstala až v okamžiku, kdy určité obory dosáhly úrovně, která již nebyla pro soudce postižitelná a vznikla tak v soudním řízení potřeba přibrat k vysvětlení odborníky.

Pokusy o zapojování odborníků do procesního řízení začaly v 16. století v době inkvizice. Odborníci však byli přibráni pouze při ohledání.

V trestním řízení se pojem „znalé osoby" začal častěji objevovat až na přelomu 18. a 19. století. V ČR jsou první zjistitelné zmínky o seznamech stálých soudních znalců z roku 1787. V 18. a 19. století převládal názor, že znalec je jen pomocníkem soudu a znalecký posudek je v podstatě obdobou svědecké výpovědi.

Prudký rozvoj vědy a techniky v 2. polovině 19. a ve 20. století měl za následek nutnost účasti odborníků u soudu. Současně vyplynula i potřeba vyčlenění znaleckého posudku jako samostatného druhu soudního důkazu.

Období 1873–1949

V Českých zemích (v období 1. republiky) se poprvé v legislativě objevuje pojem **soudní znalec** v trestním řádu z roku 1873 (platil až do roku 1950). Následně se pak objevuje i v občanském soudním řádu.

V roce 1939 na základě vládního nařízení č. 269/1939 Sb., o seznamech soudních znalců začaly vznikat seznamy soudních znalců, členěné podle oborů a vedené u krajských soudů. Byly dány podmínky pro jmenování, prověřování odborné způsobilosti atd. Systém fungoval až do roku 1949. Kromě znalců znal zákon i pojem „znalecký svědek".

Období 1949–1959

Po 2. světové válce upravil v ČSR znaleckou činnost zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících, který definitivně sjednotil předcházející seznamy znalců a způsoby jejich jmenování. Stálí přísežní znalci mohli podávat znalecké posudky v soudním řízení, na žádost úřadů a orgánů veřejné správy i na žádost občanů mimo soudní řízení. Výjimečně mohl soud přibrat i jiného než stálého přísežného znalce. Znalce jmenoval krajský soud podle místa bydliště. Aby se zajistila kontrola znalecké činnosti, bylo znalcům uloženo vést znalecké deníky.

Období 1959–1967

Změna nastala v roce 1959 přijetím zákona č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočníků, spolu s prováděcí vyhláškou č. 193 Ú.l. Podle důvodové zprávy mělo být hlavním cílem této změny „vymýcení soukromo-podnikatelských způsobů při provádění znaleckých a tlumočnických úkonů".

Posudky vypracovávaly orgány státní správy a organizace socialistického sektoru, příp. státní ústavy nebo státní orgány. Státní orgány požadovaly posudky od těchto organizací. Výběr osoby znalce však spočíval na dožádaném orgánu, resp. organizaci. Znalci pak posudky zpracovávali v rámci svého pracovního poměru u zaměstnavatele, za obsah posudku nesli osobní odpovědnost, vyúčtování prováděl zaměstnavatel. Úprava měla za následek prodloužení lhůt na zpracování posudků a pokles jejich kvality. Organizace nebyly na vypracování posudků zainteresovány, znalci se střídali a nenabývali potřebných zkušeností. Úprava proto vydržela jen do roku 1967.

Období 1967–dosud

Od roku 1967 až dosud je znalecká činnost upravena zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. Za tuto dobu byl zákon pouze dvakrát novelizován (v roce 2006 a 2011), vyhláška byla novelizována častěji, převážně v souvislosti s úpravou znalečného. Přestože tato právní úprava vznikla v 60. letech, tedy v období socialistického režimu, jednalo se na svoji dobu o velmi progresivní úpravu obsahující prvky soukromopodnikatelské. Znalci prováděli znaleckou činnost osobně, sami přijímali objednávky na znalecké posudky, prováděli evidenci posudků i vyúčtování za znaleckou činnost, což umožnilo trvání této zákonné úpravy i po roce 1989. V budoucnu však lze předpokládat další legislativní změny v této oblasti.

Z hlediska historického vývoje znalectví je důležité si uvědomit, že postavení znalce a znaleckého posudku se významně měnilo. Zatímco v 18. a 19. století ještě převládal názor, že znalec je jen pomocníkem soudu a soud může odborný názor znalce nahradit názorem vlastním, dnes je postavení znalce i znaleckého posudku mnohem významnější. V současné době, závisí-li rozhodnutí soudu na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí (nepostačuje-li odborné vyjádření), je soud povinen ustanovit znalce. Znalec zpracuje znalecký posudek, který má v důkazním řízení zvláštní postavení. Na jedné straně je posudek důkazem, jako každý jiný. Soudce však nemůže odborný názor znalce libovolně nahradit názorem vlastním, tj. v dané věci názorem laickým. Neznamená to však, že by neměl možnost znalecký posudek kontrolovat. Naopak jej kontrolovat musí, a to zejména z hlediska logiky, tedy zda závěry, které znalec uvádí, logicky vyplývají z vymezených předpokladů a rovněž z hlediska souladu se stavem dokazování v dané věci, tedy zda znalec vycházel ze skutečností, které byly v řízení řádně prokázány. Znamená to tedy, že kromě toho, že posudek musí být srozumitelný, správný a úplný, **musí být též logicky členěn a musí obsahovat nejen podklady, ze kterých znalec čerpal, ale i skutečnosti, ze kterých znalec při zpracování posudku vycházel**. Je-li pochybnost o správnosti posudku, nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, soud požádá znalce o vysvětlení; kdyby to nevedlo k výsledku, přibere jiného znalce.

C) Znalectví jako strukturovaný objekt

Dále v textu bude znalectví analyzováno jako soustava s těmito **podstatnými prvky**[5]: znalec, znalecký objekt, znalecký problém, znalecká činnost.

1. Znalec – pod tímto pojmem (není-li upřesněno jinak) budeme rozumět všechny subjekty, které jsou oprávněny vykonávat znaleckou činnost, tedy nejen jednotlivé znalce, ale i znalecké ústavy, příp. též znalce ad hoc (pro daný případ, viz dále). Každý znalec na základě zadání znaleckého úkolu a analýzy problémové situace formuluje na daném znaleckém objektu znalecký problém, realizuje jeho řešení a zpracovává znalecký posudek.
2. Znalecký objekt – je objekt, který je předmětem konkrétního zájmu určitého subjektu (orgánu veřejné moci, fyzické anebo právnické osoby), požadujícího o objektu vypracovat znalecký posudek.
3. Znalecký problém – je odborný problém, který souvisí s typem a stavem znaleckého objektu, se stavem jeho okolí a s vymezeným zájmem o objekt, daným zájmem subjektu, pro jehož potřeby se zpracování znaleckého posudku provádí.
4. Znalecká činnost – představuje proces získávání, zpracovávání a předávání informací, s cílem vyřešit znalecký problém a vypracovat znalecký posudek.
5. Znalecký posudek – je výsledkem znalecké činnosti a obsahuje otázky týkající se posuzovaného objektu, které formuluje zadavatel posudku, znalecký problém, který formuluje řešitel posudku, nálezy o posuzovaném objektu, přístupy a metody řešení, vlastní řešení znaleckého problému, jeho výsledky, analýzu a syntézu výsledků řešení shrnutou do odpovědí na otázky.

Soustavu znalectví budeme chápat jako otevřenou (neizolovanou), což znamená, že soustava má své podstatné vazby na prvky okolí. Mezi soustavou a prvky okolí probíhají podstatné interakce, které soustavu aktivují a ovlivňují. Soustava se do okolí určitým způsobem projevuje, což má pro prvky okolí své důsledky.

Z hlediska potřeb tohoto textu budeme za **podstatné prvky okolí** považovat orgány veřejné moci a fyzické a právnické osoby, které zadávají znalcům znalecké úkoly (aktivují soustavu) a zpětně využívají výsledků znalecké činnosti (projevy soustavy), a to buď pro potřeby rozhodování v rámci řízení před orgány veřejné moci, nebo pro provádění svých právních úkonů.

Za podstatný prvek ovlivňující chování soustavy budou považovány především orgány, které znaleckou činnost organizují a řídí. Jedná se o ministerstvo spravedlnosti v čele s ministrem a o krajské soudy v čele s předsedy krajských soudů, kteří zejména znalce jmenují, odvolávají, evidují a kontrolují a tím ovlivňují vlastnosti a chování soustavy znalectví.

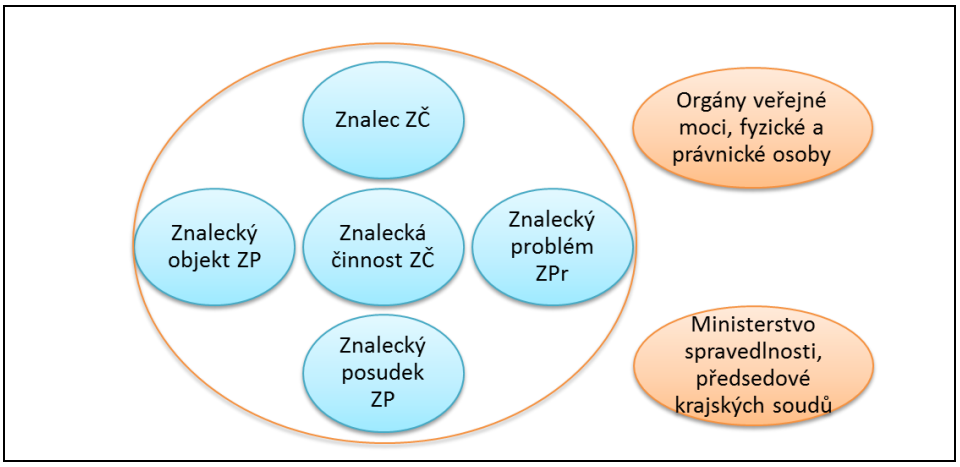

Obr. 1.1: Znalectví jako strukturovaný objekt[6)] – podstatné prvky soustavy a jejího okolí

Shrnutí:

Praktická znalecká činnost se realizuje v rámci oboru soudní znalectví. Znalec stejně jako každý jiný odborník v příslušném oboru musí mít hluboké znalosti odborné. Jelikož výsledky jeho práce se využívají především v řízeních před orgány veřejné moci, musí mít znalec navíc specifické kompetence, které vytvářejí předpoklad pro výkon znalecké činnosti. Tyto označujeme jako zvláštní kvalifikaci znalce. Mezi ostatními důkazními prostředky má v řízení před orgány veřejné moci znalecký posudek zvláštní postavení. Při hodnocení důkazů soud nemůže odborný názor znalce libovolně nahradit názorem vlastním. Znalec však musí vytvořit předpoklady pro kontrolu znaleckého posudku tím, že posudek vypracuje tak, aby byl logický, úplný, pravdivý a zejména v něm byly uvedeny podklady a skutečnosti, ze kterých znalec vychází. Součástí oboru soudní znalectví je znalectví technické a technicko-ekonomické. Složitost technických a technicko-ekonomických znaleckých problémů historicky vedla k vytvoření nadstavby znalectví v klasických inženýrských oborech v podobě vědecké disciplíny soudní inženýrství. Potřeba odborného znaleckého dokazování v řízeních před orgány soudů úzce souvisí s rozvojem lidské společnosti. Nutnost účasti odborníků u soudu souvisí s prudkým rozvojem vědy a techniky v 2. polovině 19. a ve 20. století. V současné době je v ČR výkon znalecké činnosti upraven zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhláškou č. 37/1967 Sb. Poslední novelizace zákona byla provedena v roce 2011. V rámci oboru soudní znalectví řeší znalci na znaleckých objektech znalecké problémy. K tomu realizují znalecké činnosti, jejichž výsledky jsou znalecké posudky. Znalectví je tak v této publikaci chápáno jako soustava tvořená podstatnými prvky: znalec, znalecký objekt, znalecký problém, znalecká činnost a znalecký posudek. Podstatnými prvky okolí této soustavy jsou z hlediska potřeb této publikace orgány veřejné moci a fyzické či právnické osoby, které soustavu znalectví aktivují tím, že zadávají znalcům posudky a následně využívají výsledků jejich práce (projevů soustavy) pro své rozhodovací činnosti. Dalšími podstatnými prvky okolí jsou ministerstvo spravedlnosti v čele s ministrem a krajské soudy v čele s předsedy krajských soudů, které chování soustavy ovlivňují tím, že provádějí organizaci, řízení a kontrolu znalectví.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) Vysvětlete pojmy znalectví, technické znalectví a soudní inženýrství.

b) Uveďte dva hlavní znaky odlišující znalce od experta.

c) Vysvětlete, proč a v kterém období vznikla potřeba zapojení odborníků do procesního řízení.

d) Jaké je současné postavení znalce a znaleckého posudku z hlediska dokazování soudu? Vysvětlete, v čem je hlavní rozdíl oproti minulosti.

e) Nakreslete soustavu znalectví, podstatné prvky jejího okolí a vysvětlete vzájemné vazby mezi prvky.

Průvodce textem:

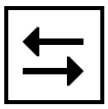

Zvládli jste první kapitolu, která přináší řadu nových pojmů. Pokud se Vám podařilo odpovědět na kontrolní otázky, zvažte, zda budete ve studiu pokračovat, nebo si problematiku necháte „v hlavě uležet" třeba do příštího dne. Jestliže máte pocit, že neumíte odpovědět na položené otázky, po přestávce si prostudujte text ještě jednou. Stejně postupujte na konci každé kapitoly.

Další zdroje:

BRADÁČ a kol. *Soudní znalectví*. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7204-704-8. Zkráceně v textu SZ.

JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Hledání souvislostí*. 1. a 2. díl. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o. Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-554-9

2. Právní úprava znalectví, pojem znalec

Po prostudování kapitoly budete znát:

- jaké předpisy upravují znalectví.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vysvětlit, kdo je oprávněn vykonávat znaleckou činnost.

Prostudováním kapitoly získáte:

- přehled o legislativních požadavcích na osobu znalce a na znalecké ústavy.

Klíčová slova kapitoly: zákon o znalcích a tlumočnících, vyhláška k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, znalec, zapsaný znalec, znalec ad hoc, znalecký ústav.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
80 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

A) Právní úprava znalectví

Základním předpisem, který v ČR upravuje znalectví, je **zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících** v platném znění, dále jen ZZT, viz další zdroje uvedené na konci kapitoly. ZZT upravuje (§ 1/2 ZZT):

a) podmínky výkonu znalecké a tlumočnické činnosti,

b) práva a povinnosti znalců a tlumočníků,

c) podmínky činnosti znaleckých ústavů,

d) působnost ministerstva spravedlnosti a krajských soudů při výkonu státní správy znalecké a tlumočnické činnosti,

e) odpovědnost za správní delikty při výkonu znalecké a tlumočnické činnosti.

Druhým důležitým předpisem je **vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících** v platném znění, dále jen VZT (rovněž viz další zdroje). Jak vyplývá z názvu vyhlášky, tato podrobněji upravuje některá ustanovení ZZT a oba předpisy je proto nutno studovat společně. V částech, ve kterých se tento učební text zabývá právní úpravou znalectví, se vychází ze současného znění ZZT a VZT. Je však potřebné upozornit na určitou nestandardní situaci v oblasti právní úpravy znalectví. Koncem roku 2011 byla provedena podstatnější novela ZZT. Jeho změna se však dosud neodrazila ve změně VZT, jejíž stav odpovídá poslední změně z roku 2002. Text VZT tak v současné době neodráží změny, vyplývající z poslední novelizace ZZT. Při studiu předpisů je nutno si uvědomovat, že zákon je předpisem vyšší právní síly než vyhláška (viz též kapitola 9), v případě rozporů mezi textem zákona a vyhlášky je nutno primárně vycházet z úpravy uvedené v zákonu. Lze očekávat, že tento stav bude v nedlouhé době vyřešen novelizací VZT a poté bude nutné, abyste se seznámili s provedenými změnami. Pokud však pochopíte problematiku dle současného stavu, pochopení změn by vám nemělo činit větší potíže.

Průvodce textem:

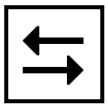

V celém učebním textu důsledně rozlišujte pojmy jmenování znalce, zapsání znalce, zánik práva vykonávat činnost znalce a vyškrtnutí ze seznamu znalců, dále pak ustanovení (přibrání) znalce k podání posudku a zproštění znalce povinnosti zpracovat posudek. ***První skupina pojmů se vztahuje k oprávnění znalce vykonávat znaleckou činnost****. Jmenováním rozumíme slavnostní akt, při kterém je odborník pro určitou oblast jmenován do funkce znalce a vzniká mu právo vykonávat znaleckou činnost. Pojem zapsání se vztahuje k administrativnímu úkonu, spojenému s evidencí znalců, kterým je znalec zapsán do seznamu znalců, takže orgány veřejné moci (dále jen OVM), příp. veřejnost se mohou na znalce obracet s žádostí o zpracování posudku. Pojem zánik práva vykonávat znaleckou činnost se vztahuje k ukončení funkce znalce a vymezuje okamžik, ve kterém znalci zaniká právo nadále vykonávat znaleckou činnost. Dříve se v této souvislosti používal pojem odvolání znalce. Znalec mohl být do funkce jmenován a mohl z ní být i odvolán. Pojem vyškrtnutí se opět vztahuje k administrativnímu úkonu, který je spojený s evidencí znalců, tedy k úkonu, kterým je znalec vyškrtnut ze seznamu znalců a podání posudku již po něm nemůže být ani požadováno. V odůvodněných případech může být znalci právo výkonu funkce pozastaveno. Počátek a konec pozastavení se rovněž zaznamenává v seznamu, tak aby po znalci po tuto dobu nebyly posudky požadovány.* ***Druhá skupina pojmů se vztahujeme ke konkrétnímu znaleckému úkonu*** *zapsaného znalce (příp. též ústavu či znalce ad hoc, viz dále). Jedná se o akty orgánu veřejné moci. Ustanovením je v konkrétním řízení znalec přibrán k podání posudku (odtud též pojem přibrání znalce). Podle typu řízení může být znalec přibrán opatřením, usnesením nebo rozhodnutím OVM. Je-li znalec přibrán v řízení před OVM, má povinnost vypracovat znalecký posudek. Této povinnosti může být v odůvodněných případech, na základě rozhodnutí OVM, zproštěn, např. pokud by se ukázalo, že je ve věci podjatý, rovněž viz dále).*

B) Znalec

Vymezení pojmu znalec vychází z ustanovení § 2/1, 2, § 9/1, § 4/1, 2, § 21, 21a, 21b, § 24/1, 2 ZZT a § 11/2 VZT.

Úkol

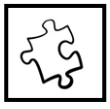

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

Pod pojmem znalec budeme dále v tomto textu rozumět souhrnně všechny fyzické i právnické osoby, které jsou podle ZZT oprávněny vykonávat znaleckou činnost (dále jen ZČ).

Řádně mohou ZČ vykonávat pouze (§ 2/1 a § 21/1 ZZT):

- znalci zapsaní do seznamu znalců (dále jen zapsaní znalci) a
- znalecké ústavy zapsané do seznamu znaleckých ústavů (dále jen znalecké ústavy, příp. pouze ústavy).

Mimořádně (za zákonem stanovených podmínek) může být v řízení před OVM ustanovena k podání posudku i osoba, která není zapsána do seznamu znalců, tzv.

- znalec ad hoc (pro daný případ), viz dále.

Znalecké ústavy jsou (§ 21/1, 2 ZZT) právnické osoby nebo jejich organizační složky, které jsou specializovány na znaleckou činnost a jsou zapsány do seznamu znaleckých ústavů vedeného ministerstvem spravedlnosti.

Analogicky **zapsaní znalci** jsou fyzické osoby, které se specializují na ZČ a byly ministrem spravedlnosti nebo pověřeným předsedou krajského soudu jmenovány znalci a jsou zapsány v seznamu znalců.

Znalecké ústavy se podle § 21/3 ZZT dělí na dva typy:

- ústavy, které nevykonávají vědeckou a výzkumnou činnost v příslušném oboru ZČ,
- ústavy, které vykonávají vědeckou a výzkumnou činnost v příslušném oboru ZČ (vysoké školy nebo jejich součásti a veřejné výzkumné instituce, případně jiné osoby veřejného práva nebo jejich organizační složky, vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v daném oboru ZČ). Ústavy druhého typu jsou určeny pro podávání znaleckých posudků ve zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení.

Osoba, která není zapsána do seznamu znalců, tzv. **znalec ad hoc** (pro daný případ) může být (§ 2/2 ZZT) ustanovena k podání posudku pouze v řízení před orgány veřejné moci, a to jen výjimečně, za podmínek stanovených v § 24 ZZT (viz dále přibírání znalců OVM). Takto přibraný znalec je v daném řízení (jednorázově) oprávněn podat znalecký posudek. V tomto řízení se na něj nahlíží stejně jako na jmenovaného znalce a přiměřeně pro něj platí práva a povinnosti zapsaných znalců. Takto ustanovený znalec ZČ nevykonává trvale, ale jen v daném řízení před OVM. Na rozdíl od zapsaných znalců a ústavů se tato osoba nespecializuje na výkon ZČ.

ZZT zakazuje, aby jiné fyzické nebo právnické osoby neoprávněně vykonávaly ZČ nebo se vydávaly za znalce či znalecký ústav. Fyzická osoba by se takovýmto jednáním dopustila přestupku podle § 25a/2 ZZT, za který by ji mohla být uložena pokuta až do výše 200 000 Kč, právnická osoba by se tím dopustila správního deliktu podle § 25b/2 ZZT, za který by ji mohla být uložena pokuta až do výše 400 000 Kč.

1. Znalec zapsaný v seznamu – požadavky

Požadavky na osobu zapsaného znalce vyplývají z podmínek pro jmenování uvedených v § 4/1, 2 ZZT. Jmenovat znalcem lze toho, kdo:

1. je státním občanem České republiky; u cizinců má vydáno povolení k trvalému pobytu na území ČR, u občanů jiného členského státu EU postačuje potvrzení o přechodném pobytu na území ČR,
2. je způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu,
3. je bezúhonný, tzn., že nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin nebo za nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti znalce,
4. nebyl v posledních 3 letech vyškrtnut ze seznamu znalců a tlumočníků pro porušení povinností podle ZZT,
5. má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má jako znalec působit; v oborech, ve kterých je zavedena speciální výuka pro znaleckou činnost, mají přednost při jmenování absolventi tohoto studia,
6. má osobní vlastnosti, které dávají předpoklad pro řádný výkon znalecké činnosti,
7. se jmenováním souhlasí.

Tyto podmínky musí znalec splňovat nejen v okamžiku jmenování, ale trvale, neboť odpadnutí těchto podmínek (§ 20b/2 ZZT) by bylo důvodem pro rozhodnutí o zániku práva znalce vykonávat znaleckou činnost.

Podle § 26 ZZT může ministerstvo spravedlnosti pro jednotlivé obory a odvětví znalecké činnosti vyhláškou stanovit další zvláštní kvalifikační předpoklady, které však zatím nebyly stanoveny (6/2012). Tato úprava se připravuje pro nejfrekventovanější obory znaleckých činností.

2. Znalecké ústavy – požadavky

Požadavky na organizace oprávněné vykonávat ZČ souhrnně upravuje § 21, 21a, 21b ZZT. **Požadavky na ústavy prvního typu**, které se zapisují do prvního oddílu seznamu znaleckých ústavů, tedy v příslušném oboru ZČ nevykonávající vědeckou a výzkumnou činnost, vyplývají z podmínek pro zápis, uvedených v § 21 b ZZT. Žadatel o zápis do prvního oddílu seznamu ústavů musí splňovat tyto podmínky:

1. ústav musí mít odpovídající materiální a personální vybavení pro výkon znalecké činnosti,
2. alespoň tři jeho společníci, členové nebo zaměstnanci v pracovním poměru, kteří pro ústav vykonávají ZČ, musí být pro požadované obory zapsanými znalci a v daných oborech nesmí znaleckou činnost vykonávat v jiném znaleckém ústavu zapsaném v prvním oddílu seznamu. Postačuje, pokud dvě z těchto osob jsou zapsány pro obor příbuzný.

Obě podmínky musí ústav splňovat pro každý obor, který je předmětem návrhu na zápis nebo v něm ústav vykoná ZČ. Navíc:

3. je-li žadatelem akciová společnost (§ 21b/4 ZZT), její základní kapitál musí být tvořen akciemi na jméno,
4. je-li žadatelem podnikatel (§ 21b/5 ZZT), musí požadovaný rozsah jeho znaleckého oprávnění odpovídat předmětu podnikání (činnosti) zapsanému v obchodním nebo jiném rejstříku. Předmět podnikání však nemusí být vyjádřen identickými výrazy.

Požadavky na ústavy druhého typu (vědecké), které se zapisují do druhého oddílu seznamu znaleckých ústavů, vyplývají z podmínek uvedených v § 21/3, 4, § 21a ZZT. Do druhého oddílu seznamu znaleckých ústavů se zapisují vysoké školy nebo jejich součásti a veřejné výzkumné instituce, případně jiné osoby veřejného práva nebo jejich organizační složky vykonávající vědecko-výzkumnou činnost v příslušném oboru. Podmínkou zápisu je, že:

1. tato právnická osoba musí v příslušném oboru vykonávat vědecko-výzkumnou činnost (§ 21a ZZT),
2. poskytování znalecké činnosti nesmí být v rozporu s povahou právnické osoby nebo předmětem její činnosti (§ 21a),
3. vysoká škola nebo její součást musí mít navíc (oproti ostatním žadatelům) v příslušném nebo příbuzném oboru (§ 21/4 ZZT) akreditován doktorský studijní program.

3. Znalec nezapsaný do seznamu (tzv. znalec ad hoc)

Osobu, která není zapsána do seznamu znalců, může ustanovit pouze OVM a to v řízení před tímto orgánem za podmínek uvedených v § 24/1 ZZT, tedy v případě kdy:

a) pro některý obor není do seznamu zapsán znalec,
b) nemůže-li zapsaný znalec úkon provést,
c) provedení úkonu zapsaným znalcem by bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

OVM musí u osoby, kterou hodlá takto ustanovit, ověřit, zda má potřebné předpoklady pro podání posudku. Zejména se jedná o ověření odborných předpokladů. Zamýšlená osoba musí s ustanovením vyslovit souhlas a před podáním posudku musí složit slib (podle § 6/2 ZZT) do rukou orgánu, který jej ustanovil.

Shrnutí

Znalectví upravují 2 základní předpisy – zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a jeho prováděcí vyhláška č. 37/1967 Sb. Znalci jsou fyzické nebo právnické osoby, které jsou podle zákona oprávněny vykonávat znaleckou činnost. Dlouhodobě (pravidelně) ji mohou vykonávat pouze znalci zapsaní do seznamu znalců a znalecké ústavy zapsané do seznamu znaleckých ústavů. U ústavů se rozlišuje, zda v oborech znaleckých činností, pro které jsou zapsány, vykonávají, či

nevykonávají vědeckou a výzkumnou činnost. Ústavy s takovou činností (vysoké školy a další vědecké a výzkumné instituce) se zapisují do 2. oddílu seznamu, ostatní ústavy do 1. oddílu seznamu. Znalci i znalecké ústavy jsou oprávněni svoji znaleckou činnost vykonávat pouze v oboru a odvětví, pro které byli jmenováni (ústavy zapsány). Mimořádně (jednorázově), pouze v řízení před OVM a splnění dalších zákonem stanovených podmínek, může být OVM k podání posudku ustanovena i osoba, která není zapsána do seznamu znalců, tzv. znalec ad hoc. Fyzické nebo právnické osoby se nesmí neoprávněně vydávat za znalce či znalecký ústav ani vykonávat znaleckou činnost. Požadavky na osobu zapsaného znalce vyplývají z podmínek pro jmenování. Tyto musí znalec splňovat nejen v okamžiku jmenování, ale trvale, neboť jejich odpadnutí by bylo důvodem pro rozhodnutí o zániku práva znalce vykonávat znaleckou činnost. Obdobně musí znalecké ústavy trvale splňovat podmínky pro zápis ústavu do seznamu.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) *Uveďte čísla a názvy 2 hlavních předpisů upravujících znalectví a zjistěte, kdy byly tyto naposledy novelizovány. Pokud změna proběhla po 6/2012, seznamte se s provedenými změnami a tyto zohledňujte při studiu dalšího textu.*
b) *Vysvětlete, kdo je oprávněn vykonávat znaleckou činnost, rozlište mezi znalci a organizacemi a subjekty specializovanými a přibranými ad hoc.*
c) *Uveďte, co vše musí splňovat zapsaný znalec (7 podmínek).*
d) *Vysvětlete, co musí splňovat ústav zapsaný v 1. oddílu seznamu (4 podmínky) a ústav zapsaný v 2. oddílu seznamu (3 podmínky).*
e) *Popište, kdy může OVM přibrat k podání posudku osobu, která není zapsána v seznamu znalců a jaké se pro ni používá označení.*

Další zdroje:

Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně ZZT (poslední zohledněná změna č. 444/2011 Sb.)

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37 ze dne 17. dubna 1967 k provedení zákona o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně VZT (poslední zohledněná změna 432/2002 Sb.)

3. Řízení a organizace znalectví

Po prostudování kapitoly budete znát:

- hlavní činnosti ministerstva spravedlnosti a předsedů krajských soudů při organizaci a řízení znalectví.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- popsat, jak probíhá jmenovací a odvolací řízení,
- vysvětlit způsob provádění evidence znalců a znaleckých ústavů,
- objasnit náplň činnosti sborů pro znalecké otázky a způsob provádění kontroly znalců,
- připravit žádost o jmenování znalcem.

Prostudováním kapitoly získáte:

- přehled o legislativních požadavcích na provádění organizace a řízení znalectví.

Klíčová slova kapitoly: jmenování a zapsání znalce, pozastavení a zánik práva vykonávat znaleckou činnost, vyškrtnutí ze seznamu.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
200 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

Organizaci a řízení znalecké činnosti zajišťují Ministerstvo spravedlnosti ČR (dále jen MSp) a předsedové jednotlivých krajských soudů. MSp (§ 25f ZZT) je nadřízeným správním orgánem předsedy krajského soudu.

Tyto orgány provádějí jmenování znalců a zápis znaleckých ústavů do seznamu ústavů, rozhodují o pozastavení a zániku práva vykonávat činnost znalce a o vyškrtnutí znaleckých ústavů ze seznamu, vedou evidenci zapsaných znalců a znaleckých ústavů a provádějí též vlastní kontrolu a řízení znalců vč. rozhodování o správních deliktech znalců.

A) Jmenování zapsaných znalců

Jmenování zapsaných znalců upravují ustanovení § 3, § 4, § 5 § 6, § 7/1 ZZT a § 1/1, 2, § 2/1, 2, 3, 4, § 3, § 7/2 VZT

Úkol:

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

Znalce (§ 3/1 ZZT) pro jednotlivé obory jmenuje ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v rozsahu, v němž je ministrem spravedlnosti k tomu pověřen. Ministr spravedlnosti jmenuje a odvolává (§ 1/1 VZT):

- znalce, kteří jsou pracovníky ústředních orgánů, vysokých škol, vědeckých a výzkumných ústavů,
- osoby označené ústředními orgány,
- znalce z oboru práva pro oblast právních vztahů k cizině,
- znalce, u nichž si jmenování a odvolání vyhradil.

V ostatních případech (§ 1/2 VZT) pověřuje ministr spravedlnosti jmenováním a odvoláváním znalců předsedy krajských soudů; příslušný je předseda krajského soudu, v jehož obvodu má znalec bydliště.

Návrhy na jmenování znalce mohou podávat nejen osoby, které chtějí být jmenovány znalci, ale též (§ 5/2 ZZT, § 2/2 VZT) orgány veřejné moci (dále jen OVM), vědecké instituce, vysoké školy, dále organizace, u nichž pracují osoby přicházející v úvahu, jakož i občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti nebo nadace, jestliže to vyplývá z předmětu jejich činnosti. Při označení vhodných osob pro funkci znalce nejsou tyto organizace omezeny na vlastní pracovníky.

Znalcem může být jmenován též ten, kdo sám o jmenování požádá. Nejčastěji se v současné době jmenuje na základě vlastní žádosti uchazeče.

Znalci se jmenují pro jednotlivé obory a pro odvětví těchto oborů a svoji činnost jsou následně oprávněni vykonávat (§ 8 ZZT) pouze v oboru a odvětví, pro které byli jmenováni.

Úkol:
V příloze č. 4 publikace Soudní znalectví se seznamte s obory znalecké činnosti. Zjistěte, kolik oborů je dále členěno na odvětví. Na stránkách **www.justice.cz** *zjistěte, kolik existuje zapsaných znalců a kolik z nich je zapsáno pro obory ekonomika, stavebnictví a strojírenství.*

Pro určité znalecké činnosti je nezbytné, aby znalec byl jmenován pro více oborů a odvětví. Rozsah jeho oprávnění by proto neměl být úzký, aby mohl řešit i složité znalecké problémy zahrnující problematiku více oborů, ale ani příliš široký, aby byl schopen v rámci celého svého oprávnění vykonávat svoji činnost. Již při podání žádosti proto musí uchazeč zvažovat, že po jmenování bude mít v řízení před OVM povinnost zpracovat znalecký posudek. Ve většině případů je tedy vhodné do znaleckého oprávnění uvést i specializaci, která upřesní zaměření znalce a rozumný soudce po něm jistě nebude požadovat zpracování posudku, který neodpovídá jeho zaměření. Např. obor ekonomika, odvětví ceny a odhady je rozsah činnosti tak široký, že těžko jeden znalec bude schopen současně oceňovat jak nemovitosti, tak veškerý movitý majetek i např. podniky či majetková práva. Upřesnění specializace v rámci odvětví je tedy nezbytné. Opačně však např. stanovení výše majetkové újmy vzniklé poškozením vozidla vyžaduje, aby znalec byl jmenován pro více oborů. V daném případě pro obor strojírenství i pro obor ekonomika. Posouzení technického stavu vozidla a způsobu provedení opravy spadá do prvního uvedeného oboru, zatímco ocenění vozidla před poškozením a po opravě poškození do druhého z nich. Dvě nejběžnější kombinace vymezení znaleckých oprávnění, které si zapisují absolventi oboru soudní inženýrství, jsou uvedeny v příkladu níže.

Příklad 1

I. *obor – doprava, odvětví – doprava městská, silniční, specializace – technické posudky o příčinách silničních nehod,*
II. obor – ekonomika, odvětví – ceny a odhady, specializace – oceňování motorových vozidel, strojů a zařízení,
III. obor – strojírenství, odvětví – strojírenství všeobecné, specializace – posuzování technického stavu mot. vozidel, strojů a zařízení.

Příklad 2

I. obor – ekonomika, odvětví – ceny a odhady, specializace – oceňování nemovitostí,
II. obor – stavebnictví, odvětví – stavby obytné a průmyslové.

Znalcem lze jmenovat (§ 4, § 5 ZZT) pouze toho, kdo splňuje podmínky pro jmenování.

Úkol

Podle § 4 ZZT si připomeňte všech 7 podmínek pro jmenování zapsaných znalců. Vyjmenujte, co vše musí pro jmenování znalec splňovat a správnost odpovědi zkontrolujte podle textu kapitoly 2.

Ve vztahu k orgánům provádějícím kontrolu a řízení znalecké činnosti podmínky pro jmenování představují kritéria, která musí kontrolní orgán ověřit při výběru znalců. Uchazeč o jmenování znalcem proto musí ve své žádosti doložit splnění těchto požadavků. Ve vztahu ke znalci podmínky jmenování představují požadavky na jeho osobu, které musí splňovat nejen v okamžiku jmenování, ale trvale (viz výše znalec).

Pro zájemce

Žádost o jmenování znalcem je první vizitkou uchazeče. Vždy má písemnou podobu a je potřebné ji věnovat náležitou pozornost. Forma žádosti není předepsána, měla by však být zpracována tak, aby jednoznačně dokládala splnění všech zákonem stanovených požadavků. Zpravidla se dokládá odborný životopis. Vhodná je strukturovaná forma. Z životopisu vyplyne, že žadatel splňuje předepsané požadavky. K tomu je třeba doložit všechna vysvědčení a osvědčení, která dokládají odbornou způsobilost uchazeče vč. dokladů o absolvování specializačních kurzů pro znaleckou činnost. Požadováno bývá doložení výpisu z rejstříku trestů a u žadatelů, kteří pracovali před rokem 1989, též lustrační osvědčení. Souhlas se jmenováním je zpravidla doložen tím, že uchazeč o jmenování sám požádá. Před podáním žádosti je vhodné navštívit oddělení znalců příslušného krajského soudu podle místa bydliště uchazeče a informovat se o příp. specifických požadavcích daného krajského soudu.

Výběr znalců (§ 2/1,3, § 3 VZT, § 5/3 ZZT) provádějí krajské soudy. Tyto provedou potřebná šetření a zajistí písemnými doklady všechny podmínky pro jmenování stanovené ZZT. Při výběru přihlížejí též k osobám, které o jmenování požádaly. Ke splnění podmínek pro jmenování se na žádost ministra spravedlnosti,

popřípadě předsedy krajského soudu vyjadřují sbory pro znalecké otázky, příp. orgány a organizace, které mohou podávat návrhy na jmenování.

Ke jmenování znalcem (§ 5/1 ZZT, § 2/4 VZT) dochází na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování. Pro každý obor se však jmenuje jen tolik znalců, aby jejich počet stačil krýt potřebu posudků, aniž by jednotliví znalci museli být neúměrně zatěžováni výkonem znalecké činnosti. Na jmenování znalcem tak neexistuje právní nárok.

V rámci vlastního **jmenovacího řízení** (§ 6 ZZT) je znalec povinen složit slib do rukou toho, kdo jej jmenoval. Slib zní: *„Slibuji, že při své znalecké činnosti budu přesně dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, že budu plně využívat všech svých znalostí a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl.“*

Jmenovaní znalci (§ 7/1 ZZT, § 7/2, § 8/2 VZT) se po složení slibu zapisují do seznamu znalců a tlumočníků. Následně jim správa soudů vydá potvrzení, které je opravňuje k objednávce a převzetí pečeti, kterou si znalec nechá vyhotovit na vlastní náklad. Krajský soud znalce také vybaví znaleckým deníkem, který je opatřen pečetí s uvedením počtu listů deníku.

Prakticky jmenování znalců probíhá tak, že doklady pro jmenování (i pro ministerstvo) shromáždí krajský soud. Vlastní jmenování probíhá několikrát za rok (podle toho, zda je nutno nové znalce jmenovat). Provede se kontrola prezence, pak probíhá slib znalce, po složení slibu následuje podpis v knize slibů znalců, znalec obdrží jmenovací dekret a je zapsán do seznamu znalců. Správa soudů vydá znalci potvrzení, které ho opravňuje k objednávce a převzetí pečeti, vybaví ho znaleckým deníkem a textem znalecké doložky, v níž jsou mj. uvedeny obory a odvětví, pro které byl znalcem jmenován, případně je v ní uvedena též specializace znalce.

B) Zápis znaleckých ústavů

Zápis znaleckých ústavů upravují ustanovení § 21, § 21a, § 21b ZZT.

Úkol

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

O zápisu znaleckých ústavů do seznamu (§ 21/2 ZZT) rozhoduje MSp. Pro vědecké ústavy, které se zapisují do druhého oddílu seznamu znaleckých ústavů, jsou podmínky zápisu uvedeny v § 21/3, 4, § 21a ZZT, pro ostatní ústavy, které se zapisují do prvního oddílu seznamu, v § 21 b ZZT.

Žadatele o zápis do prvního oddílu seznamu nelze zapsat (§ 21b/3 ZZT), pokud:

a) byl v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů,
b) byl jeden z jeho společníků, členů nebo zaměstnanců, který pro žadatele

vykonával znaleckou činnost, v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znalců,

c) byl jeden z jeho společníků nebo členů v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů.

Úkol

Uveďte tři podmínky pro zápis vědeckých ústavů a 4 podmínky pro zápis ostatních ústavů a správnost odpovědi zkontrolujte podle textu kapitoly 2.

C) Pozastavení práva vykonávat činnost znalce

Pozastavení práva vykonávat činnost znalce nebo tlumočníka upravují § 20, § 20a ZZT a § 10/1, 2 VZT.

Úkol

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

O pozastavení práva vykonávat činnost znalce vždy rozhoduje MSp nebo předseda krajského soudu. Tito mohou své rozhodnutí vydat buď na základě žádosti znalce (§ 20/2 ZZT), pokud o to znalec z vážných důvodů sám požádá, nejdéle však na 4 roky, nebo na základě vlastních zjištění (§ 20/1 ZZT), pokud

a) bylo proti znalci zahájeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin,

b) bylo zahájeno řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům,

c) znalec má na základě pravomocného rozhodnutí nastoupit výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Pozastavení končí v případě uvedeném pod bodem a) dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se dané trestní stíhání končí, v případě uvedeném pod bodem b) dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se končí řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům. Ve všech třech uvedených případech (§ 20/3 ZZT) opravné prostředky proti takovému rozhodnutí nemají odkladný účinek.

Obecně platí (§ 20/4, 5 ZZT), že pozastavení práva vykonávat činnost znalce a jeho ukončení bez odkladu zaznamená MSp nebo předseda krajského soudu v seznamu znalců, nejpozději však do 15 pracovních dnů poté, co se rozhodnutí o pozastavení práva vykonávat činnost znalce stalo vykonatelným, nebo kdy se ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu dozvěděli o ukončení pozastavení tohoto práva. Po dobu pozastavení práva vykonávat činnost znalce ji znalec nesmí vykonávat.

D) Zánik práva vykonávat znaleckou činnost

Zánik práva vykonávat znaleckou činnost upravují ustanovení § 20a, § 20 b, § 20 c ZZT.

Úkol

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT.

Právo vykonávat znaleckou činnost znalci zaniká § 20a, § 20b ZZT:

1. smrtí (§ 20a ZZT),
2. prohlášením za mrtvého (§ 20a ZZT),
3. zbavením nebo omezením způsobilosti k právním úkonům (§ 20a ZZT),
4. pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin nebo za nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti znalce (§ 20a ZZT),
5. pravomocným uložením sankce vyškrtnutí ze seznamu znalců podle § 25a/3 ZZT (§ 20a ZZT),
6. na základě vlastní písemné žádosti o vyškrtnutí ze seznamu znalců (§ 20a ZZT),
7. rozhodnutím MSp nebo předsedy krajského soudu, pokud se dodatečně zjistí, že znalec nesplňuje některou z podmínek pro jeho jmenování, anebo jestliže tyto podmínky odpadly (§ 20b/1 ZZT),
8. rozhodnutím MSp nebo předsedy krajského soudu, pokud znalec dlouhodobě nemůže pro zdravotní nebo jiné závažné důvody řádně vykonávat svoji činnost a nemá pozastavené právo vykonávat činnost znalce podle § 20 ZZT, nebo pokud tyto zdravotní nebo jiné závažné důvody trvají i po ukončení pozastavení tohoto práva (ZZT § 20b/2).

Z bodu 7 je zřejmá již dříve uvedená skutečnost, že podmínky pro jmenování musí znalec splňovat trvale. Zvláště důležitá je též odbornost a bezúhonnost znalce. V souvislosti s bodem 5 nejčastější příčinou, pro kterou bývali znalci dříve odvoláváni a nyní jim může být udělena sankce vyškrtnutí ze seznamu, bývá zejména nedodržování lhůt stanovených OVM pro zpracování posudku, bezdůvodné odmítání vypracování posudku v případech, kdy byl znalec přibrán v řízení před OVM, nově bude zřejmě i zvláště přísně posuzováno porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost, viz dále.

Právo vykonávat znaleckou činnost znalci zaniká (§ 20a ZZT): v případě uvedeném pod bodem 2 dnem nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého, v případě uvedeném pod bodem 3 dnem nabytí právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl znalec zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo kterým mu byla tato způsobilost omezena a v případě uvedeném pod bodem 6 uplynutím kalendářního měsíce, ve kterém byla žádost o vyškrtnutí ze seznamu znalců doručena ministerstvu spravedlnosti nebo předsedovi krajského soudu.

V okamžiku, kdy znalci zanikne právo vykonávat znaleckou činnost, již nemůže ani dokončit započatou práci. Rozpracované znalecké posudky s odůvodněním vrátí těm, kterými byl ustanoven, znaleckou pečeť (stačí gumové razidlo) a znalecký deník odevzdá na příslušném oddělení znalců. Pro případ smrti poučí své blízké, aby tyto úkony provedli za něj.

Zanikne-li znalci právo vykonávat znaleckou činnost (§ 20c ZZT), vyškrtne se ze seznamu znalců. Vyškrtnutí bez odkladu zaznamená MSp nebo předseda KS v

seznamu, nejpozději však do 15 pracovních dnů poté, co se dozvěděli o zániku práva vykonávat znaleckou činnost nebo kdy se rozhodnutí o zániku práva vykonávat činnost znalce stalo vykonatelným. O záznamu o vyškrtnutí se vyrozumí ten, jehož se to týká.

E) Evidence znalců

Evidenci znalců upravují ustanovení § 7/2,3,4 § 21/3, § 26 ZZT a dále ustanovení § 5/1, 2, § 6/1, 2, § 4/3, 4 VZT.

Úkol

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

Krajské soudy vedou (§ 7/2 ZZT, § 4/1, 2 VZT) seznamy znalců a tlumočníků. Do seznamu se zapisují všichni znalci a tlumočníci, kteří mají v obvodu krajského soudu místo trvalého pobytu, popřípadě u cizinců místo pobytu na území ČR, tedy i znalci jmenovaní ministrem. Při zapsání do seznamu znalců krajský soud přidělí znalci identifikační číslo osoby. Seznam se dělí na 2 oddíly: oddíl pro zápis znalců a oddíl pro zápis tlumočníků. Seznam se člení způsobem stanoveným MSp na základní obory, z nich některé se dále člení na odvětví. Seznam, jeho doplňky a změny zasílají krajské soudy ministerstvu spravedlnosti.

Ministerstvo spravedlnosti vede ústřední seznam znalců a tlumočníků a seznam znaleckých ústavů, členěný na 2 oddíly.

Ústřední seznam znalců a tlumočníků (§ 7/3 ZZT, § 5/1, 2 VZT) je souhrnem seznamů krajských soudů. Kromě údajů vedených v seznamu krajských soudů obsahuje navíc i údaj o tom, u kterého krajského soudu je znalec (tlumočník) do seznamu zapsán.

Seznam znaleckých ústavů se skládá z 2 oddílů. Do prvního oddílu se zapisují právnické osoby nevykonávající VaV činnost v příslušném oboru ZČ. Do druhého oddílu se zapisují právnické osoby vykonávající VaV činnost v příslušném oboru ZČ. Zápisy do seznamu ústavů (§ 6/2 VZT) uveřejňuje ministerstvo spravedlnosti v Ústředním věstníku.

Oba seznamy zasílá MSp krajským soudům (§ 7/3, 4 ZZT, § 4/3, 4 VZT), které zajišťují jejich přístupnost. Seznamy znalců a tlumočníků jsou veřejně přístupné. Přístupnost u soudů zajišťují krajské a okresní soudy tak, aby do seznamů mohl každý nahlédnout. Na tuto možnost upozorňuje soud vývěskou v soudní budově. Na vyžádání krajské a okresní soudy sdělují znalce z žádaného oboru a odvětví. Nejlépe jsou seznamy dostupné na stránkách MSp www.justice.cz.

F) Kontrola a řízení znalců

Kontrolu a řízení znalců upravují ustanovení § 25e, §16, § 19/2 ZZT a dále ustanovení § 8/2 VZT.

Úkol

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

Běžnou kontrolu znalců provádějí krajské soudy (§ 19/2 ZZT, § 8/2 VZT), které občasnými kontrolami dohlížejí na úměrnost a úplnost účtovaných odměn a kontrolují řádné vedení znaleckých deníků. Dohled nad prováděním těchto prohlídek pak vykonává MSp.

Pro řešení složitějších problémů se v oborech, u nichž to odůvodňuje jejich povaha (§ 16 ZZT, § 25e ZZT), zřizují jako poradní orgány ministra spravedlnosti **sbory pro znalecké otázky**. Jejich členy jmenuje ministr spravedlnosti z řad znalců. Úkolem těchto sborů je zejména spolupůsobit při jmenování znalců, stanovit odborné předpoklady nutné pro jmenování znalcem, pečovat o zdokonalování zvláštní kvalifikace znalců, dávat podněty pro vědecký výzkum obecných otázek znalecké činnosti a vyjadřovat se k takovým otázkám z hlediska oboru, pro který jsou zřízeny. Stanovisko těchto sborů si MSp nebo předseda krajského soudu může vyžádat i pro rozhodování podle ZZT. Pro své rozhodování si mohou též vyžádat i stanoviska profesních nebo zájmových sdružení sdružujících znalce.

G) Rozhodování o správních deliktech zapsaných znalců a ústavů

Práva a povinnosti MSp a předsedů krajských soudů v souvislosti s rozhodováním o správních deliktech znalců nebo ústavů upravují § 25a/4, § 25b/4,5, § 25c, § 25d ZZT.

Úkol

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT.

Poslední z důležitých činností, kterou vykonává MSp nebo předsedové krajských soudu, je rozhodování o správních deliktech za porušení důležitých povinností znalců a ústavů spojených s výkonem jejich znalecké činnosti. Povinnostmi znalce se budeme podrobně zabývat dále v kapitole 4. Přehled správních deliktů, kterých se může znalec nebo znalecký ústav dopustit v souvislosti s výkonem své činnosti, je uveden v tab. 3.1. Správní delikty ZZT dělí na přestupky, kterých se mohou dopustit jednotliví znalci (příp. i jiné fyzické osoby, které se neoprávněně vydávají za znalce nebo znalecké ústavy) a správní delikty právnických osob, kterých se mohou dopustit ústavy (příp. i jiné právnické osoby, které neoprávněně vykonávají ZČ).

Pro posuzování a rozhodování o správních deliktech obecně platí (§ 25a/4, § 25b/4,5, § 25c, § 25d ZZT), že správní delikty podle ZZT v prvním stupni projednává MSp nebo předseda krajského soudu. Je-li znalec nebo ústav uznán vinným ze spáchání správního deliktu, údaj o pravomocném rozhodnutí, kterým byli uznáni vinnými ze spáchání správního deliktu, zaznamená MSp nebo předseda krajského soudu bez odkladu v seznamu znalců nebo v seznamu znaleckých ústavů, nejpozději však do 15 pracovních dnů poté, co rozhodnutí nabylo právní moci. Odpovědnost za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahájil

řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však uplynutím 3 let ode dne, kdy byl spáchán. Pokud je znalci za přestupek nebo ústavu za správní delikt uložena pokuta, je splatná do 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o jejím uložení nabylo právní moci. Při určení sankce správní orgán přihlíží k závažnosti správního deliktu a ke skutečnosti, zda již v minulosti byla znalci nebo ústavu udělena výstraha. Písemnou výstrahu může MSp nebo předseda krajského soudu udělit znalci nebo ústavu za zjištěné porušení povinností uložených ZZT, které nelze posoudit jako správní delikt podle ZZT nebo jiného zákona, jako přestupek podle zákona o přestupcích anebo jako trestný čin.

Tab. 3.1: Správní delikty jmenovaných znalců a znaleckých ústavů podle ZZT

Přestupky jmenovaných znalců	Správní delikty právnických osob
Nejzávažnější přestupky ZZT (§ 25a/1 písm. a, c, d, e, i, § 25a/3), za které může být znalci udělena **pokuta do výše 100 tis. Kč** nebo sankce **vyškrtnutí ze seznamu znalců**:	**Nejzávažnější správní delikty ústavu**, za které mu může být udělena **pokuta do 200 tis. Kč** nebo sankce **vyškrtnutí ze seznamu** znaleckých ústavů (§ 25b/1 písm. a, c, d, e, § 25b/3 ZZT):
Znalec nevykonává znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě nebo v oboru a odvětví, pro které byl jmenován.	Ústav nevykonává znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě nebo v oboru a odvětví, pro které byl ústav zapsán.
Znalec poruší povinnost zachovávat mlčenlivost nebo o této povinnosti nepoučí další osoby podílející se na znalecké činnosti.	Ústav nepoučí osoby, které se podílely na znalecké činnosti, o povinnosti zachovávat mlčenlivost.
Znalec podá znalecký posudek ve věci, z níž byl jako znalec vyloučen.	Ústav podá znalecký posudek ve věci, z níž byl jako ústav vyloučen.
Znalec v řízení před OVM bez vážných důvodů odmítne podat znalecký posudek.	Ústav v řízení před OVM bez vážných důvodů odmítne podat znalecký posudek.
Znalec vykonává činnost znalce v době jejího pozastavení.	
Méně závažné přestupky ZZT (§ 25a/1 písm. b, f, g, h, § 25a/3), za které může být znalci udělena pokuta do výše 50 tis. Kč:	**Méně závažné správní delikty ústavu**, za které mu může být udělena **pokuta do 100 tis. Kč** (§ 25b/1 písm. b, f, g, h, § 25b/3 ZZT):
Znalec nevykonává svoji činnost osobně.	Ústav nevykonává svoji činnost osobně.
Znalec opakovaně nepodepíše písemný posudek nebo nepřipojí otisk pečeti.	Ústav opakovaně nepodepíše posudek nebo nepřipojí otisk pečeti.
Znalec řádně nebo vůbec nevede znalecký deník.	Ústav řádně nebo vůbec nevede znalecký deník.
Znalec nesprávně vyúčtuje odměnu za podání posudku.	Ústav nesprávně vyúčtuje odměnu za podání posudku.

H) Fyzické nebo právnické osoby, které se neoprávněně vydávají za znalce nebo znalecké ústavy

K problematice se vztahují ustanovení § 2/1, § 21, § 20a/2, 3 a § 25b/2, 3 ZZT.

Úkol:

Před studiem dalšího textu si přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT.

Úroveň znalecké činnosti by podstatným způsobem mohly ovlivnit též fyzické nebo právnické osoby, které by se neoprávněně vydávaly za znalce nebo znalecké ústavy. Tímto jednáním (§ 25a/2, § 25b/2 ZZT) by se fyzická osoba dopustila přestupku, za který by ji mohla být uložena pokuta do 200 tis. Kč,

právnická osoba správního deliktu, za který by ji mohla být uložena pokuta do 400 tis. Kč.

Shrnutí:

Organizaci a řízení znalecké činnosti zajišťují Ministerstvo spravedlnosti ČR a předsedové jednotlivých krajských soudů. Ministerstvo je nadřízeným orgánem předsedy krajského soudu. Tyto orgány provádějí jmenování znalců a zápis znaleckých ústavů, rozhodují o pozastavení a zániku práva vykonávat činnost znalce a o vyškrtnutí znaleckých ústavů ze seznamu, vedou evidenci zapsaných znalců a znaleckých ústavů a provádějí též vlastní kontrolu a řízení znalců vč. rozhodování o správních deliktech znalců. Znalci se jmenují pro jednotlivé obory a pro odvětví těchto oborů. Uchazeči v žádosti dokládají splnění podmínek pro jmenování. Dle potřeby se k žádostem vyjadřují sbory pro znalecké otázky, příp. i další určené orgány a organizace. Na jmenování není právní nárok. Výběr znalců provádějí krajské soudy. Jmenovaní znalci se zapisují do seznamu znalců. O zápisu znaleckých ústavů do seznamu rozhoduje ministerstvo spravedlnosti. Rovněž ústavy se zapisují pro obory a odvětví a na zápis neexistuje právní nárok. Právo vykonávat činnost znalce může být znalci pozastaveno rozhodnutím ministerstva nebo předsedy krajského soudu, a to buď na základě žádosti znalce, nebo z důvodů uvedených v zákoně a provádí se o něm záznam v seznamu znalců. Tytéž orgány pak rozhodují i o zániku práva vykonávat znaleckou činnost. Zákon stanoví 8 možných důvodů pro takové rozhodnutí. Jedním z nich je i skutečnost, že znalec nesplňuje podmínky pro jmenování. Zanikne-li znalci toto právo, vyškrtne se ze seznamu znalců (obdobně platí i pro ústavy). Evidenci znaleckých ústavů a ústřední evidenci znalců vede ministerstvo, krajské soudy vedou seznamy znalců, kteří mají v jejich obvodu místo trvalého pobytu, popřípadě u cizinců místo pobytu na území ČR a změny a doplňky zasílají ministerstvu. Běžnou kontrolu znalců provádějí krajské soudy. Dohled provádí ministerstvo. V hlavních oborech (v takových, u nichž to odůvodňuje jejich povaha) se zřizují sbory pro znalecké otázky, které spolupůsobí při jmenování znalců, stanovení odborných předpokladů pro jmenování, zdokonalování kvalifikace znalců apod. Ministerstvo nebo předsedové krajských soudů též rozhodují o správních deliktech za porušení důležitých povinností znalců a ústavů spojených s výkonem jejich znalecké činnosti. Pravomocné rozhodnutí se zaznamenává v seznamu znalců nebo znaleckých ústavů. Za správní delikt se ukládá pokuta nebo sankce vyškrtnutí ze seznamu. Pokuta může být udělena i tomu, kdo by se neoprávněně vydával za znalce nebo znalecký ústav.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) *Kdy jmenuje a odvolává znalce sám ministr spravedlnosti a kdy předsedové krajských soudů?*
b) *Kdo může podávat návrhy na jmenování znalce?*
c) *Co by mělo být obsahem žádosti o jmenování?*

d) Kdy může znalec požádat o pozastavení práva vykonávat svoji znaleckou činnost a kdy mu bude toto právo pozastaveno bez jeho vůle? Obdobně vysvětlete i důvody pro zánik práva vykonávat znaleckou činnost.

e) Vysvětlete způsob vedení evidence znalců a ústavů včetně jejich členění.

f) Uveďte hlavní úkoly sborů pro znalecké otázky.

Další zdroje:

Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně ZZT (poslední zohledněná změna č. 444/2011 Sb.)

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37 ze dne 17. dubna 1967 k provedení zákona o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně VZT (poslední zohledněná změna 432/2002 Sb.)

4. Znalecký posudek

Po prostudování kapitoly budete znát:

- legislativní požadavky na znalecký posudek a typy znaleckých posudků.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- připravit znalecký posudek, tak aby splňoval formální i obsahové požadavky.

Prostudováním kapitoly získáte:

- poznatky o vhodné struktuře posudku, tak aby vstupní údaje použité pro řešení měly logickou vazbu na použité podklady a posudek měl logické členění.

Klíčová slova kapitoly: znalecký posudek, posudek písemný, posudek ústní, posudek ústavu, nález, posudek, znalecká doložka, znalecká pečeť.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
110 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

A) Znalecký posudek v právních předpisech

V řízení před OVM může znalec podat posudek ústní nebo písemný, mimo řízení pak pouze posudek písemný. Znalecký ústav podává posudek vždy pouze písemně. Požadavky na písemný znalecký posudek jsou upraveny ustanoveními § 13 ZZT a § 13/2, 3, 4, VZT, specifika posudku ústavu upravuje § 22/1 ZZT. K podání ústního posudku se vztahují ustanovení § 13/6 VZT a k podání posudku mimo řízení ust. § 15/1 VZT.

Úkol:

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

1. Písemný posudek

Z formálního hlediska písemný znalecký posudek musí být:

- sešit, sešívací šňůra musí být připevněna k poslední straně a přetištěna znaleckou pečetí (§ 13/3 VZT),
- jednotlivé strany musí být očíslovány (§ 13/3 VZT),
- každé vyhotovení znaleckého posudku musí být podepsáno, k podpisu musí být připojen otisk pečeti (§ 13 ZZT),
- na poslední straně posudku musí být připojena znalecká doložka, která obsahuje označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky, a číslo položky (posudku), pod kterou je úkon zapsán ve znaleckém deníku (§ 13/4 VZT).

Zpravidla se písemný znalecký posudek tiskne pouze po jedné straně, takže na každém listu je uvedena jedna strana posudku. Celkový počet listů se pak uvádí na titulní straně. První list se nečísluje, započítává se však do počtu listů, takže číslování začíná na druhém listu číslem 2. Podpis s připojeným otiskem pečeti se uvádí na konci posudku. Sešití posudku se provádí tak, že posudek proděravíme

uprostřed hřbetu, všechny listy (vč. případných příloh, svážeme tenkou úhlednou šňůrou, tak aby uzel (nejlépe plochý, tzv. ambulantní) byl na zadní straně posudku. Uzel spolu s konci sešívací šňůry přelepíme (vhodné jsou např. papírové adresní štítky o rozměru cca 5 cm x 3 cm) a přetiskneme pečetí. Vlastní pečeť se tak do posudku běžně otiskne pouze 2x. Poprvé na konci posudku u podpisu znalce, podruhé se pečetí přetiskne štítek, kterým je přelepena sešívací šňůra. Neplatí, že by posudek byl tím lepší, čím vícekrát do něj otiskneme znaleckou pečeť.

Pokud znalec písemný znalecký posudek opakovaně nepodepíše nebo nepřipojí otisk pečeti, jedná se o přestupek podle § 13, písm. f) ZZT, za který může být znalci uložena pokuta až do výše 50 000 Kč.

Z hlediska obsahu se písemný znalecký posudek dělí na dvě části: nález a posudek (§ 13/2 VZT).

- V nálezu znalec uvede popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů a souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel.
- V posudku znalec uvede výčet otázek, na které má odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky.

2. Ústní posudek

Ústní posudek může znalec podat pouze v řízení před OVM. Jeho obsah nadiktuje přímo do protokolu. Je-li znalec vyzván k podání ústního znaleckého posudku, přinese si na jednání mj. i text znalecké doložky, neboť při ústním podání posudku (§ 13/6 VZT) je nutno do protokolu též uvést údaje, které jsou předmětem znalecké doložky.

3. Posudek ústavu

Ústav podává posudek pouze písemně. Z hlediska požadavků formálních i obsahových platí pro posudek ústavu stejné zásady jako pro posudek jednotlivého znalce. Navíc (§ 22/1 ZZT) se v posudku uvede, kdo posudek připravoval a kdo může, jestliže to je podle procesních předpisů třeba, před orgánem veřejné moci správnost posudku podaného ústavem osobně stvrdit a podat žádaná vysvětlení.

Je potřebné si uvědomit, že v případě, kdy posudek podává ústav, nese odpovědnost za jeho správnost. Z toho vyplývá, že ten, kdo je ústavem pověřen, aby posudek stvrdil a podal potřebná vysvětlení, není oprávněn znalecký posudek doplňovat. Doplnit o nové skutečnosti může posudek pouze ústav a provede to písemnou formou. Obsah doplňku musí v ústavu, stejně jako u posudku, projít oponentním řízením, a teprve potom je možné jej prezentovat jako názor ústavu. Je-li tedy pověřená osoba vyzvána k doplnění posudku, zpravidla uvede: „Vážený pane soudce (předsedo senátu), jelikož jsem dotazován na skutečnost, která nebyla řešena podaným znaleckým posudkem a současně se jedná o posudek ústavu, jeho doplnění může provést pouze ústav. V případě potřeby bude doplnění posudku provedeno písemně.“

Pokud ústav písemný znalecký posudek opakovaně nepodepíše nebo nepřipojí otisk pečeti, jedná se o správní delikt podle § 25b, písm. f ZZT, za který může být ústavu uložena pokuta až do výše 100 000 Kč.

4. Posudek mimo řízení

Posudky mimo řízení provádějí znalci i ústavy na základě dohody s občanem nebo organizací a přiměřeně pro ně platí (§ 15/1 VZT) ustanovení o znaleckých posudcích v řízení. Protože mimo řízení lze za znaleckou činnost považovat pouze úkony prováděné v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob (viz § 1/1 ZZT), je nutno (zpravidla na titulní straně) uvést, pro jaký právní úkon byl posudek zpracován. Uvádí se pod odrážkou: „Účel znaleckého posudku".

B) Znalecký posudek – praktické požadavky

Z hlediska praktického zpracování posudku je zcela nezbytné dodržet všechny předepsané náležitosti, vyplývající z právních předpisů (viz výše). Vlastní znalecký posudek je však vhodné členit podrobněji, a to na titulní list, úvod, nález, posudek, příp. přílohy posudku.

1. Titulní list znaleckého posudku

Na titulním listu by mělo být uvedeno označení „Znalecký posudek", dále se doporučuje uvádět[7)] číslo posudku, pod kterým je posudek veden ve znaleckém deníku (povinně musí být toto číslo uvedeno ve znalecké doložce). Dále se na titulním listu uvádí, kdo posudek vypracoval, že je znalcem, jeho adresa, kdo a kdy posudek vyžádal (pod jakým číslem jednacím), za jakým účelem je posudek vyžádán a datum, ke kterému se posouzení provádí. Bývá vhodné též uvést případné zvláštní požadavky objednatele, datum vypracování posudku, kolik má posudek listů, počet listů příloh a v kolika vyhotoveních se posudek předává. Pokud je znalci uloženo přezkoumat posudek jiného znalce, upozorní na tuto skutečnost označením „Revizní znalecký posudek č. …", jedná-li se o doplněk již dříve vypracovaného posudku téhož znalce, je třeba toto uvést označením „Doplněk znaleckého posudku č. ... ze dne ...". Číslo, pod kterým je doplněk zapsán v deníku znalce, se zpravidla uvede pouze ve znalecké doložce (bude odlišné od čísla původního posudku).

2. Kapitola „Úvod"

Povinné části „Nález" je vhodné předřadit kapitolu „Úvod", ve které znalec uvede, na základě jakého požadavku je posudek zpracován a doslovně zde opíše znění znaleckého úkolu. Bude-li např. v závěru jednotlivé otázky zodpovídat v jiném pořadí či členění než byly zadány, je doslovné znění otázek uvedeno v úvodu.

Příklad:

Uvádí se např. takto: Znalecký posudek je vypracován na základě usnesení Městského soudu v Brně čj… ze dne…, podle kterého úkolem znalce je:… a doslovně se opíše znalecký úkol vč. příp. chyb.

Používá-li se číslování nadpisů, „Úvod“ se uvádí pod číslem 0 nebo bez číslování tak, aby povinné části znaleckého posudku („Nález“ a „Posudek“) měly čísla 1 a 2.

3. Kapitola „Nález“

„Nález“ je první povinnou částí znaleckého posudku. Podle § 13/2 VZT obsahuje: *„popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů a souhrn skutečností, k nimž* (znalec) *při úkonu přihlížel*“. Prakticky to znamená, že obsahuje stručné informace o problémové situaci, pro jejíž řešení byl posudek vyžádán a všechny skutečnosti, jež jsou důležité pro řešení znaleckého problému (pro posuzování). U jednotlivých podkladů se uvádí jejich označení (název), datum pořízení, u spisových podkladů též čísla listů, kde je podklad zařazen ve spisu, aby jej bylo možno snadno dohledat. Údaje je potřebné vypisovat úsporně a je zcela zbytečné opisovat celé části spisu. Text nálezu k jednotlivým podkladům je vhodné uvozovat slovy jako např. „podle žaloby…, podle vyjádření…, nebo v protokolu o jednání pan Karel Novák mj. uvedl, že…“ apod., Z takového uvození je i právnímu laikovi zřejmé, že se nejedná o názory znalce, ani o výpis všech údajů, ale že jde o uvedení vybraných skutečností, ze kterých znalec dále vychází pro zpracování posudku, což následně vyplyne z kontextu posudku. Komentář znalce (jeho hodnocení) je nutno vždy uvádět až v části posudek. Nález musí být čtivý a musí mít logické členění**.** Podklady tedy není nutno uvádět v pořadí, jak jsou řazeny ve spisu, ale tak, jak je to potřebné pro zpracování posudku. K tomu Bradáč[8)] zdůrazňuje, že v nálezu musí být uvedeny i údaje, jež nakonec nebudou případně souhlasit se závěry znaleckého posudku. Znalec si tedy nesmí vybírat jen ty podklady, které jsou v souladu s jeho řešením.

4. Kapitola „Posudek“

„Posudek“ je druhou povinnou částí znaleckého posudku. Jeho minimální obsah je uveden v § 13/2 VZT jako výčet otázek a odpovědi na ně. V praxi se však lze setkat jen výjimečně s případy, kdy znalec je schopen po zpracování nálezu přímo zodpovědět položené otázky. Běžně tedy část „posudek“ obsahuje (1) vymezení důležitých odborných pojmů, zvláště těch, které mají svůj specifický oborový význam. (2) Popis metody řešení. Je-li metoda standardizovaná, postačuje odkaz na příslušný znalecký standard, příp. právní či jinou normu, která postup upravuje. Dále obsahuje (3) uvedení vstupních údajů do algoritmu řešení, (4) vlastní řešení, (5) prezentaci výsledků řešení shrnutou do (6) závěrečné analýzy. **Poslední povinnou částí kapitoly „Posudek“** je uvedení (7) otázek a odpovědí na ně. Uvádí se vždy v samostatné podkapitole s označením „Odpovědi na otázky“. Ty se pak uvádějí v členění otázka, odpověď, otázka, odpověď atd. U složitějších posudků je vhodné odpovědím předřadit shrnutí podstatných závěrů vyplývajících z bodu (6) s podrobným vysvětlením hlavních výsledků řešení a teprve potom uvést vlastní odpovědi na otázky. Podkapitola se pak označuje nadpisem „Závěr a odpovědi na

otázky“. Při psaní je potřebné respektovat zásadu sdělitelnosti, tedy že posudek musí být srozumitelný i laikovi v daném oboru.

5. Přílohy znaleckého posudku

V řadě případů je vhodné posudek opatřit přílohami, které doplňují vlastní řešení znaleckého problému. Může se jednat o přehledně zpracovanou fotodokumentaci, situační plánek s přehledným označením objektů, výsledky laboratorních zkoušek apod. V přílohách lze uvést i rozsáhlejší výpočty, zejména pokud jsou prováděny pomocí výpočetních programů. Používá-li znalec software pro zpracování výpočtů, je nutno k posudku připojit minimálně kontrolní list výpočtu, nejlépe však celý výpočet, tak aby posudek byl kontrolovatelný a byly v něm uvedeny minimálně všechny vstupní a výstupní údaje algoritmu řešení, příp. další kontrolní parametry výpočtu. Jsou-li výpočty připojeny v přílohách, je nutno jejich výsledky bezpodmínečně uvést v posudku a to v logickém členění a s patřičným vysvětlením. Nelze po uživateli chtít, aby si v přílohách sám výsledky vyhledával ve „sjetinách čísel“. Zcela zbytečné je pak do příloh kopírovat listy spisu, celou stavební či jinou technickou dokumentaci apod., aby posudek měl patřičný počet listů. Obsahuje-li posudek přílohy, je nutno v něm uvést jejich číslovaný seznam se stručným popisem obsahu příloh. Zpravidla se seznam příloh uvádí za poslední kapitolou „Odpovědi na otázky“ pod samostatným nečíslovaným nadpisem. V takovém případě znalec připojí podpis, otisk pečeti a znaleckou doložku až za seznam příloh. Přílohy pak jsou řazeny na dalších listech, které v záhlaví obsahují označení „Příloha“, její číslo a číslo listu přílohy. Přílohy se svazují spolu s posudkem a na každou z nich by měl být v posudku uveden odkaz, tak aby bylo zřejmé, proč je příloha k posudku připojena a co obsahuje.

6. Poznámka k formálním náležitostem

Je-li posudek vyžádán v trestním řízení pro potřeby obhajoby, resp. v občanském soudním řízení pro potřeby účastníků řízení, podle § 110a trestního řádu, resp. § 127a občanského soudního řádu (viz další zdroje), musí být navíc posudek opatřen doložku znalce o tom, že *„si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku*“. Jen v takovém případě bude v řízení na posudek nahlíženo stejně, jako by jej opatřil orgán činný v trestním řízení, resp. soud v občanském soudním řízení (podrobněji viz kap. 10 a 11).

V některých případech může více znalců podat společný posudek (viz dále kapitola 11). V takovém případě se posudek opatřuje doložkami, podpisy i otisky pečetí všech znalců, kteří jej společně zpracovali.

Úkol:

V publikaci Soudní znalectví přečtěte kap. 8, str. 95 až 107 a vytvořte fiktivní posudek, který bude mít úplnou titulní stranu provedenou ve třech variantách, a to pro případy: 1. posudek jednotlivého znalce vyžádaný soudem, 2. posudek jednotlivého znalce vyžádaný firmou ABC, s.r.o., 3. posudek ústavu vyžádaný soudem (varianty 2 a 3 vložíte jako listy posudku). Posudek bude mít osnovu dle příkladu v tab. 8.1 v publikaci Soudní inženýrství, bude svázán a po formální stránce bude vyhovovat všem předepsaným požadavkům (viz výše). Místo otisku pečeti používejte prázdné kolečko. Místo označení „Znalecký posudek" používejte „Cvičný znalecký posudek".

Shrnutí:

V řízení před OVM může znalec podat posudek ústní nebo písemný, mimo řízení pouze písemný. Znalecký ústav podává posudek vždy pouze písemný. Písemný znalecký posudek musí být z formálního hlediska sešit, sešívací šňůra musí být připevněna k poslední straně a přetištěna znaleckou pečetí, jednotlivé strany musí být očíslovány. Na konci musí být posudek podepsán, opatřen otiskem pečeti a musí k němu být připojena znalecká doložka. Z hlediska obsahu se znalecký posudek dělí na nález a posudek. V nálezu jsou uvedeny podklady a skutečnosti, k nimž znalec při úkonu přihlížel. Ze znaleckého hlediska se jedná o informace o problémové situaci a o údaje potřebné pro řešení znaleckého problému. V posudku je vždy uveden výčet otázek, na které má znalec odpovědět a jejich odpovědi. Kromě toho by měl posudek obsahovat vysvětlení specifických pojmů, popis použitých metod, uvedení vstupních údajů do algoritmu řešení, vlastní řešení, prezentaci výsledků, jejich analýzu a závěrečné zhodnocení. Ústní posudek znalec nadiktuje v řízení před OVM přímo do protokolu. Na jednání si mj. přinese text znalecké doložky. Na posudky ústavu jsou kladeny stejné požadavky. Navíc v něm musí být uvedeno, kdo posudek připravoval a kdo může osobně stvrdit jeho správnost a podat k němu žádaná vysvětlení. Doplnit jej lze pouze písemně. Stejné zásady platí i pro posudky podávané mimo řízení. U těchto je nutno, nejlépe přímo na titulní straně, uvést účel vypracování posudku, ve kterém se uvede právní úkon, pro který byl posudek vyžádán.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) Vyjmenujte všechny formální náležitosti znaleckého posudku a jeho předepsané členění (dle předpisu i z praktického hlediska).
b) Vysvětlete, co je nutno z hlediska úplnosti uvádět v nálezu a posudku.
c) Objasněte rozdíl mezi posudkem jednotlivého znalce a ústavu a mezi posudkem podávaným v řízení a mimo řízení a jakým způsobem lze tyto doplňovat.
d) Vysvětlete, kdy může znalec podat posudek ústní.

Další zdroje:

BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1. vyd. Brno: 2010. ISBN 978-80-7204-704-8. Zkráceně v textu SZ.

Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně ZZT (poslední zohledněná změna č. 444/2011 Sb.)

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37 ze dne 17. dubna 1967 k provedení zákona o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně VZT (poslední zohledněná změna 432/2002 Sb.)

Zákon č. 141 ze dne 29 listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění. V textu zkráceně TŘ (poslední zohledněná změna 357/2011 Sb.)

Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád v platném znění. V textu zkráceně OSŘ (poslední zohledněná změna 470/2011 Sb.)

5. Znalecká činnost – legislativní požadavky

Po prostudování kapitoly budete znát:

- jak je legislativně upraven výkon činnosti znalce.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vymezit pojem znalecká činnost a vysvětlit, jaká práva a povinnosti má znalec či ústav při výkonu této činnosti.

Prostudováním kapitoly získáte:

- znalosti legislativních požadavků na činnost znalce.

Klíčová slova kapitoly: nestrannost, mlčenlivost, podjatost, vyloučení znalce z úkonu, odepření podání posudku, konzultant.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
130 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

Základní vymezení znalecké činnosti vyplývá z ustanovení § 1/1 ZZT, podle kterého pod pojmem znalecká činnost rozumíme podávání posudků (výkon činnosti znalce)

- v řízení před orgány veřejné moci (dále jen OVM),
- v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob.

Příklad

Pod pojmem řízení před OVM je třeba rozumět nejen řízení před soudem, ale všechna řízení prováděná orgány, které mají ze zákona svěřenu nějakou rozhodovací pravomoc. Typicky se jedná o orgány státu, např. ministerstva, soudy, policii, soudní exekutory, správní úřady i orgány územní samosprávy, např. obecní policii. Právními úkony, pro které fyzické nebo právnické osoby vyžádávají znalecké posudky, jsou např. prodej a koupě, převod vlastnictví, dělení bezpodílového spoluvlastnictví manželů (zejména po jejich rozvodu), dělení nebo vypořádání podílového spoluvlastnictví, reklamace, pokus o smír (např. v řízení před soudem) apod. Může se jednat i o právní úkony zamýšlené, které (např. s ohledem na závěry znaleckého posudku) nemusí být uskutečněny. Např. při reklamaci vady automobilu bude posudkem zjištěno, že domnělá výrobní vada byla způsobena nedodržením provozních podmínek a nárok na její odstranění nebude tudíž uplatněn vůči obchodní organizaci.

A) Znalecká činnost zapsaných znalců

Obecné požadavky na činnost znalce vyplývají z ustanovení § 6/2, § 8, § 9/1, § 10/1, § 10a/1, 2 ZZT a dále z ustanovení § 11/3 VZT. Sankce pak z ustanovení § 25a/1 ZZT.

Úkol

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT. Dále postupně přečtěte k bodu 2 ust. § 11/1, 2 ZZT, k bodu 3 ust. § 11/3 ZZT, k bodu 4 ust. § 12/1 ZZT, k bodu 5 ust. § 10/2 ZZT, k bodu 6 ust. § 14/1, 2, § 18/2 ZZT a § 9/1, 2 VZT, k bodu 7 ust. § 12/2 ZZT a § 15/2 VZT, k bodu 8 ust. § 13/5 VZT, k bodu 9 ust. § 15 ZZT a § 8/1, § 4/5 VZT a k bodu 10 ust. § 20/1, 2, 4 ZZT.

1. Obecné požadavky na činnost zapsaného znalce

Zapsaní znalci jsou oprávněni (§ 9/1 ZZT, § 7/1 VZT) vykonávat znaleckou činnost na území celé České republiky, tedy i mimo obvod krajského soudu, v jehož seznamu jsou zapsáni. K výkonu své funkce užívají kulaté pečeti v jednotné úpravě, která obsahuje státní znak, jméno znalce a uvedení znalecké funkce.

Podle slibu znalce jsou tito povinni (§ 6/2 ZZT) přesně dodržovat právní předpisy, znaleckou činnost vykonávat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, plně využívat všech svých znalostí, zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se v souvislosti s výkonem znalecké činnosti dozvěděli. Při znaleckém úkonu (§ 11/3 VZT) se zapsaný znalec na složený slib odvolá.

Od roku 2011 je povinnost znalce zachovávat mlčenlivost podrobněji upravena v § 10a/1 ZZT. Mlčenlivost je znalec povinen zachovávat i po skončení znalecké činnosti. Tato povinnost však neplatí, pokud informace získané v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti použije přiměřeným způsobem pro vědecké nebo vzdělávací účely. O povinnosti zachovávat mlčenlivost je znalec povinen písemně poučit konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílely. Nově je upravena i možnost zproštění povinnosti znalce zachovávat mlčenlivost. Této povinnosti může znalce (i výše uvedené další osoby) zprostit orgán veřejné moci (dále jen OVM), který znalce ustanovil, nebo ten, pro nějž znalec znaleckou činnost vykonal na základě smlouvy. Pokud znalec povinnosti spojené se zachováváním mlčenlivosti poruší, dopustí se tím přestupku podle § 25a/1f, za který mu může být udělena pokuta až 100 000 Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu.

Znalec je dále povinen (§ 10/1, § 8 ZZT) znaleckou činnost vykonávat osobně, řádně, ve stanovené lhůtě a v oboru a odvětví, pro které byl jmenován. Pokud znalec porušuje povinnosti uvedené v § 8 a 10, dopouští se tím přestupku podle § 25a/1b nebo 1a. Nevykonává-li svoji činnost osobně, může mu být udělena pokuta do 50 000 Kč, pokud činnost nevykonává řádně, ve stanovené lhůtě nebo v oboru a odvětví, pro které byl jmenováni, může mu být udělena pokuta do 100 000 Kč nebo sankce vyškrtnutí ze seznamu.

2. Vyloučení znalce z úkonu

Znalec je vyloučen z úkonu, tzn. že nesmí podat posudek (§ 11/1 ZZT), jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům.

Je-li znalec přibrán k podání posudku v řízení před OVM (§ 11/2 ZZT), o vyloučení znalce rozhoduje orgán, který jej k podání posudku ustanovil. Znalec však má povinnost orgánu, který jej ustanovil, neprodleně oznámit skutečnosti, které se dozvěděl a pro které by mohla vzniknout pochybnost o jeho nepodjatosti; stejnou povinnost mají i účastníci řízení.

Mimo řízení nemá kdo rozhodnout o možné podjatosti znalce. Je-li tedy znalec požádán o podání posudku mimo řízení (v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob), nemá povinnost vypracovat znalecký posudek. Pokud by mohla vzniknout pochybnost o jeho nepodjatosti, zpracování posudku odmítne. Jestliže by posudek zpracoval a následně se ukázalo, že byl ve věci podjatý, byl by posudek nepoužitelný, a navíc by se tím znalec dopustil přestupku podle § 25a/1d (podání posudku ve věci, z níž byl jako znalec vyloučen), za který by mu mohla být uložena pokuta do 100 000 Kč nebo sankce vyškrtnutí ze seznamu.

3. Odepření podání posudku

Pro odepření podání posudku v řízení před OVM (§ 11/3 ZZT) platí pro jednotlivé druhy řízení obdobně ustanovení o svědcích.

Znamená to, že pokud je znalec přibrán v řízení před OVM, může podání posudku odepřít (obdobně jako svědek může odepřít výpověď) pouze v případě, pokud by tím způsobil (§ 126 občanského soudního řádu[9]): *„nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud.“* Obdobně je to i v trestním řízení. V takovém případě nemůže být znalci podání posudku ani uloženo. V uvedené souvislosti je vhodné si vymezit i pojem osoby blízké. Podle § 125 trestního zákona se osobou blízkou rozumí:

- příbuzný v pokolení přímém: přímí předci (rodiče, prarodiče, …, též osvojitel) a přímí potomci (děti, vnuci, …, též osvojenec) – tzv. linie přímá,
- sourozenci (bratři, sestry) a dále manžel, manželka, příp. druh, družka (tito se však za osoby blízké zpravidla považují jen po dobu trvání manželství nebo partnerství) – tzv. linie nepřímá.

Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

4. Povinnost vypracovat znalecký posudek

Nejde-li o žádný z případů uvedených v § 11 ZZT (znalec je z úkonu vyloučen nebo mu podání posudku nemůže být uloženo), je znalec podle § 12/1 ZZT povinen podat posudek, jestliže byl ustanoven v řízení před OVM. Odmítne-li bez vážného důvodu úkon provést, OVM to sdělí krajskému soudu, v jehož seznamu je znalec zapsán, navíc se tím znalec dopustí přestupku podle § 25a/1e, za který mu může být uložena pokuta do 100 000 Kč nebo sankce vyškrtnutí ze seznamu.

5. Přibrání konzultanta

Jestliže to vyžaduje povaha věci (§ 10/2, § 18 ZZT), je znalec oprávněn přibrat konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek. Aby znalci v řízení před OVM vznikl nárok na náhradu nákladů s tím spojených, musí o povolení přibrat konzultanta požádat orgán, který jej ustanovil.

Z výše uvedeného vyplývá, že znalec může konzultovat pouze dílčí otázky, nikoliv celý znalecký posudek a podle § 10/2 ZZT jeho odpovědnost není dotčena ani v té části posudku, o níž bylo konzultováno. Odpovídá tedy za celý posudek. Okolnost spolu s důvody, které k přibrání konzultanta vedly, musí uvést v posudku. K § 10 se zřejmě vztahuje sankce pokuty do 50 000 Kč podle ust. § 25a/1b.

6. Použití přístrojů, jiných zařízení a materiálů organizace

Je-li toho k podání posudku třeba (§ 14/1, 2 ZZT), je znalec oprávněn používat přístrojů, jiných zařízení a materiálů organizace, u níž pracuje. Použití potřebných prostředků je ve výjimečných případech znalci povinna umožnit i jiná organizace, která je má k dispozici, pokud o to znalec požádá a tato organizace neplní zvláštní úkoly ve veřejném zájmu. Organizace má vždy vůči znalci nárok na náhradu nákladů, které jí použitím přístrojů, jiných zařízení a materiálů vznikly. Znalec pak tyto náklady uplatní ve vyúčtování znalečného (§ 18/2 ZZT). Podle § 9 VZT, pokud organizace, u níž znalec pracuje, nemá potřebné prostředky, je povinna o tom vydat znalci potvrzení. Na základě tohoto potvrzení znalec požádá jinou organizaci. Jestliže by organizace znalci odepřela použití potřebných prostředků, může znalec požádat o pomoc předsedu krajského soudu, v jehož seznamu je zapsán. Předseda krajského soudu by pak věc projednal přímo s touto organizací a učinil patřičná opatření.

Je skutečností, že ani předseda krajského soudu v dnešní době nemůže nařídit žádné soukromé organizaci, aby znalci umožnila použití jejich prostředků. Znalec tedy musí postupovat taktně. Možnost odvolat se na výše uvedená ustanovení zákona umožní v řadě případů potřebnou dohodu.

7. Podávání znaleckých posudků mimo řízení před OVM

Podává-li znalec posudky mimo řízení před OVM (§ 12/2 ZZT), tedy v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací na jejich žádost, poskytuje tuto odbornou pomoc na základě dohody v rámci výkonu své funkce. Mimo řízení znalec nemá povinnost vypracovat znalecký posudek, pokud však zakázku příjme, zásady pro výkon činnosti v řízení (§ 15/2 VZT) platí též i mimo řízení, zvláště pak důvody, pro které je znalec z úkonu vyloučen.

8. Úkony po podání posudku

Po podání znaleckého posudku je znalec povinen na požádání OVM (§ 13/5 VZT) písemný posudek osobně stvrdit (potvrdit jeho správnost), doplnit nebo jeho

obsah blíže vysvětlit.

9. Povinnosti znalce v souvislosti s kontrolou a řízením znalecké činnosti, sankce za porušení ZZT

Znalci jsou povinni (§ 15, § 25a/1 písm. g, § 25a/2 ZZT) vést znalecký deník. Do deníku zapisují provedení všech posudků, jejich předmět, pro koho byla činnost provedena, výši odměny a výloh a den jejich proplacení. Deník je možno vést v listinné nebo nově i v elektronické podobě. Úprava elektronické podoby deníku zatím není podrobněji stanovena. Pokud znalec nevede znalecký deník nebo ho nevede řádně, jedná se o přestupek, za který mu může být uložena pokuta až do výše 50 000 Kč.

Úkol:

V textu Soudní znalectví (viz další zdroje) se na str. 25 seznamte se způsobem vedení znaleckého deníku.

Dále je znalec povinen (§ 4/5 VZT) krajskému soudu, v jehož obvodu je zapsán do seznamu, neprodleně sdělovat změnu bydliště a pochopitelně i další změny osobních údajů.

10. Právo požádat o pozastavení práva vykonávat znaleckou činnost

Od roku 2011 je nově upraveno právo znalce (§ 20/2 ZZT) z vážných důvodů požádat o pozastavení práva vykonávat činnost znalce, nejdéle však na 4 roky. O jeho žádosti rozhoduje MSp nebo předseda KS. V této souvislosti je vhodné též připomenut, že v některých případech (uvedených v § 20/1 ZZT) může o pozastavení tohoto práva rozhodnout samo MSp nebo předseda KS (viz kapitola 0). Po dobu pozastavení nesmí znalec činnost znalce vykonávat (§ 20/4 ZZT). Nedodržení této povinnosti je přestupkem podle § 25a písm. i, za který znalci může být udělena pokuta do 100 000 Kč nebo sankce vyškrtnutí ze seznamu.

11. Právo na odměnu a náhradu nákladů

Za podání posudku (§ 17, § 18, § 19 ZZT) má znalec právo na odměnu a náhradu nákladů a v řízení před OVM je povinen je vyúčtovat zároveň s podáním posudku (podrobně viz kap. 12).

Přestupky zapsaných znalců za nedodržení povinností vyplývajících ze ZZT jsou v přehledu uvedeny v kapitole 0, tab. 3.1.

B) Znalecká činnost ústavů

Úkol:

Před studiem dalšího textu přečtěte ustanovení § 21/1, 2, 3 ZZT.

Podává-li znalecký posudek ústav, odpovídá (§ 22/2, 3 ZZT) za jeho včasné a řádné provedení. Jinak pro výkon znalecké činnosti ústavů přiměřeně platí ustanovení o výkonu znalecké činnosti znalců zapsaných do seznamu, tzn. zejména ustanovení §§ 8, 9, 10, 10a, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ZZT. Znalecké ústavy,

stejně jako zapsaní znalci, jsou oprávněny vykonávat svoji znaleckou činnost na území celé České republiky. Tím, že pracovníci ústavu jsou zpravidla sami zapsaní znalci, musí se i při své činnosti v rámci ústavu řídit slibem znalce uvedeným v § 6/2 ZZT a při znaleckém úkonu se odvolají na složený slib. Pokud by ke stvrzení správnosti posudku podaného ústavem a k podání žádaných vysvětlení byl pověřen pracovník, který není zapsaný znalec, musel by před provedením úkonu složit slib znalce. I na ústav, resp. jeho pracovníky se vztahuje povinnost zachovávat mlčenlivost vč. povinnosti písemně poučit další osoby, které se na znalecké činnosti podílely. Možnosti zproštění této povinnosti i možnosti přiměřeným způsobem využít informace o skutečnostech zjištěných při výkonu znalecké činnosti pro vědecké nebo vzdělávací účely platí i pro ústavy. I znalecký ústav je povinen znaleckou činnost vykonávat osobně, řádně, ve stanovené lhůtě, v oboru a odvětví, pro které byl zapsán do seznamu znaleckých ústavů. K výkonu své funkce musí užívat kulaté pečeti. Ani znalecký ústav nesmí podat posudek, jestliže by mohla vzniknout pochybnost o nepodjatosti ústavu jako organizace, i jeho pracovníků. Ústav má povinnost tuto skutečnost oznámit orgánu, který jej ustanovil. Možnost odepření podání posudku platí obdobně, stejně platí povinnost podat posudek, jestliže byl ústav ustanoven znalcem v řízení před OVM, s výjimkou případu, kdy by byl ústav z úkonu vyloučen. Zcela zřejmě i ústav může k podání posudku přibrat konzultanta a je-li to k podání posudku třeba, požádat jinou organizaci, aby mu umožnila použití přístrojů, jiných zařízení a materiálů nezbytných pro provedení úkonu. I ústav je povinen písemný posudek na požádání OVM osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Existuje zde však specifikum, vyplývající z toho, že ústav je právnickou osobou. Posudek podaný ústavem je zpravidla kolektivní dílo, za které vždy odpovídá ústav jako organizace. Proto např. jeden pracovník ústavu (byť by sám byl znalec) nemůže v řízení před OVM podat za ústav ústní posudek přímo do protokolu. Ústně mohou posudky podávat pouze znalci jako fyzické osoby, které za něj i sami odpovídají. Ústav podává posudky vždy pouze písemně. V posudku pak musí ústav uvést (§ 22/1 ZZT), kdo posudek podaný ústavem připravoval a kdo může jeho správnost v řízení před OVM osobně stvrdit a podat k němu žádaná vysvětlení. Doplnění posudku provádí ústav písemně. Ústav je oprávněn podávat posudky na základě dohody i mimo řízení před OVM, tedy na žádost fyzických nebo právnických osob pro potřeby jejich právních úkonů. Stejně jako znalci má právo na odměnu a náhradu nákladů, posudek ústavu musí být odpovědnými osobami podepsaný a musí v něm být připojen otisk pečeti. Také ústav je povinen vést znalecký deník.

Obdobně jako u zapsaných znalců, kde nedodržení hlavních zásad platných pro výkon znalecké činnosti je přestupkem, u ústavů je obdobné jednání v § 25b ZZT kvalifikováno jako správní delikt právnické osoby, za který může být ústavu uložena pokuta nebo sankce vyškrtnutí ze seznamu znaleckých ústavů. Správní delikty ústavů jsou v přehledu uvedeny v kapitole 0, tab. 3.1.

C) Činnost znalce ad hoc

Úkol:

Před studiem dalšího textu přečtěte ustanovení § 25 ZZT a § 11/2 VZT.

Znalec nezapsaný do seznamu znalců, tzv. znalec ad hoc (*§ 24/2, § 25 ZZT*) musí před podáním posudku složit slib do rukou orgánu, který jej ustanovil. Pro jeho činnost pak platí shodně ustanovení o odměňování a náhradě nákladů, ostatních předpisů se užije přiměřeně.

Shrnutí:

Pod pojmem znalecká činnost rozumíme podávání posudků (výkon činnosti znalce) v řízení před orgány veřejné moci nebo v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob. Znalci jsou oprávněni svoji činnost vykonávat na území celé České republiky. Jsou povinni přesně dodržovat právní předpisy, svoji činnost vykonávat nestranně, podle svého nejlepšího vědomí, plně využívat všech svých znalostí a zachovávat mlčenlivost. Dále jsou povinni tuto činnost vykonávat osobně, řádně, ve stanovené lhůtě a pouze v oboru a odvětví, pro které byli jmenováni. Znalec je vyloučen z úkonu (nesmí podat posudek), pokud by byl v dané věci podjatý. Je-li znalec k podání posudku přibrán OVM a není z úkonu vyloučen, má povinnost podat posudek. Odepřít jeho podání může pouze v případě, že by tím způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým. K posouzení dílčích otázek je znalec oprávněn přibrat konzultanta. V odůvodněných případech může po dohodě a za úplatu používat přístrojů, jiných zařízení a materiálů organizace, u níž pracuje, výjimečně i jiné organizace. Podaný posudek je před OVM povinen osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah vysvětlit. Mimo řízení znalec podává posudky na základě dohody, ale ani zde nesmí podat posudek v případech, kdy by byl z úkonu vyloučen. Za podání posudku má znalec právo na odměnu a náhradu nákladů (znalečné). Znalci jsou povinni vést evidenci všech posudků ve znaleckém deníku a krajskému soudu sdělovat změny osobních údajů. Ze závažných důvodů může znalec požádat o pozastavení práva vykonávat činnost znalce. V podstatě stejné zásady platí i pro výkon činnosti znaleckých ústavů a přiměřeně i pro činnost znalců ad hoc. Osoba nezapsaná do seznamu musí před podáním posudku složit slib do rukou orgánu, který ji ustanovil.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) *Vysvětlete pojem znalecká činnost.*
b) *Uveďte 9 hlavních zásad výkonu znalecké činnosti vyplývajících ze slibu znalce a ust. § 10/1 a 8 ZZT.*
c) *Objasněte, jak je upravena povinnost znalce podat posudek; rozlište v řízení a mimo řízení.*
d) *Vysvětlete, kdy je znalec vyloučen z úkonu, kdy může odepřít podání posudku a jak znalec postupuje, pokud zjistí důvody, pro které by byl vyloučen; rozlište v řízení a mimo řízení.*

e) Vysvětlete, jak je upravena odpovědnost za posudek v případě, kdy znalec přibere konzultanta.

f) Uveďte některé rozdíly mezi činností znalce a ústavu.

Další zdroje:

Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně ZZT (poslední zohledněná změna č. 444/2011 Sb.)

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37 ze dne 17. dubna 1967 k provedení zákona o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně VZT (poslední zohledněná změna 432/2002 Sb.)

6. Praktický výkon znalecké činnosti

Po prostudování kapitoly budete znát:

- jednotlivé fáze zpracování znaleckého posudku, jejich náplň a výstupy.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- činnost znalce, příp. experta chápat jako soustavu uvědomělých a propojených činností, které představují práci s informacemi.

Prostudováním kapitoly získáte:

- poznatky potřebné pro přípravu a zpracování posudku.

Klíčová slova kapitoly: informační tok, prvotní znalecké úkony, přehled spisu, algoritmus řešení.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
150 + 90 minut (teorie + řešení úloh)

Průvodce textem:

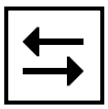

V dalším textu budeme na znaleckou činnost nahlížet z hlediska jejího praktického výkonu. Znaleckou činnost budeme chápat jako informační proces, tzn. příjem – transformace – získávání – zpracování – transformace – předání informací (viz obr. 6.1), tak jak ji vysvětluje Janíček v knize Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky, i z hlediska jejího praktického obsahu, tak jak ji popisuje Bradáč v publikaci Soudní znalectví (viz další zdroje uvedené na konci kapitoly).

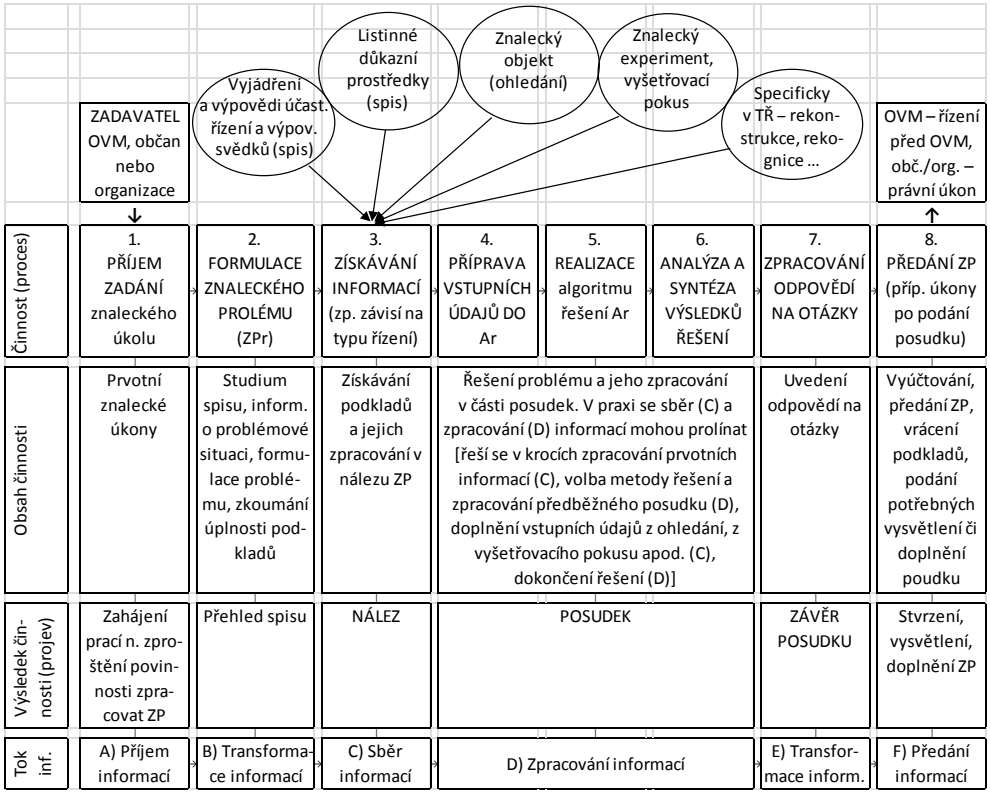

Obr. 6.1: Tok informací ve znalecké činnosti, obsah činnosti znalce a její výsledky[10)]

A) Příjem informací – příjem zadání znaleckého úkolu

V řízení před orgánem veřejné moci (OVM) je znalec k podání posudku přibrán usnesením, opatřením, příp. rozhodnutím OVM. V podkladu je uvedeno označení orgánu a jméno úřední osoby, která znalce ustanovila, jména či označení účastníků řízení vč. kontaktních a dalších údajů, jména jejich právních zástupců, je zde formulován znalecký úkol, termín stanovený pro zpracování posudku a poučení znalce (podrobně viz dále kapitola 11 Přibrání znalce k podání posudku). V souvislosti s **přijetím zadání** (viz obr. 6.1) musí znalec po jeho obdržení provést tzv. prvotní znalecké úkony:

1. Zkoumá, zda je oprávněn podat znalecký posudek. Na základě formulace úkolu posoudí, zda problematika spadá do oborů a odvětví pro která je jmenován.
2. Zkoumá, zda se nejedná o případ, kdy mu podání posudku nemůže být uloženo nebo kdy by byl z úkonu vyloučen z důvodu podjatosti. Pečlivě tedy přečte všechna jména, názvy firem a institucí, aby zjistil, zda není podjatý k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům. Nemusí se jednat jen o vztahy příbuzenské, podjatost lze spatřovat i v tom, že mezi osobami existovaly či existují vztahy ekonomické a jiné obdobné (zaměstnanec – zaměstnavatel, nadřízený – podřízený, kolega), osobní (vztahy blízkého přátelství nebo nepřátelství) apod. Z identifikace předmětu posouzení též zkoumá, zda není podjatý vůči věci samé. Např. nemůže zjišťovat, proč stavba spadla, když ji sám projektoval nebo si oceňovat vlastní dům.

Pokud zjistí, že není splněna některá z výše uvedených podmínek, neprodleně to oznámí orgánu, který jej ustanovil a vyčká dalšího rozhodnutí. V opačném případě pokračuje bodem 3.

3. Zkoumá, zda je schopen posudek zpracovat ve stanovené lhůtě. Není-li to možné, není to důvod pro odmítnutí posudku, ale pouze pro to, aby s řádným odůvodněním a s odkazem na ust. § 12/1 VZT požádal o prodloužení lhůty.

Je-li v usnesení uvedeno, že lhůta se stanoví od okamžiku doručení spisu, vyčká na jeho doručení, v opačném případě požádá o jeho zaslání, příp. se dohodne na jiném způsobu, který mu umožní řádně se seznámit se stavem dokazování.

Výsledkem činností uvedených pod bodem A je, že znalec (na základě ověření, zda je či není oprávněn znalecký posudek zpracovat) buď po obdržení podkladů zahájí práce na posudku, nebo je zproštěn povinnosti vypracovat znalecký posudek.

Mimo řízení je postup jednodušší, neboť znalec nemá povinnost zpracovat posudek. Lhůta se mezi stranami stanoví dohodou. Znalec však musí ověřit, zda podání posudku spadá do rámce znalecké činnosti, tedy **zda je posudek**

požadován pro potřeby právního úkonu. Stejně jako výše musí zkoumat svoji příslušnost z hlediska oboru a odvětví i svoji podjatost.

B) Transformace informací – formulace znaleckého problému

Transformace informací spočívá v tom[11)], že znalec na základě položených otázek a studia podkladů zformuluje znalecké problémy, tedy **přetransformuje položené otázky do znaleckých problémů**.

Dále v textu budeme rozlišovat mezi úkolem znalce, který obdržel formou otázek od zadavatele posudku, problémovou situací a problémem, a to v pojetí zavedeném Janíčkem[12)]: Pod pojmem **problémová situace** budeme rozumět: „*takový nestandardní stav entity (objektu nebo člověka), který z objektivních nebo subjektivních důvodů vyžaduje řešení s určitým vymezeným cílem, přičemž proces řešení není rutinní, takže řešitel musí využívat informační, hodnotící, tvůrčí a rozhodovací činnosti a hledat metody řešení*.“ Pod pojmem **problém** (Pr) budeme rozumět určitým subjektem naformulované to podstatné z problémové situace, co je nutné ze subjektivních nebo objektivních důvodů řešit s určitým vymezeným cílem, přičemž proces řešení vyžaduje realizaci informačních, tvůrčích, hodnotících, rozhodovacích a výkonných činností a hledání metod řešení. Používá se produktivní myšlení.

Z pohledu znalecké činnosti (bez striktního rozlišení rutinních a tvůrčích činností) budeme pro potřeby tohoto textu **problémovou situací** rozumět nestandardní situaci, která vyžaduje, aby v ní rozhodl OVM, a pro potřeby jeho rozhodnutí je potřebné nechat znalcem zpracovat znalecký posudek (obdobně u posudků pro potřeby právních úkonů). **Problémem** pak budeme rozumět znalcem naformulované to podstatné z problémové situace, co je potřebné řešit s cílem splnění znaleckého úkolu.

Příklad:

Příklad problémové situace: Dne … došlo k dopravní nehodě, při které řidič A poškodil vozidlo řidiče B. Řidič A svoji vinu uznal. U pojišťovny ABC měl uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu. Odpovědný pracovník pojišťovny vozidlo prohlédl, sepsal zápis o rozsahu poškození vozidla. Pan B nechal vozidlo opravit. Pojišťovna mu však náklady na opravu neuhradila s odůvodněním, že provedení opravy nebylo ekonomické a uhradila mu částku nižší, odpovídající ceně vozidla před poškozením sníženou o cenu zbytků. Soud vymezí znalci úkol: Stanovit výši škody na vozidle pana B, ke které došlo při dopravní nehodě dne… Znalec na základě analýzy problémové situace a zadaného úkolu formuluje znalecké problémy: 1. Stanovit obvyklou cenu vozidla před poškozením, 2. zjistit rozsah poškození vozidla při dopravní nehodě a stanovit obvyklou výši nákladů na jeho opravu po poškození, 3. posoudit ekonomičnost opravy atd.

V řízení před OVM základním podkladem pro zpracování posudku je spis, který v projednávané věci vede OVM. Znalec se tedy nejprve podrobně seznámí

s obsahem spisu a to tím, že si spis přečte a pro svoji potřebu si zpracuje ***„znalecký přehled spisu“***[13)]. Znamená to, že při čtení spisu si na samostatném listu, nebo lépe v tabulce v počítači vytváří přehled podkladů obsažených ve spisu. Ke každému z nich si v tabulce uvede čísla listů (příp. označení přílohy spisu), kde se podklad nachází, datum vyhotovení podkladu (aby měl představu o chronologii jejich vzniku), označení podkladu a vlastní poznámky pro další zpracování. Současně **promýšlí a formuluje znalecké problémy** a v poznámce si odlišuje podklady potřebné pro zpracování posudku a ostatní. Např. si ve svém přehledu označí záznamy o přezkoušení diktafonu před jednáním soudu, protokoly o jednáních, které nemají nic společného s odbornou problematikou, kterou posuzuje apod., nebo ty, které se opakují (např. je doloží obě strany). Do těchto již nemusí znovu nahlížet. Naopak u důležitých dokladů si doplní stručné poznámky k jejich obsahu (např. jména osob, jejich vztah k projednávané věci, označení objektů, ke kterým se podklad vztahuje apod.). Zpracování přehledu je vhodné i v jednoduchých případech, neboť návazně znalci vždy ušetří spoustu času stráveného listováním ve spise a hledáním toho co „někde“ již četl.

Výsledkem činností uvedených pod bodem B je, že znalec má informace o problémové situaci (rozumí důvodům pro vyžádání posudku), je seznámen s předanými podklady, má zpracovaný přehled podkladů (přehled spisu) a naformuloval (ujasnil) si problémy, které musí řešit, aby splnil zadaný úkol.

C) Sběr informací – získávání informací, zpracování 1. části znaleckého posudku (část nález)

Jedná se o proces[14)] **získávání informací** (též sběru informací) **ve vztahu ke znaleckému objektu** (případně objektům), o němž má znalec vypracovat posudek. Charakter pramenů informací souvisí s charakterem znaleckého problému. Informace znalec získává přímo (ohledáním objektu), nepřímo (zprostředkovaně), experimentálně, příp. jiným vhodným způsobem. Obvykle znalec nejprve zpracuje informace zprostředkované, tedy ty, které jsou obsaženy ve spisových a dalších listinných podkladech. Dále vždy, kdy to je možné, usiluje o doplnění informací přímých z ohledání objektu. Podle okolností pak provádí dalšího doplňování informací z experimentu, rekonstrukce apod. Bude-li znalec přizván např. k zajištění prvotního ohledání na místo havárie, bude pořadí zpracování informací odlišné. Vždy však platí zásada, že všechny dostupné informace nejprve zpracujeme a teprve pak (na základě zralé úvahy) provádíme jejich doplňování.

Zdroje informací (ilustrativní výčet):

- Zprostředkované informace – zdrojem informací jsou např. vyjádření státních orgánů, fyzických a právnických osob, výpovědi účastníků řízení, obviněného a svědků (např. o tom, co dělali, jak vnímali určitý jev, který proběhl na posuzovaném objektu, co tomuto jevu předcházelo), listinné podklady (např. výpis z katastru nemovitostí, stavební povolení, kolaudační rozhodnutí…), technická dokumentace (návrhová – projekt, výrobní –

stavební deníky, záznamy o montáži, provozní – záznamy o revizích, údržbě a opravách objektu), znalecké posudky z jiných oborů, protokoly (např. o výsledcích konfrontace, rekognice) apod.

- Přímé informace o znaleckém objektu a jeho okolí – informace jsou zjišťovány ohledáním znaleckého objektu, např. pozorováním, měřením, zkouškami a rozbory odebraných vzorků, vyčtením provozních údajů ze záznamových zařízení, vyhodnocením pořízené fotodokumentace, videa apod.
- Experimentálně získané informace – jsou získávány realizací vyšetřovacího pokusu, experimentu znalce, ze simulačních experimentů.
- Informace získané z rekonstrukce negativního jevu.

Problematikou přímého a experimentálního získávání informací při znaleckém zkoumání se podrobně zabývá kapitola 8.

Veškeré činnosti s informacemi podle výše uvedených bodů jsou určeny pro vypracování **nálezu** znaleckého posudku, který plní dvě funkce:

1. znalec z něj čerpá informace pro řešení znaleckého problému,
2. OVM z něj může posoudit, zda znalec při zpracování posudku vycházel ze skutečností, které byly v řízení řádně prokázány.

V nálezu znaleckého posudku znalec ke každému podkladu přesně uvede pramen, z něhož informace čerpal a ve smyslu ust. § 13/2 VZT též skutečnosti, ze kterých dále vychází při zpracování posudku. V nálezu pochopitelně uvádí i ty skutečnosti, které nakonec nemusí být v souladu se závěry posudku (viz výše), podstatné je, že k nim znalec přihlížel. U údajů zjištěných ohledáním, experimentálně příp. rekonstrukcí přiloží protokol. Pokud protokol nebylo nutno pořizovat (např. v civilním řízení při místním šetření), uvede znalec v nálezu údaje o tom kdy, kde, za čí účasti byl úkon proveden a zjištěné údaje zpracuje přímo ve znaleckém posudku, příp. kombinuje obě možnosti. Podrobně viz dále kap. 7 Podíl znalce na zajištění důkazů a 8 Experiment a ohledání při činnosti znalce.

Nález je účelné též vhodně členit. Bradáč[15)] doporučuje vhodné členění zvolit již ve fázi zpracování přehledu spisu a uvádí tři základní způsoby členění: chronologicky (tak jak byly podklady pořízeny), podle účastníků (všechny výpovědi téhož účastníka uvést na stejném místě, nejlépe též chronologicky), tematicky (v členění podle řešených problémů). Vhodné bývá rovněž členění podle objektů. Posuzuje-li např. znalec více vozidel, více staveb apod., je vhodné údaje ke každému z nich vypsat na jednom místě. Podklady lze seřadit předem, v přehledu spisu. Pracujeme-li však na počítači, lze potřebné podklady nejprve vypsat v pořadí, v jakém jsou seřazeny ve spisu, a v dokumentu je dle výše uvedených zásad přeskupit až v rámci zpracování nálezu. Přehled spisu pak zpravidla ponecháme v původním řazení.

Výsledkem činností uvedených pod bodem C je, že znalec provedl potřebná doplnění podkladů, získal informace potřebné pro řešení znaleckého problému a tyto informace zpracoval v nálezu znaleckého posudku. Nález je ve smyslu ust. § 13/2 VZT první povinnou částí znaleckého posudku.

D) Zpracování informací, zpracování 2. části znaleckého posudku (část posudek)

Jedná se o proces[16)], který lze rozdělit do těchto čtyř kroků:

1. volba metody řešení,
2. příprava vstupních údajů do algoritmu řešení A_r znaleckého problému (zdrojem údajů jsou informace obsažené v nálezu),
3. proces řešení znaleckého problému (realizace algoritmu řešení A_r),
4. analýza výsledků řešení znaleckého problému a následná syntéza těchto výsledků do závěrů.

Metodami a postupy při řešení konkrétních typů znaleckých problémů v technickém a technicko-ekonomickém znalectví se zabývají speciální metodiky soudního inženýrství. V přehledu je o metodách pojednáno dále v kap. 13 Úvod do speciálních metodik soudního inženýrství.

Při práci s podklady doporučuje Bradáč[17)] tyto členit ze soudně znaleckého hlediska na dvě základní kategorie:

- **podklady objektivní**, tedy takové, u nichž je možnost zkreslení minimální, např. výsledky ohledání (plánek dopravní nehody, protokol o ohledání), výsledky laboratorních zkoušek, fotodokumentace, film, videozáznam, pitevní nálezy, lékařské zprávy, technická dokumentace, podklady z odborné literatury ap.,
- **podklady subjektivní**, tedy takové, u nichž je kvalita informací ovlivněna úrovní činnosti smyslových orgánů, mentální úrovní jedince, jeho motivací, především svědecké výpovědi. U těchto podkladů je pak vhodné rozlišovat stránku kvalitativní (vozidlo jelo, brzdilo, zatáčelo) a kvantitativní (jelo rychlostí 100 km/h, chodec byl vidět na 5 m apod.).

K tomu Bradáč[18)] uvádí, že kvalitativní stránku svědeckých výpovědí je obvykle možno brát za přijatelný podklad pro znalecké posuzování, kvantitativní stránku je nutno, pokud možno, ověřit jinými dostupnými metodami. Jelikož znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů, při zjištění technické nepřijatelnosti podkladů musí určit její příčinu. Možné příčiny technické nepřijatelnosti jsou:

a) nepřijatelnost z hlediska souladu se skutečností,
b) nepřijatelnost podkladů navzájem,
c) nepřijatelnost pro rozpor s přírodními zákony.

Zejména v případě a) a b) znalec vyvine maximální snahu o odstranění rozporů a to zpravidla vždy v součinnosti s OVM provádějícím řízení. Pokud se rozpory nepodaří zcela odstranit, v případě b) zpravidla zpracuje posudek

v udávaných alternativách a konečné rozhodnutí ponechá na OVM. Výjimkou je případ c), kdy znalec bude dále pracovat pouze v rozsahu možností daných přírodními zákony. Běžně k takové situaci dochází, jde-li o údaje kvantitativní u podkladů subjektivních. S ohledem na specifiku znaleckého posudku znalec upozorní na rozpor s podklady v posudku.

Příklad:

Je-li např. z rozsahu poškození vozidla při havárii zřejmé, že vozidlo před střetem nejelo rychlostí vyšší než 30 km/h, nebude se znalec zabývat tím, že svědek uvádí, že jelo rychlostí alespoň 100 km/h. Na tuto skutečnost v textu upozorní např. tím, že uvede: S ohledem na stupeň deformace vozidla není technicky přijatelné, aby se vozidlo před střetem pohybovalo rychlostí 100 km/h, tak jak uvedl pan Novák ve své výpovědi (viz přísl. odst. nálezu znaleckého posudku).

Úkol:

V publikaci Soudní znalectví přečtěte kapitolu 3.7 Technická přijatelnost podkladů a dále na str. 61 část textu k dělení podkladů ze soudněznaleckého hlediska.

Předběžný posudek

V praxi běžně nelze striktně oddělit fázi získávání a zpracování informací, viz výše body C), D). Zde Bradáč doporučuje[19)] následující postup. Znalec po vyžádání podkladů zpracuje z dostupných podkladů nález, poté zpracuje tzv. **„předběžný posudek“**, aby si ujasnil celý postup řešení a tam, kde mu chybí podklady, odhadne hodnoty vstupních veličin do algoritmu řešení nebo je zvolí podle odborné literatury a dělá si poznámky k potřebě doplnění podkladů. Předběžně zpracuje v podstatě celý posudek a tím si ujasní vše, co bude potřebovat doplnit včetně cílů ohledání, a dalšího případného experimentálního zjišťování. Podklady pak vyžádá najednou a po jejich zpracování provede další potřebné úkony. V této souvislosti Bradáč též zdůrazňuje, že zcela nevhodný je postup, kdy znalec začne pracovat na posudku, zjistí, že potřebuje nějaký podklad, vyžádá si jej, práce na posudku přeruší. Po obdržení podkladu pokračuje, zjistí další mezeru v podkladech, opět požádá o doplnění a opět čeká.

Úkol:

V publikaci Soudní znalectví přečtěte kapitolu 3.6 Úplnost podkladů k podání posudku.

Výsledkem činností uvedených pod bodem D je realizované řešení znaleckého problému zpracované v části posudek s výjimkou poslední kapitoly posudku obsahující odpovědi na otázky.

E) Transformace informací, zpracování 2. části znaleckého posudku (část posudek – odpovědi na otázky)

Představuje proces[20)] přeformulování závěrů řešení znaleckého problému z **„řeči znalce“** do **„řeči uživatele“** znaleckého posudku, tedy do formy

pochopitelné pro pracovníky orgánů, které znalecký posudek využívají ve svých činnostech.

Výsledkem činnosti uvedených pod bodem E je zpracovaná poslední kapitola v části posudek. Zpravidla se označí jako „odpovědi na otázky“, příp. „závěr a odpovědi na otázky“ a to podle obsahu, který se volí z hlediska vhodnosti pro daný účel a přehlednosti. Odpovědi na otázky jsou ve smyslu ust. § 13/2 VZT druhou povinnou částí znaleckého posudku.

Úkol:

V publikaci Soudní znalectví přečtěte kapitolu 8.3 Posudek, str. 101, zvláštní pozornost věnujte textu na str. 102 a 103, který se týká formulace závěrů posudku.

F) Předání informací – předání posudku, úkony po podání posudku

Představuje činnosti spojené s vyúčtováním provedených prací, předáním vypracovaného posudku jeho zadavateli. Podle okolností tento proces zahrnuje též provedení dalších souvisejících úkonů v řízení před OVM, kterými jsou stvrzení znaleckého posudku při jednání, podání potřebných vysvětlení, příp. doplnění posudku.

Po dokončení prací na znaleckém posudku znalec očísluje jednotlivé strany (pokud tak neučinil již dříve), uvede datum vypracování posudku, připojí znaleckou doložku, v níž uvede číslo posudku podle evidence ve znaleckém deníku. Obsahuje-li znalecký posudek přílohy, řádně je popíše a očísluje. Na konci posudku pak uvede jejich soupis s počtem listů každé z příloh. Celý posudek znovu pečlivě přečte a překontroluje, vytiskne a sváže. Nakonec posudek opatří znaleckou pečetí a podepíše. Zpracuje vyúčtování provedených prací (viz kap. 12 Odměňování a náhrada nákladů) a posudek spolu s vyúčtováním předá zadavateli.

Úkol:

V publikaci Soudní znalectví samostatně nastudujte kap. 11 Úkony po podání posudku a udělejte si poznámky.

Shrnutí:

A) Při zadání znaleckého úkolu znalec provádí tzv. prvotní znalecké úkony, aby zjistil, zda je oprávněn znalecký posudek vypracovat a zda je schopen jej zpracovat ve stanovené lhůtě. B) Provede studium podkladů. V řízení informace o problémové situaci čerpá ze spisových podkladů, mimo řízení z podkladů předaných zadavatelem. Pro svoji potřebu si znalec zpracuje přehled spisu, tak aby v něm mohl následně efektivně hledat potřebné informace. Na základě výsledků této činnosti a zadání znaleckého úkolu naformuluje znalecké problémy, které musí řešit pro splnění zadaného úkolu. C) V další fázi řešení provádí sběr informací ve vztahu ke znaleckému objektu (případně objektům), o němž má vypracovat znalecký posudek. Nejprve pracuje s informacemi zprostředkovanými, obsaženými primárně ve spisových podkladech. Je-li to možné, provede volbu metody řešení a

na základě dostupných informací zpracuje tzv. předběžný znalecký posudek, aby si ujasnil postup řešení a potřebnost doplnění podkladů. Potom v souladu s procesními předpisy provede jejich doplňování a ověření. Pokud to je možné, zprostředkované informace se snaží ověřit a doplnit pomocí přímých informací získaných na základě ohledání znaleckého objektu a jeho okolí. Zváží též účelnost získání informací z experimentu, příp. z rekonstrukce jevu. Výsledky těchto činností zpracuje v nálezu znaleckého posudku, který obsahuje základní informace o problémové situaci a údaje potřebné pro řešení znaleckého problému. K jednotlivým údajům uvádí podklady, ze kterých čerpal. V nálezu uvádí i ty skutečnosti, které nakonec nemusí být v souladu se závěry posudku. Nález vhodným způsobem člení (např. chronologicky, podle účastníků či tematicky). D) Dále znalec realizuje vlastní řešení. Provede přípravu vstupních údajů, realizaci algoritmu řešení a analýzu výsledků shrnutou do závěrů posudku. Pokud existují rozpory v podkladech, vyvine maximální úsilí pro jejich odstranění, příp. řešení realizuje ve variantách. Znalec neprovádí hodnocení důkazů. Zjistí-li však rozpor podkladů s přírodními zákony, pracuje pouze v rozsahu možností daných těmito zákony (zvláště opodstatněno u kvantitativních údajů v podkladech subjektivních). Na rozpor s podklady znalec vždy upozorní v posudku. E) V konečné fázi řešení znalec naformuluje odborné závěry tak, aby byly pochopitelné i laikům v daném oboru a zpracuje odpovědi na položené otázky. Tyto jsou nezbytnou součástí znaleckého posudku. F) Poslední fáze prací na znaleckém posudku zahrnuje vlastní vyhotovení posudku v listinné formě se všemi předepsanými náležitostmi, provedení vyúčtování, vlastní předání posudku zadavateli, příp. provedení dalších souvisejících úkonů, stvrzení posudku, podání potřebných vysvětlení, příp. doplnění.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) *Vyjmenujte prvotní úkony znalce.*
b) *Vysvětlete, co je znalecký přehled spisu, předběžný znalecký posudek a k čemu slouží.*
c) *Popište šest fází zpracování znaleckého posudku, a to z hlediska toku informací, obsahu jednotlivých činností a jejich výsledku.*
d) *V návaznosti na publikaci Soudní znalectví uveďte hlavní zásady pro formulaci závěrů posudku.*

Další zdroje:

BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1. vyd. Brno: 2010. ISBN 978-80-7204-704-8. Zkráceně v textu SZ.

JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Hledání souvislostí.* 1. a 2. díl. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o. Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-554-9.

7. Podíl znalce na zajištění důkazů

Po prostudování kapitoly budete znát:

- obvyklé důkazní prostředky používané při dokazování i zvláštní způsoby dokazování používané v trestním řízení.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vysvětlit, jakým způsobem se znalec podílí na dokazování v řízení před orgány veřejné moci.

Prostudováním kapitoly získáte:

- základní informace o činnostech orgánů veřejné moci při aplikaci práva a dokazování.

Klíčová slova kapitoly: aplikace práva, dokazování, důkazní prostředek, důkaz.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
100 + 120 minut (teorie + řešení úloh)

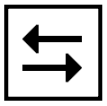

Průvodce textem:
Dále v textu budete pracovat s dalšími právními předpisy, které mají vztah k výkonu činnosti znalce a to tím, že upravují postupy orgánů veřejné moci (OVM) v jednotlivých typech řízení nebo povinnosti, které se vztahují k činnosti či odpovědnosti znalce. Tyto předpisy budou dále označovány tak, jak je uvedeno v následujícím vysvětlení.
***Trestní právo** hmotné je upraveno trestním zákonem č. 40/2009 Sb., v platném znění, dále jen TZ. **Trestní právo procesní** je upraveno zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění, dále jen TŘ. **Občanskoprávní vztahy** jsou po stránce hmotné upraveny zejména občanským zákoníkem – zákon č. 40/1964 Sb., v platném znění, dále jen OZ. **Procesním předpisem** je občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb., v platném znění, dále jen OSŘ. **Řízení před správními orgány** upravuje správní řád – zákon č. 500/2004 Sb., v platném znění, dále jen SpŘ.*

A) Dokazování, důkazní prostředky, důkaz

Při aplikaci práva OVM provádějí tři základní činnosti: a) zjištění skutkového stavu věci, b) nalezení příslušné právní normy a její interpretace, c) vydání individuálního právního aktu (rozhodnutí). Výchozí a nejobtížnější z těchto činností je bezesporu zjištění skutkového stavu věci. K tomu Harvánek[21)] uvádí, že se jedná o: *„zjištění ‚objektivní pravdy´, kterou je aplikující povinen zjistit bez ohledu na to, o jaký typ řízení se jedná (občanskoprávní, trestní, správní). Zjištění ‚objektivní pravdy´ bývá často jen určitou fikcí. Nezřídka jde pouze o pravděpodobné zjištění reality, resp. rekonstrukci minulého děje v co nejpravděpodobnější podobě. Tomu potom odpovídá jedna ze základních zásad*

trestního procesu, ‚in dubio pro reo´ (v pochybnostech ve prospěch obžalovaného).“

Zjišťování skutkového stavu obecně probíhá shromážděním základních a podstatných faktů (důkazů) a jejich posouzením při procesu dokazování.

Dokazování ve smyslu logiky[22)] je myšlenková forma, spočívající v tom, že pomocí úsudku (logického postupu) dovozujeme, že určitá zjišťovaná skutečnost (předmět důkazu) vyplývá z určitých argumentů (důkazních prostředků).

Procesním dokazováním se pak nazývá zvláštní postup orgánů v řízení, jehož cílem **je utvořit si poznatky o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí**.

Orgán rozhodnou skutečnost poznává:

- přímo svými smysly (např. při ohledání),
- zprostředkovaně ze zpráv (např. ze svědecké výpovědi).

Tento postup je v jednotlivých druzích řízení zvlášť upraven tak, aby co nejspolehlivěji splnil svůj cíl, tj. pravdivé poznání rozhodných skutečností.

Dokazování probíhá **ve třech etapách**: a) vyhledávání důkazů, b) provádění důkazů, c) hodnocení důkazů. Nejprve se **důkazy vyhledávají** z úřední povinnosti nebo na základě návrhů stran, pak následuje vlastní **provádění důkazů**, např. svědek se vyslechne, listina se přečte apod. Podle okolností se důkazy prověřují jinými a nakonec se **důkazy hodnotí**.

Teorie práva rozlišuje pojmy důkazní prostředek a důkaz. **Důkazním prostředkem** se rozumí všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, např. výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání, výslech účastníků, výpověď obviněného atd. **Důkazem** se pak rozumí výsledek dokazování, tedy konkrétní poznatek, který orgán provádějící dokazování získal o předmětu důkazu (objektu) z důkazního prostředku procesním dokazováním. Oba pojmy se zejména v praxi směšují, vy však důsledně rozlišujte mezi dokazováním (procesem poznávání), důkazním prostředkem (prostředkem použitým v procesu dokazování) a důkazem (výsledkem dokazování), tedy konkrétním poznatkem.

Procesní předpisy uvádějí hlavní, nejčastěji se vyskytující důkazní prostředky, viz tab. 7.1. Připouštějí se i další prostředky, které mohou přispět k objasnění věci, pokud nejsou v rozporu se zákonem.

Úkol:
Přečtěte ustanovení § 104a až 104e TŘ.

Mezi **zvláštní způsoby dokazování**, používané pouze v trestním řízení, patří: konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. **Konfrontace** (střetnutí, porovnání) slouží k odstranění rozporů ve výpovědích. Konfrontují se osoby, tím že si vypovídají svá tvrzení tváří v tvář. **Rekognice** (uvědomění si dříve vnímaného) slouží k určení totožnosti osoby nebo věci. Při

rekognici osoba, která ji provádí, znovu poznává osobu nebo věc mezi jinými osobami nebo věcmi. **Vyšetřovací pokus** slouží k prověření nebo upřesnění zjištěné skutečnosti, popř. ke zjištění nové skutečnosti. Realizuje se pozorováním objektů a dějů (procesů) probíhajících na objektech v uměle vytvořených, příp. i systematicky měněných podmínkách. **Rekonstrukce** (uvedení do původního stavu) spočívá v obnovení původního stavu objektů, jejich okolí, příp. procesů, při kterém se ověřuje totožnost údajů získaných vyšetřováním s údaji zjištěnými při rekonstrukci. Rekonstruují se místo činu, průběh trestného činu, podoba člověka apod. Základní rozdíl mezi rekonstrukcí a vyšetřovacím pokusem spočívá v tom, že při rekonstrukci jsou základní fakta známá a ověřuje se jejich totožnost, při vyšetřovacím pokusu se zjišťují nová fakta navozením podmínek, jako byly v době, kdy došlo k posuzované události. **Prověrka na místě** slouží k doplnění nebo upřesnění údajů, které se vztahují k určitému místu a tyto se zjišťují přímo na daném místě.

Tab. 7.1: Obvyklé důkazní prostředky v občanském soudním řízení a v trestním řízení a zvláštní způsoby dokazování v řízení trestním

Obvyklé důkazní prostředky v občanském soudním řízení § 125 OSŘ	Související ustan. OSŘ	Obvyklé důkazní prostředky v trestním řízení § 89/2 TŘ	Související ustan. TŘ
Výslech svědků, výslech účastníků, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob	§ 126, § 131	Výpovědi obviněného a svědků	§ 90 až § 104
Notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny	§ 129	Věci a listiny důležité pro trestní řízení	§ 112
Znalecký posudek	§ 127	Znalecké posudky	§ 105 až § 111
Ohledání	§ 130	Ohledání	§ 113

Zvláštní způsoby dokazování v trestním řízení	Upravuje v TŘ
Konfrontace	§ 104a
Rekognice	§ 104b
Vyšetřovací pokus	§ 104c
Rekonstrukce	§ 104d
Prověrka na místě	§ 104e

B) Občanské soudní řízení

V občanském soudním (též civilním) řízení *(*§ 124,132 OSŘ) mohou za důkaz sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. Pokud není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud. Hodnocení důkazů vždy provádí soud, tedy nikdy znalec. Důkazy soud hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti.

Úkol:

Samostatně nastudujte ustanovení § 124 až § 136 OSŘ, zpracujte si poznámky a vysvětlete, jakými zásadami se v OSŘ řídí soud při dokazování. Vyjmenujte

obvyklé důkazní prostředky v OSŘ a vysvětlete, kdo určuje způsob provedení důkazů. Objasněte, kdo je povinen vypovídat před soudem jako svědek a jak se provádí výslech svědka. V jakém případě soud ustanoví znalce k podání posudku a kdy lze namísto posudku použít potvrzení nebo odborné vyjádření. Popište, jak se provádí důkaz listinou, ohledáním předmětu, výslechem účastníků. Koho je potřebné přizvat k ohledání, neprovádí-li se před soudem. Kdo a jakým způsobem provádí hodnocení důkazů.

C) Trestní řízení

V trestním řízení (§ 89, § 107 TŘ), obdobně jako v řízení civilním, může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k jeho odmítnutí. Znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů ani řešit právní otázky. Veškeré úkony provádí orgán činný v trestním řízení. Je-li to však k podání posudku třeba, může znalec nahlížet do spisů nebo se mu spisy zapůjčí. Může mu být dovoleno, aby byl přítomen při výslechu obviněného a svědků a kladl jim otázky vztahující se k předmětu znaleckého vyšetřování. Pokud to má význam pro vypracování znaleckého posudku, umožní se znalci, aby se zúčastnil i provedení jiného úkonu trestního řízení. Znalec může též sám navrhnout, aby jinými důkazy byly napřed objasněny okolnosti potřebné k podání posudku.

Úkol:

Samostatně nastudujte ustanovení § 89 až § 93, § 95, § 97 až § 104e, § 107, § 112 až § 118 TŘ, zpracujte si poznámky a vysvětlete, co je třeba dokazovat v trestním stíhání. Vyjmenujte obvyklé důkazní prostředky v TŘ. Popište, jakým způsobem se v TŘ provádí výslech obviněného, výslech svědka, kdo má povinnost vypovídat jako svědek a kdy má svědek právo odepřít výpověď. Vyjmenujte zvláštní způsoby dokazování v TŘ a vysvětlete jejich účel a způsob provedení. Vysvětlete, co je věcný a listinný důkaz, co je ohledání a co vše TŘ zahrnuje pod pojem ohledání.

Pro zajištění důkazů se v trestním řízení využívá zejména poznatků **kriminalistiky**. Pro postup kriminalistů jsou vydány přesné instrukce, které upravují postup **v obvyklých případech**. **V případech speciálních** dává trestní řád, zejména při ohledání, **možnost přizvat znalce**.

D) Správní řízení

Ve správním řízení (§ 51 SpŘ) lze k provedení důkazů, obdobně jako výše, užít všech důkazních prostředků, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a které nejsou získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Jde zejména o listiny, ohledání, svědeckou výpověď a znalecký posudek.

E) Podíl znalce na dokazování

Z právních předpisů i z předchozího textu je zřejmé, že existují odlišnosti mezi řízením trestním, civilním a správním, ale na dokazování se znalec v řízení

podílí vždy stejným způsobem. Buď tím, že je přibrán k zajištění jiného typu důkazu, nebo samotným zpracováním posudku, který příslušný orgán v řízení využije pro dokazování. V prvním případě je znalec přítomen především proto, aby svými odbornými znalostmi přispěl k zjištění všech okolností, zejména těch, které budou potřebné pro eventuální další znalecké zkoumání. Nejčastěji se znalec podílí na **ohledání** nebo v trestním řízení na **vyšetřovacím pokusu**, viz kapitola 8.

Pro důkaz samotným znaleckým posudkem pak platí, že[23)]: *„je důkazem, jejž soud hodnotí stejně jako ostatní provedené důkazy, tj. každý sám o sobě i všechny v jejich vzájemných souvislostech.“* Mezi ostatními důkazy má však zvláštní postavení. Při hodnocení posudku soud: *„nemůže libovolně nahradit odborný názor znalce názorem vlastním, v dané věci názorem laickým, ale může a je povinen prověřit znalecký posudek zejména z toho hlediska, zda znalec přihlédl ke všem skutečnostem, které mají význam pro podání posudku, zda se skutková východiska znaleckého posudku opírají o skutečnosti v řízení náležitě zjištěné, či naopak o skutečnosti, které jsou pochybné, ba dokonce takové, které odporují jiným výsledkům dokazování, a zda řešení znalce logicky vyplývá z těchto skutkových předpokladů.“*

Úkol:

V kapitole 4 Znalecký posudek vyhledejte text, týkající se nálezu znaleckého posudku a zamyslete se, proč nepostačuje v nálezu uvést pouze výčet podkladů, které znalec použil.

Z procesních předpisů upravujících dokazování je zřejmé, že pro zajištění důkazu je nutno použít takové metody, které o dokumentované skutečnosti podávají úplný, věrný a názorný obraz a podle potřeby umožňují kdykoliv v budoucnu z pořízené dokumentace situaci rekonstruovat.

Mezi **základní metody zajištění technického důkazu** patří zejména:

- měření, příp. s vyhotovením náčrtku nebo plánku,
- fotografická dokumentace, její kvalitativní a kvantitativní analýza,
- filmová dokumentace, příp. její prostorová a časová analýza,
- odběry vzorků ke zkouškám,
- prohlídka, demontáž, ověřování funkce, popis,
- zápis a protokol.

Úkol:

Na závěr studia této kapitoly si v publikaci Soudní znalectví samostatně nastudujte metodické pokyny pro provádění měření (kap. 4.2, str. 62), pořizování fotografií (kap. 4.4, str. 69), filmové dokumentace a videozáznamů (kap. 4.5, str. 73), odběry vzorků (kap. 4.6, str. 74). Poznámky si vytvořte na samostatných listech.

Shrnutí:

Při aplikaci práva OVM zjišťují skutkový stav věci, vyhledávají a provádějí interpretaci příslušných právních norem a vydávají rozhodnutí. Zjišťování skutkového stavu věci probíhá ve třech etapách, vyhledávání, provádění a

hodnocení důkazů. Pro dokazování se používají všechny prostředky, které mohou přispět k objasnění věci a nejsou v rozporu se zákonem. Nejčastější důkazní prostředky jsou výslech svědků, výslech účastníků, výpověď obviněného, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, znalecký posudek, ohledání. Dokazování je v jednotlivých druzích řízení zvlášť upraveno. Mezi zvláštní způsoby dokazování, používané pouze v trestním řízení, patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. V občanském soudním řízení je dokazování upraveno v občanském soudním řádu, který způsob provedení důkazu přímo předepisuje. Není-li předepsán, určí jej soud. Ten také provádí hodnocení důkazů. Důkazy soud hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. V trestním řízení je dokazování upraveno v trestním řádu. Vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů vždy provádí orgán činný v trestním řízení, avšak skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal, není důvodem pro jeho odmítnutí. Je-li to k podání posudku třeba, může se znalec zúčastnit v podstatě kteréhokoliv úkonu trestního řízení, příp. navrhnout doplnění důkazů potřebných k podání posudku. Na dokazování se v řízení před OVM znalec může podílet dvojím způsobem. Jednak samotným zpracováním posudku a jednak tím, že může být přibrán k zajištění jiného typu důkazu. Metody použité pro zajištění důkazů musí podávat úplný, věrný a názorný obraz dokumentované skutečnosti a musí umožňovat situaci znovu rekonstruovat.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) Vysvětlete pojmy dokazování, důkazní prostředek a důkaz.

b) Uveďte 3 základní činnosti orgánů veřejné moci při aplikaci práva a 3 etapy zjišťování skutkového stavu věci.

c) Vysvětlete hlavní rozdíly při dokazování v řízení trestním a občanskoprávním.

d) Popište, v čem spočívá zvláštnost znaleckého posudku při hodnocení důkazů.

Další zdroje:

BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1. vyd. Brno: 2010. ISBN 978-80-7204-704-8. Zkráceně v textu SZ.

HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-104-5

Zákon č. 141 ze dne 29 listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění. V textu zkráceně TŘ (poslední zohledněná změna 357/2011 Sb.)

Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád v platném znění. V textu zkráceně OSŘ (poslední zohledněná změna 470/2011 Sb.)

Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, správní řád v platném znění. V textu zkráceně Spr. Ř. (poslední zohledněná změna 227/2009 Sb.)

8. Experiment a ohledání při činnosti znalce

Po prostudování kapitoly budete znát:

- jak postupovat v případech, kdy je pro zpracování posudku nutno realizovat průzkum, pozorování či experiment.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vysvětlit, kdy je v civilním a trestním řízení nezbytné, aby úkony spojené s výše uvedenými činnostmi zajistil orgán veřejné moci a kdy je může provést sám znalec v rámci svého pověření pro zpracování posudku.

Prostudováním kapitoly získáte:

- potřebné znalosti o přípravě znalce na provedení průzkumu, pozorování, či experimentu.

Klíčová slova kapitoly: ohledání, prověrka na místě, vyšetřovací pokus, místní šetření, zhlédnutí místa, experiment znalce.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
130 + 120 minut (teorie + řešení úloh)

V předchozí kapitole jste se naučili, že ohledání je důkazní prostředek, který používají orgány veřejné moci (OVM) pro dokazování v řízení trestním i civilním. V trestním řízení se též používá např. prověrka na místě a vyšetřovací pokus. Bez zjišťování vlastností posuzovaných objektů a prvků jejich okolí průzkumem a pozorováním (ohledáním) a bez experimentu jako prostředku k řešení problémů a poznávání nových skutečností se neobejde činnost OVM, ale ani činnost samotného znalce. Proto při znalecké činnosti musíme specificky umět rozlišit mezi úkony, které provádějí a řídí OVM a znalec se na nich jen podílí (účinně spolupracuje), a úkony, které provádí znalec sám (příp. se svými pomocníky) v rámci svého oprávnění. V přehledu jsou potřebné pojmy uspořádány v tab. 8.1.

Tab. 8.1: Porovnání označení pro úkony podle procesních předpisů a pro úkony prováděné znalci v rámci jejich oprávnění

Úkony upravené procesními předpisy v řízení trestním a občanskoprávním	Úkony prováděné znalcem v rámci jeho znaleckého oprávnění
Ohledání (§ 113 TŘ, § 130 OSŘ)	Prohlídka, místní šetření
Prověrka na místě (§ 104e TŘ)	U dopravních nehod zhlédnutí místa dopravní nehody
Vyšetřovací pokus (§ 104c TŘ)	Experiment znalce

A) Úkony prováděné OVM za účasti znalce

1. Ohledání v trestním řízení

Zásady pro provedení ohledání upravuje § 113 až 118 TŘ. Podle těchto ustanovení se ohledání koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. Zpravidla se k němu přibere znalec. O ohledání se sepisuje protokol, který musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání; mají se

proto k němu přiložit fotografie, náčrty a jiné pomůcky. Při protokolaci se OČ v TŘ řídí obecnými ustanoveními pro sepisování protokolu uvedenými v § 55 až 57 TŘ.

Úkol:

Přečtěte zásady pro sepisování protokolu uvedené v § 55 až 57 TŘ.

2. Vyšetřovací pokus v trestním řízení

Zásady pro provedení upravuje § 104c TŘ, podle kterého se vyšetřovací pokus koná, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Je-li to potřebné, přibere se k vyšetřovacímu pokusu znalec, popřípadě podezřelý, obviněný a svědek.

3. Ohledání v občanském soudním řízení

Zásady pro jeho provedení upravuje § 130 OSŘ, podle kterého se ohledání předmětu provádí buď při jednání (je-li možno předmět dopravit k soudu), nebo na místě. Provádí-li se ohledání na místě, je potřebné k němu předvolat ty, kteří se předvolávají k jednání. Běžně se jedná o všechny účastníky řízení a jejich právní zástupce. Z hlediska sepisování protokolu obecně platí ust. § 40 OSŘ, podle kterého se k úkonům, při nichž soud jedná s účastníky, provádí dokazování nebo vyhlašuje rozhodnutí, pořizuje záznam (zvukový nebo zvukově obrazový). Není-li pořízení záznamu možné nebo stanoví-li tak zákon, sepisuje se o těchto úkonech protokol.

Úkol

Přečtěte ustanovení § 40 OSŘ, zvláštní pozornost věnujte odst. 6, který upravuje obsah protokolu.

Z obsahu výše uvedených právních předpisů je zřejmé, že ohledání, prověrku na místě, vyšetřovací pokus vždy zajišťují orgány provádějící řízení (soud, policie apod.). K provedení těchto úkonů se zpravidla přibere znalec. OVM zajistí provedení úkonu jak po organizační, tak i po formální stránce, včetně sepsání protokolu. Znalci tím odpadají starosti formální. Je-li znalec k úkonu přibrán, je jeho starostí, aby svojí odbornou činností zajistil, že ohledání či vyšetřovací pokus budou provedeny odborně a úplně, zejména s ohledem na potřeby dalšího eventuálního znaleckého zkoumání.

Úkol

V publikaci Soudní znalectví nastudujte způsob přípravy vyšetřovacího pokusu (příp. znaleckého experimentu) a provedení jeho dokumentace, viz kapitoly 3.7.3 Vyšetřovací a znalecký experiment, str. 76 až 78 a 4.3. Protokol, str. 63 až 69, zvláštní pozornost věnujte textu na straně 67 až 69. K tomu si prostudujte ukázky, a to vzor návrhu na provedení vyšetřovacího pokusu a vzor libreta vyšetřovacího pokusu na str. 214 a 215.

Udělejte si poznámky na samostatném listu a vysvětlete:

a) Kdo může iniciovat provedení vyšetřovacího pokusu (dále jen VP).

b) Jakým způsobem znalec přistupuje k přípravě VP, je-li VP nařízen orgánem činným v trestním řízení nebo potřebuje-li sám znalec jeho provedení pro zjištění nových skutečností pro zpracování posudku.

c) Uveďte postup znalce při přípravě na VP a hlavní body protokolu, výslovně pak body zachycující vlastní experimentální část pokusu.

d) Popište, co je obsahem návrhu na provedení VP a jaké body obsahuje tzv. libreto VP.

e) Vysvětlete, které úkony napomáhají tomu, aby VP byl úspěšný a jeho výsledky byly objektivní.

B) Úkony prováděné znalcem v rámci jeho znaleckého oprávnění

Od výše uvedených úkonů budeme odlišovat úkony, které je znalec oprávněn provádět sám v rámci své odbornosti a pověření ke zpracování posudku, viz porovnání v tab. 8.1. V občanském soudním řízení se jedná o prohlídku příp. místní šetření (je-li prohlídka objektu prováděna na místě, např. u nemovitostí). V trestním řízení se jedná o zhlédnutí místa a znalecký experiment.

1. Místní šetření (prohlídka) v občanském soudním řízení

V občanském soudním řízení soud při ustanovení znalce k podání posudku zpravidla vždy uloží účastníkům řízení povinnost poskytnout znalci součinnost při zpracování posudku. Je-li nutno pro potřeby zpracování posudku provést ohledání a nenařídil jej soud, zpravidla je provede sám znalec na základě svého pověření ke zpracování posudku. Znalecká praxe ukazuje, že místní šetření (u movitých věcí prohlídku) by měl znalec provést vždy, pokud to je možné. Při tomto úkonu by měl posuzovaný předmět osobně identifikovat, ohledáním ověřit soulad předaných podkladů se skutečností a provést potřebná doplnění informací. Běžně sami znalci provádějí šetření pro potřeby oceňování veškerého majetku, posuzování vad a poruch, stanovení majetkové újmy vzniklé poškozením věci atd. (pochopitelně toto neplatí v trestním řízení, kde veškeré úkony provádí orgán činný v trestním řízení, dále jen OČ v TŘ). Aby bylo možno rozlišit mezi ohledáním prováděným soudem a prováděným znalcem, označuje se ohledání, které zajišťuje a provádí sám znalec, jako prohlídka, nebo místní šetření. Při jeho provedení se znalec přiměřeně řídí zásadami pro provádění ohledání v civilním řízení.

Na prohlídku (místní šetření), obdobně jako při ohledání nařízeným soudem, musí znalec v dostatečném předstihu pozvat všechny účastníky řízení i jejich právní zástupce. O konání šetření vyrozumí soud. V pozvánce uvede datum, místo a čas zahájení úkonu a další požadavky na součinnosti účastníků řízení. Tam, kde to je účelné, může požádat, aby mu předměty byly dopraveny na určité místo (např. automobil na místo, kde lze provést jeho prohlídku). Vzor pozvánky je uveden v příloze č. 7 publikace Soudní znalectví. Pro přípravu na šetření platí převážně zásady, uvedené u trestního řízení, alespoň pokud se jedná o praktickou stránku provedení (předběžný posudek, libreto).

Pokud po řádném vypsání místního šetření není znalci umožněno provést šetření, např. mu není umožněn vstup do domu, který má ocenit, od ohledání upustí. Tuto skutečnost pak oznámí soudu, který jej ustanovil a vyčká dalšího rozhodnutí. Pokud k takové situaci dojde, je vhodné upozornit účastníky řízení, že podle usnesení soudu jsou povinni znalci poskytnout součinnost. To, že svým jednáním znemožnili provedení šetření, může soud posoudit jako maření úředního výkonu a uložit jim pořádkovou pokutu až do výše 50 tis. podle § 53 OSŘ a též jim uložit, aby uhradili zbytečné náklady řízení podle § 147 OSŘ (podrobně k těmto sankcím viz kapitola 10).

O místním šetření si znalec vede zápis (je obdobou protokolu pořizovaného soudem při ohledání). V něm vždy uvede cíl šetření, datum, čas zahájení a ukončení úkonu, seznam všech účastníků (celá jména včetně titulů) a jejich vztah k projednávané věci. Tyto údaje rovněž uvede do posudku. Dále si poznamenává všechny zjištěné údaje. Důležité skutečnosti dokumentuje fotograficky, filmovým záznamem, měřené údaje zakresluje do náčrtu atd. Běžně není nutné, aby zápis o místním šetření podepisovali jeho účastnící. Pokud však tito uvedou znalci údaje, které nejsou uvedeny ve spisových podkladech, nejsou ověřitelné ohledáním ani z jiných dokladů (např. z technické dokumentace, účetních dokladů apod.) a jsou přitom potřebné pro zpracování posudku (například data o provedených opravách, jejich rozsahu apod.), je na základě principu opatrnosti vhodné, aby si znalec tyto sdělené údaje nechal v zápisu stvrdit podpisem. Tím předejde situaci, kdy by v dalším řízení byly zjištěny jiné skutečnosti a znalci by mohlo být vytýkáno, že sám údaje zkreslil. V případě potřeby může znalec před zpracováním posudku požádat sud, aby účastníky vyslechl a skutečný stav ujasnil.

Při šetření musí znalec vždy postupovat tak, aby nemohla vzniknout pochybnost o jeho nepodjatosti. Zejména nesmí jednat pouze s některou ze stran.

Příklad:

Když by majitel domu, jako účastník řízení, neumožnil druhému účastníkovi vstup do objektu, znalec upustí od šetření a účastníka poučí jako výše. Naopak překážkou pro provedení šetření nebude, pokud se některý z řádně pozvaných účastníků nedostaví.

Obeslání účastníků je vhodné provést doporučeným dopisem, aby oznámení o místním šetření mohl znalec případně prokázat. Dále se znalec nenechá na šetření hostit. Jsou-li mu v místě poskytnuty služby (např. ubytování a stravování v hotelu, který oceňuje), řádně za všechny služby zaplatí a doklady uchová, též pro potřebu jejich vyúčtování.

Příklad:

Z praxe je známý případ znalce, kterému byl při místním šetření jednou ze sporných stran nabídnut čaj, který znalec přijal. Poté, co znalec vypracoval posudek, byla druhou stranou vznesena námitka o jeho podjatosti. Soud pak posuzoval, do jaké míry byl tímto znalec ovlivněn. Je-li tedy ze společenských

důvodů nezbytné přijmout např. čaj, kávu či jiné drobné pohoštění, lze výše uvedené situaci předejít tím, že znalec po vysvětlení za pohoštění zaplatí v běžných cenách.

Je-li třeba při ohledání provést ověření funkce stroje, je nutno předem pečlivě zvažovat způsob provedení, zejména s ohledem na možné ztracení další důkazní možnosti, i z hlediska bezpečnosti. Vždy je zásadou[24)]: *„…nejprve podrobně dokumentovat, včetně polohy všech ovládacích a činných elementů, nejlépe i fotograficky, a až potom ověřovat funkci nebo provádět demontáže… Při demontáži je zejména třeba trvat na průběžné písemné a fotografické dokumentaci postupu a stavu, aby byly postupně zachyceny všechny detaily polohy ev. poškození.“*

Obdobně postupuje znalec i ve správním řízení.

2. Zhlédnutí místa v trestním řízení

Při řešení posudku v trestním řízení je vhodné, aby se znalec seznámil s místní situací, a to i v případě, kdy se podklady pro zpracování posudku jeví jako dostatečné. Zhlédnutí místa (je obdobou prověrky na místě podle § 104e TŘ) provádí znalec v případě, že tento úkon je schopen provést sám. Např. při řešení dopravní nehody je sám schopen podle plánku DN identifikovat místo DN, seznámit se s místní situací a porovnat si podklady, které obdržel od OČ v TŘ se skutečností. Tím se zabrání tomu, že by znalec při řešení vycházel z neúplných nebo nepřesných údajů. Pokud však potřebuje provést doplnění podkladů, např. zaměřit polohu objektů bránících výhledu řidiče, které v plánku nejsou zachyceny, nemůže to provést sám (jedině předběžně), ale musí požádat orgán provádějící řízení, aby důkaz zajistil sám, tj. aby provedl dodatečné ohledání a sepsal o něm protokol. Pokud by znalec nevycházel z podkladů opatřených OČ v TŘ, vedlo by to ke zmatečnosti řízení. Úkony by bylo nutné provést dodatečně a nesvědčilo by to o dobré úrovni znalce. O zhlédnutí místa znalec nesepisuje protokol. Skutečnost, že místo zhlédl, uvede do nálezu posudku s datem provedeného šetření. Z důvodu úhrady nákladů je vhodné provedení úkonu předem projednat se zadavatelem.

Příklad:

Potřebnost zhlédnutí místa nehody dokumentuje případ, kdy došlo k havárii vozidla, při které vozidlo vyjelo mimo vozovku. Podle plánku se nehoda stala na rovném úseku vozovky. Důvod vyjetí byl zdánlivě nepochopitelný. Znalec tedy provedl zhlédnutí místa nehody a zjistil, že rovnému úseku zaměřenému v plánku nehody předchází ostrá zatáčka. Musel tedy požádat orgán vyšetřování, aby plánek doplnil a teprve pak mohl řádně analyzovat příčinu havárie.

Zhlédnutí místa však nelze provádět, je-li k tomuto úkonu potřebná součinnost jiných subjektů. Např. pokud by znalec potřeboval prohlédnout stroj, na kterém došlo ke zranění obsluhy, a tento se nacházel v areálu podniku, muselo by být provedeno řádné ohledání (viz výše), kterého by se zúčastnil i znalec. V trestním řízení kromě zásady, že veškeré důkazy opatřuje OČ v TŘ, z praktického

hlediska též platí, že obžalovaný ani další osoby zpravidla nemají žádné povinnosti vůči znalci a běžně mu tak nejsou povinni poskytnout součinnost.

3. Znalecký experiment (nejen v trestním řízení)

Při znalecké činnosti označením znalecký experiment především odlišujeme experimentální zjišťování prováděné znalcem od experimentálního zjišťování zajišťovaného a prováděného OČ v TŘ v rámci vyšetřovacího pokusu. Pokus, resp. experiment je prostředek, který se používá pro poznávání nových skutečností a uplatňuje se v řadě oblastí lidských činností, zejména ve vědě a výzkumu. V praxi se bez experimentu neobejde ani činnost orgánů vyšetřování, ani činnost samotných znalců. Z hlediska praktického provedení pochopitelně není rozdíl mezi vyšetřovacím pokusem a jiným experimentem. V řízení před OVM, zejména pak v řízení trestním, však musíme rozlišovat mezi úkonem znalce a úkonem OVM. Při znalecké činnosti proto oba pojmy rozlišujeme. Z hlediska praktického Bradáč[25)] uvádí, že: *„Hranice mezi vyšetřovacím pokusem a znaleckým experimentem není přesně stanovena; znalec může sám zkoumat a dokumentovat práce, jež jsou v rozsahu jeho znaleckého oprávnění. Tak jako soudní lékaři provádějí pitvu a celou její dokumentaci, tak analogicky technický znalec je oprávněn provádět sám (resp. s pomocníkem) práce, jejichž znalost spadá do kvalifikačních předpokladů pro jmenování znalcem v daném oboru.“* Úkon se tedy nutně nemusí týkat jen experimentu, ale i jiných empirických činností, jako např. průzkumu nebo pozorování. K oprávnění znalce tamtéž zdůrazňuje: *„Znalec však může sám provádět (případně nechat si odborníkem provést za svého osobního dozoru) pouze takové experimenty, u nichž je zaručena jednoznačnost a v případě pochybností shodná opakovatelnost, ev. takové, kdy podmínky jsou jednoznačně dokumentovány v podkladech, poskytnutých znalci k vypracování posudku.“* K tomu je třeba v trestním řízení zohlednit i hledisko praktické, že znalec nemůže sám realizovat takové experimenty, které vyžadují součinnost subjektů, které mají vztah k řízení, např. obžalovaného nebo svědků. Obdobně jako u vyšetřovacího pokusu by měl znalec o každém znaleckém experimentu pořídit protokol.

Úkol:

Do svých poznámek si podle publikace Soudní znalectví (viz níže další zdroje), str. 76 vypište doporučený minimální obsah protokolu ke znaleckému experimentu.

Pro zájemce:

O experimentu jako o obecném prostředku k řešení problémů ve všech oblastech lidského poznávání pojednává v systémovém pojetí Janíček ve 4. kapitole knihy Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky (viz další zdroje). Mj. vymezuje typy experimentů, zavádí jejich členění, vymezuje zobecněnou strukturu experimentu, způsob jeho přípravy, provedení a vyhodnocení, vč. problematiky měřicích metod a dalších důležitých souvislostí.

Shrnutí:

Zpracování znaleckého posudku v řadě případů vyžaduje zjišťování důležitých skutečností průzkumem, pozorováním či experimentem. V řízení před OVM potřebné úkony spojené s výše uvedenými činnostmi běžně zajišťují samy OVM a znalec při nich účinně spolupracuje. Podle okolností však může uvedenými způsoby určité skutečnosti zjišťovat i sám znalec v rámci svého oprávnění. Je však potřebné odlišit úkony, které provedl OVM postupem přesně upraveným v procesních předpisech, např. ohledání (§ 113 TŘ, § 130 OSŘ), prověrka na místě (§ 104e TŘ), vyšetřovací pokus (§ 104c TŘ), a těmi, které provedl v rámci svého pověření znalec, např. prohlídka (místní šetření), zhlédnutí místa, experiment znalce. V obou případech se pro zjišťování stavu použijí stejné metody. Rozdíl je ve způsobu zajištění úkonu. Provádí-li úkon OVM, typicky v trestním řízení, zajistí jeho provedení po organizační i formální stránce, včetně sepsání protokolu. Je-li k úkonu přibrán znalec, svojí odbornou činností zajistí, že např. ohledání či vyšetřovací pokus budou provedeny odborně a úplně, zejména s ohledem na potřeby dalšího znaleckého zkoumání. Je-li úkon oprávněn provést sám znalec, tím že podání posudku je vyžádáno pro potřeby určitého řízení, znalec se přiměřeně řídí zásadami, které upravují postup OVM pro obdobný způsob zajištění důkazu. Typicky se uplatňuje v civilním řízení, kde soud zpravidla uloží účastníkům řízení povinnost poskytnout znalci součinnost. Při místním šetření pak znalec postupuje obdobně jako soud při ohledání, přizve k němu všechny účastníky řízení i jejich právní zástupce. O konání vyrozumí soud. O místním šetření si vede zápis a v souladu s etikou znalecké činnosti postupuje tak, aby nemohla vzniknout pochybnost o jeho nepodjatosti. V trestním řízení se může (nejlépe po dohodě s orgánem provádějícím řízení) sám seznámit s místní situací zhlédnutím místa. Není však oprávněn doplňovat podklady (na návrh znalce nové důkazy může opatřit jen orgán činný v trestním řízení). Může i sám experimentálně ověřovat určité skutečnosti, pokud práce spadají do jeho kvalifikace, běžně však jen v případech, u nichž je zaručena jednoznačnost a v případě pochybností shodná opakovatelnost experimentu a jeho provedení nevyžaduje součinnost subjektů, které mají vztah k řízení.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) Vysvětlete, proč při provádění průzkumu, pozorování či experimentu rozlišujeme mezi úkonem provedeným orgánem veřejné moci a úkonem provedeným znalcem a vysvětlete rozdíly.

b) Popište hlavní zásady při provádění místního šetření a uveďte obsah zápisu.

c) Vysvětlete, jaké typy experimentu může v trestním řízení provádět sám znalec, a popište obsah protokolu.

Další zdroje:

BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1. vyd. Brno: 2010. ISBN 978-80-7204-704-8. Zkráceně v textu SZ.

JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Hledání souvislostí.* 1. a 2. díl. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o. Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-554-9.

Zákon č. 141 ze dne 29 listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění. V textu zkráceně TŘ (poslední zohledněná změna 357/2011 Sb.)

Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád v platném znění. V textu zkráceně OSŘ (poslední zohledněná změna 470/2011 Sb.)

9. Aplikace předpisů ve znaleckém posudku

Po prostudování kapitoly budete znát:

- základní členění obecně závazných normativních aktů orgánů veřejné moci.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- určit časovou působnost právní normy.

Prostudováním kapitoly získáte:

- přehled o závaznosti technických norem.

Klíčová slova kapitoly: objektivní právo, subjektivní právo, působnost právní normy, technické normy.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
80 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

A) Právní normy

Základem právního řádu jsou právní normy (právní předpisy), a to jak v pojetí objektivního práva, kdy je právo chápáno jako množina norem účinných na daném území a v daném čase, tak i v pojetí subjektivního práva, kdy je právo chápáno jako možnost realizovat své chování na základě objektivního práva. Jedním ze základních principů tvorby právních norem je princip hierarchie, který je vyjádřený skutečností, že norma nižší právní síly musí být v souladu s normou vyšší právní síly.

Rozhodující část pramenů českého práva (zdrojů, z nichž se dozvídáme o právu a jeho obsahu) tvoří obecně **závazné normativní akty orgánů veřejné moci**. Tyto lze členit podle řady hledisek (viz další zdroje). Podle právní síly se rozlišují:

a) původní (originální) akty – ústava, ústavní zákony, zákony a obecně závazné vyhlášky zastupitelstev v samostatné působnosti (převážně jsou vydávány volenými orgány státní moci),

b) odvozené (derivátní) akty – rozhodnutí prezidenta, nařízení vlády, vyhlášky ministerstev a jiných správních úřadů, vyhlášky orgánů územní samosprávy, nařízení rady obce nebo kraje (převážně jsou vydávány orgány veřejné správy).

Ministerstva, správní orgány a orgány územní samosprávy mohou vydávat právní předpisy pouze v případě, jsou-li k tomu zmocněny zákonem (na základě tzv. zákonné delegace), vláda svá nařízení vydává na základě ústavní delegace (tzv. generálního zmocnění).

Všechny právní předpisy (s výjimkou obecně závazných nařízení měst a obcí) jsou publikovány ve Sbírce zákonů. Závažné právní předpisy jsou uveřejňovány v plném znění (zákony, zákonná opatření, vyhlášky), u ostatních obecně závazných předpisů se publikuje pouze oznámení o jejich vydání spolu s uvedením, kde byl publikován jejich text.

Při práci s právními předpisy je třeba velmi pečlivě zkoumat jejich **působnost**, tzn. rozsah použitelnosti pro konkrétní případ, a to ze čtyř hledisek kdo, kde, kdy a v jakém rozsahu se má danou právní normou řídit (brát ji na zřetel). Právní teorie v této souvislosti hovoří o tzv. působnosti **osobní**, **místní** **časové** a **věcné**.

Právním laikům nejčastěji činí potíže s určením časové působnosti právních norem. V této souvislosti je potřebné rozlišovat okamžik schválení, okamžik platnosti, okamžik účinnosti a okamžik zániku (derogace) právní normy.

- **Okamžik schválení** je okamžik, kdy byla ukončena zákonodárná procedura a norma byla přijata potřebným počtem poslanců Poslanecké sněmovny a Senátu. U podzákonných norem zpravidla nelze z vnějšího pohledu tento okamžik rozlišit.
- **Okamžik platnosti** je okamžik, kdy se norma stává součástí objektivního práva (souboru právních norem) ČR. Právní předpisy nabývají platnosti dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv. Za den vyhlášení právního předpisu je považován den rozeslání příslušné částky Sbírky zákonů, uvedený v jejím záhlaví.
- **Okamžik účinnosti** je okamžik, od kterého je norma závazná. Dříve se účinnost přímo uváděla v závěru každého jednotlivého předpisu. Od roku 1999, podle zákona 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, již nemusí být v právním předpisu vždy přímo uvedena. V takovém případě nastane účinnost předpisu patnáctým dnem po jeho vyhlášení. Konkrétním datem se uvádí v případě, je-li stanovena účinnost pozdější, nebo v naléhavých případech i dřívější. Nejdříve však může být účinnost stanovena dnem vyhlášení.
- **Okamžik zániku** je okamžik zrušení právní normy. Mezi nejběžnější možnosti patří její výslovné zrušení cestou nahrazení staré právní úpravy novou. U právních norem s předem vymezenou dobou účinnosti nastává okamžik zániku uplynutím stanovené doby účinnosti.

Úkol:
Samostatně se seznamte s obsahem ustanovení §§ 3 a 5 zákona č. 309/1999 Sb.

B) Technické normy

Technici často pracují s technickými normami, které nepatří mezi předpisy obecně závazné a nelze je proto považovat za právní normy. Závaznost však mohou nabýt mezi stranami v konkrétním vztahu, jestliže si strany jejich obsah sjednaly jako určitý „standard“.

1. Období od 1. 7. 1964 do 14. 5. 1991

Do roku 1991 byla závaznost českých, resp. československých státních norem (ČSN) specifikována v § 3 zákona č. 96/1964 Sb., o technické normalizaci. Zákon rozlišoval mezi státními a podnikovými normami. **Státní oborovou normou** se byly

povinny řídit organizace, které předmět těchto technických norem vyráběly, zkoušely, kontrolovaly, distribuovaly, používaly nebo podle něho postupovaly při výrobě nebo jiné činnosti. **Podnikové normy** byly závazné jen pro organizace, které je schválily, popřípadě s nimiž byla tato norma projednána a dohodnuta. Od 1. 5. 1990 se předpisy o normalizaci byli povinni řídit i všichni podnikatelé (upraveno zákonem č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů).

Úkol:

Přečtěte ust. § 3 zák. č. 96/1964 Sb. a dále se v § 40 vyhl. č. 97/1964 Sb. samostatně seznamte s možnostmi odchylek od platných technických norem.

2. Období od 15. 5. 1991 do 31. 8. 1997

Ke změně došlo dnem 15. 5. 1991, kdy nabyl účinnost zák. č. 142/1991 Sb., o československých technických normách, který zrušil výše uvedený zák. č. 94/1964 Sb. i jeho prováděcí vyhlášku č. 97/1967 Sb.

Závaznost nových československých norem byla upravena v § 3, podle kterého všechny organizace (právnické osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikatelské činnosti) a orgány státní správy byly povinny se řídit ustanoveními norem, která v nich byla označena jako závazná.

Závaznost starých technických norem (schválených před účinností zákona č. 142/1991 Sb.) byla upravena v § 9 zákona, který byl novelizován zákonem č. 632/1992 Sb. Podle konečné úpravy ustanovení dříve schválených státních norem byla, s výjimkou ustanovení doporučených, závazná do 31. 12. 1994. Po tomto datu (pokud zákon nestanovil jinak) jsou tyto státní normy nezávazné.

Ustanovení dříve schválených oborových norem byla v původním rozsahu závazná do 31. prosince 1993. Po tomto datu tyto normy pozbyly svoji platnost.

Úkol:

Podrobně přečtěte ust. §§ 3, 4, 7, 9 zák. č. 142/1991 Sb., o československých technických normách, vč. změny § 9 zákonem č. 632/1992 Sb.

3. Období od 1. 9. 1997

Od 1. 9. 1997 způsob stanovování technických požadavků na výrobky, které by mohly ve zvýšené míře ohrozit zdraví nebo bezpečnost osob, majetek nebo životní prostředí, popřípadě jiný veřejný zájem, upravuje zák. č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, v platném znění. Podle § 4 a § 4a výše uvedeného zákona české technické normy (ČSN) nejsou obecně závazné a poskytují: „…pro obecné a opakované používání pravidla, směrnice nebo charakteristiky činností nebo jejich výsledků zaměřené na dosažení optimálního stupně uspořádání ve vymezených souvislostech… Česká technická norma se stává harmonizovanou českou technickou normou, přejímá-li plně požadavky stanovené evropskou normou nebo harmonizačním dokumentem,…“.

Úkol:

Přečtěte ust. §§ 1, 3, 4, 4a 5 zák. č. 22/1997 Sb. a vysvětlete, které další oblasti zákon upravuje a kdo schvaluje české technické normy.

C) Odkazy na předpisy ve znaleckém posudku

Jak bylo vysvětleno výše, při práci s předpisem je třeba nejprve pečlivě zkoumat jeho působnost, tzn. rozsah jeho použitelnosti pro konkrétní případ. Současně je potřeba upozornit, že znalci nepřísluší provádět výklad právních norem a řešit právní problematiku, do které patří např. otázka viny, zavinění, spoluzavinění, odpovědnosti, povinnosti nahradit škodu, porušení předpisů aj. Pokud znalec při zpracování posudku na základě technické analýzy např. zjistí, že řidič v místě dopravní nehody nedodržoval předepsanou rychlost, vyjádří se z technického hlediska k tomu, jak by se situace vyvíjela v případě, kdyby jel rychlostí dovolenou. Otázku viny řidiče na vzniku nehody a jeho odpovědnosti za vzniklé důsledky musí ponechat na orgánu, který provádí řízení. Řešení právních otázek mu nepřísluší a nemá pro ně ani potřebné právní znalosti. V některých případech je však pro zpracování posudku nezbytné, aby znalec provedl tzv. předběžné právní posouzení. Např. při oceňování nemovitostí je pro stanovení její hodnoty podle cenového předpisu nutné řešit právní otázku, o jaký typ stavby se jedná (např. zda jde o dům rodinný nebo o jiný obytný dům). Podle judikatury[26)], je toto znalec oprávněn provést, protože toto předběžné posouzení nebrání tomu, aby soud nezávisle na jeho názoru dospěl k jinému právnímu závěru a uložil znalci vycházet z tohoto právního posouzení. Pokud však právní problematika není jednoznačná, znalec v jednodušších případech vypracuje znalecký posudek v alternativách jako podklad pro další právní hodnocení nebo předem požádá zadavatele posudku o upřesnění zadání. Důležitým kritériem zde bude ekonomičnost zpracování posudku.

Shrnutí:

Základem právního řádu jsou právní normy. Rozhodující část pramenů českého práva tvoří obecně závazné normativní akty orgánů veřejné moci. Všechny právní předpisy (s výjimkou obecně závazných nařízení měst a obcí) jsou publikovány ve Sbírce zákonů. Při práci s právními předpisy je třeba velmi pečlivě zkoumat jejich působnost, tzn. rozsah použitelnosti pro konkrétní případ, a to z hlediska působnosti osobní, místní, časové a věcné. Při určení časové působnosti právních norem je potřebné rozlišovat okamžiky schválení, platnosti, účinnosti a zániku normy. Není-li od roku 1999 v právním předpisu uvedena jeho účinnost, tato nastane patnáctým dnem po jeho vyhlášení. Mezi předpisy obecně závazné nepatří technické normy. V současné době tyto mohou závaznost nabýt mezi stranami v konkrétním vztahu, jestliže si strany jejich obsah sjednaly jako určitý „standard". Při práci s předpisem je třeba nejprve pečlivě zkoumat jeho působnost. Znalci nepřísluší řešit právní problematiku. V některých případech je však z hlediska potřeb zpracování posudku oprávněn provést tzv. předběžné právní posouzení, případně si vyžádá stanovisko orgánu, který jej ustanovil.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) *Vysvětlete, jakým způsobem lze členit právní normy podle právní síly.*
b) *Objasněte pojem působnost právní normy s rozlišením působnosti osobní, místní, časové věcné.*
c) *Vysvětlete, jak se zjistí okamžik účinnosti právní normy.*
d) *Objasněte závaznost technických norem.*
e) *Z pohledu výkonu znalecké činnosti vysvětlete, co je předběžné právní posouzení.*

Další zdroje:

HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-104-5

Zákon č. 309 ze dne 11. listopadu 1999, o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv v platném znění. (V textu poslední zohledněná změna 380/2005 Sb.)

Zákon č. 96 ze dne 5. června 1964 o technické normalizaci. Poslední změna 194/1988 Sb.

Vyhláška Úřadu pro normalizaci a měření č. 97 ze dne 10. června 1964, kterou se provádí zákon o technické normalizaci.

Zákon č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů. Poslední změna 85/2004 Sb.

Zákon č. 142 ze dne 19. března 1991 o československých technických normách. Změna: 632/1992 Sb.

Zákon č. 632 ze den 15. prosince 1992, kterým se mění zákon č. 142/1992 Sb. o československých technických normách.

Zákon č. 22 ze dne 24. ledna 1997 o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů. Poslední změna 34/2011 Sb.

10. Odpovědnost znalce za podaný posudek a další sankce

Po prostudování kapitoly budete znát:

- základní ustanovení právních předpisů vztahujících se k odpovědnosti znalce za podaný znalecký posudek.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vymezit trestný čin a trestné činy rozdělit podle zavinění,
- objasnit principy trestní odpovědnosti znalce a odpovědnosti znalce za škodu.

Prostudováním kapitoly získáte:

- orientaci v sankcích v trestním a občanskoprávním řízení důležitých pro výkon činnosti znalce.

Klíčová slova kapitoly: vyloučení znalce z úkonu, odepření podání posudku, konzultant, nestrannost, mlčenlivost.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
110 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

A) Trestní odpovědnost znalce

Základy trestní odpovědnosti jsou uvedeny v hlavě první trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., dále jen TZ), viz další zdroje.

Úkol:
Před dalším studiem přečtěte ustanovení § 13 až § 16, § 110 až § 114 TZ a zvláště pečlivě § 139 TZ.

Trestným činem (§ 13/1, § 14, § 111 TZ) je: *„protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“* (rozumí se především TZ). Pokud z TZ nevyplývá něco jiného, trestným činem se rozumí: „…též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.“ **K trestnosti činu** (§ 13/2 TZ) je třeba: „úmyslného *zavinění, nestanoví-li TZ výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“* **Z hlediska zavinění se tak rozlišují** trestné činy úmyslné a nedbalostní (viz Obr. 10.1). **Z hlediska společenské škodlivosti** se trestné činy dělí na přečiny a zločiny. Přečiny (§ 14 TZ) jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, u nichž zákon stanoví horní hranici trestu odnětí svobody do 5 let, zločiny jsou úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby vyšší než 5 let.

U úmyslných trestných činů (§ 15 TZ) se rozlišuje úmysl přímý a nepřímý. Přímý úmysl znamená, že pachatel chtěl způsobem uvedeným v TZ porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Nepřímý úmysl znamená, že pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

U nedbalostních trestných činů (§ 16 TZ) se rozlišuje nedbalost vědomá a nevědomá. O nedbalosti vědomé se hovoří tehdy, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v TZ porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů se spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí. O nedbalosti nevědomé se hovoří tehdy, jestliže pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

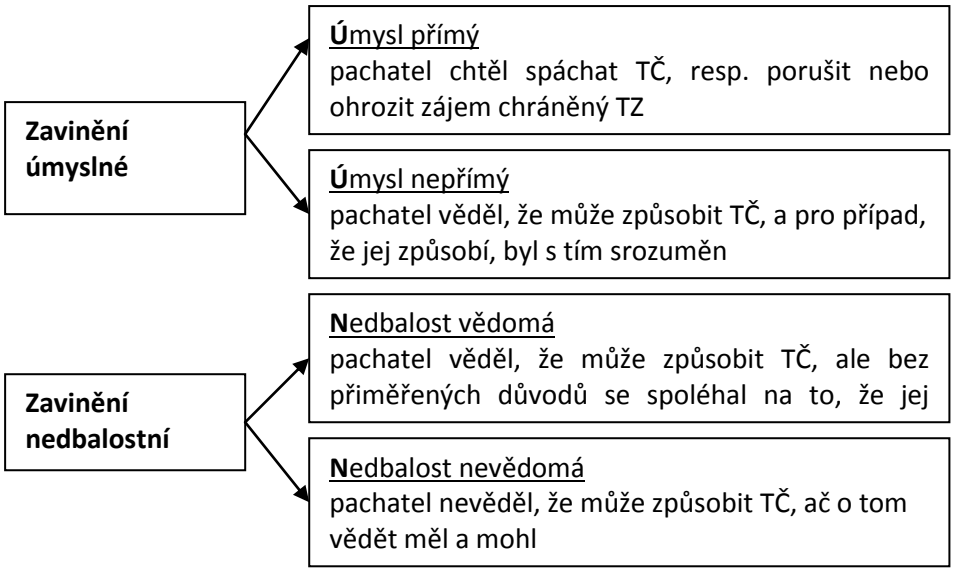

Obr. 10.1: Dělení trestných činů (TČ) z hlediska zavinění

Příklad:

Příkladem úmyslného trestného činu s úmyslem přímým je krádež, loupež nebo vražda, příkladem úmyslného trestného činu s úmyslem nepřímým je ublížení na zdraví s následkem smrti. Pachatel sice nechtěl oběť zabít, tím, že ji bil, však byl srozuměn s tím, že ji může zabít. Typickým případem vědomé nedbalosti je ublížení na zdraví při dopravní nehodě. Příkladem nevědomé nedbalosti je případ montáže ocelového komína[27)], kdy se ve výšce 30 m převrátila špatně vyprojektovaná montážní plošina a čtyři dělníci po pádu zemřeli. Nadřízený projektanta se hájil tím, že nemá vysokou školu a má prominuté vzdělání. Protože si na dané funkci měl a mohl potřebné znalosti doplnit, byl uznán trestně odpovědným.

Pro stanovení stupně nebezpečnosti činu je mj. důležitá i výše škody způsobená trestnou činností. Podle § 138 TZ

- škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně . 5 tis. Kč,
- škodou nikoli malou se rozumí škoda dosahující částky nejméně ..... 25 tis. Kč,
- větší škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně ..... 50 tis. Kč,
- značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně ..... 500 tis. Kč,
- škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující částky nejméně. 5 mil. Kč.

Těchto částek se užije obdobně pro určení výše prospěchu, nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí, hodnoty věci a jiné majetkové hodnoty.

Podle 12/2 TZ: *„Trestní odpovědnost pachatele a trestně právní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“* V tomto smyslu je tedy nutno nejdříve zkoumat, zda jednání pachatele nepostačuje posoudit např. jako přestupek nebo správní delikt, teprve pak ho postihovat v trestním řízení.

Příklad:

Příkladem je odcizení mobilního telefonu v ceně 4 900 Kč. Uvedený čin naplňuje znaky trestného činu krádeže uvedeného v § 205 TZ. Protože způsobená škoda nedosahuje hranice škody nikoliv nepatrné, z hlediska společenské škodlivosti je postačující, bude-li uplatněna odpovědnost podle jiného právního předpisu. Nebude se tak jednat o trestný čin, ale pouze o přestupek. Ze znaleckého hlediska pak bude velký rozdíl, odhadne-li znalec z oboru „ekonomika“, odvětví „ceny a odhady“ obvyklou cenu uvedeného mobilního telefonu ve výši 4 900 Kč, nebo 5 000 Kč. Zejména v hraničních případech tak musí znalec velmi pečlivě zjišťovat hodnotu věci.

Pro zájemce:

V TZ (též Soudní znalectví str. 30 až 35, viz další zdroje) se seznamte s některými dalšími pojmy: pokračování v trestném činu (§ 116), veřejné spáchání trestného činu (§ 117), spáchání trestného činu se zbraní (§ 118), spáchání trestného činu násilím (§ 118), uvedení někoho v omyl (§ 120), vloupání (§ 121), ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví (§ 122), duševní porucha (§ 123), státem uložená a uznaná povinnost mlčenlivosti (§ 124), osoba blízká (§ 125), dítě (§ 126), úřední osoba (§ 127), insolvenční správce a insolvenční řízení (§ 128), organizovaná a zločinecká skupina (§ 129), návyková látka (§ 130), veřejná listina (§ 131), obecně prospěšné zařízení (§ 132), obydlí (§ 133), věc a jiná majetková hodnota (§ 134, § 135), spisy (§ 136), stanovení výše škody (§ 137), počítání času (§ 139), křivé tlumočení (§ 347).

Na znalce přímo pamatuje ustanovení § 346 TZ – **křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek** (viz Tab. 10.1)**.** K výše uvedenému trestnému činu není v TZ uvedeno, že by jej bylo možno spáchat z nedbalosti. Ve smyslu § 13/2 TZ se tedy vyžaduje úmyslná nepravdivost znaleckého posudku. Trestný čin je pak možno spáchat aktivně, tzn. uvedením nepravdy, ale i pasivně, tj. vědomým neuvedením skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Protože znalecký posudek se vyžaduje právě pro objasnění důležitých skutečností, nebude nutno v řízení dokazovat, že se o takové skutečnosti jedná.

Příklad

Příkladem úmyslně nepravdivého znaleckého posudku je případ znalce, který oceňoval nemovitost pro účely vyměření daně z převodu nemovitostí. Podle skutečnosti ocenil dům jako dvoupodlažní. Následně majitel chtěl dům použít jako

zástavu pro zajištění pohledávky. Protože původní odhad byl pro tento účel příliš nízký, požádal znalce o nové ocenění. Znalec, aniž by se dům podstatněji změnil, jej ještě týž měsíc ocenil jako sedmipodlažní.

Tab. 10.1: Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek (ust. § 346 TZ)

Kdo jako <u>znalec</u> podá znalecký posudek • nepravdivý, • hrubě zkreslený nebo • neúplný, →	bude potrestán • odnětím svobody až na 2 léta nebo • zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.
Kdo jako <u>svědek nebo znalec</u> (před soudem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle TŘ, anebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny) • uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo pro zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny, nebo • takovou okolnost zamlčí, →	bude potrestán • odnětím svobody na 6 měsíců až 3 léta nebo • peněžitým trestem. Způsobí-li tímto činem značnou škodu (500 000 Kč a více, viz § 89 odst. 11 TŘ) nebo jiný zvlášť závažný následek, bude potrestán • odnětím svobody na 2 léta až 10 let.

Pro zájemce

Jsou i další skutkové podstaty trestných činů, které by se mohly týkat praktického výkonu znalecké činnosti, např.: § 209 TZ – podvod, § 240 TZ – zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, § 254 TZ – zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, § 331 až § 334 TZ – úplatkářství, § 335 TZ – zasahování do nezávislosti soudu, § 336 TZ – pohrdání soudem, § 368 TZ – neoznámení trestného činu, § 128a až § 128c TZ – pletichy při veřejné soutěži a dražbě, § 149 TZ – nekalá soutěž, § 152 TZ – porušování autorského práva, § 209 TZ – poškozování cizích práv. Pro seznámení se s podstatami uvedených trestných činů využijte TZ (viz další zdroje uvedené na konci kapitoly).

B) Odpovědnost znalce za škodu podle občanského zákona

Úkol:

Před dalším studiem se seznamte se zněním § 420 občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., dále jen OZ), viz další zdroje.

Zatímco ust. § 346 TZ (křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek) se týká pouze znalců a svědků (působnost osobní – vysvětlete), ust. § 420 OZ se týká všech občanů a tedy i znalců. Podle ustanovení § 420 OZ: *„Každý odpovídá za* ***škodu,*** *kterou způsobil* ***porušením právní povinnosti.*** *Škoda je způsobena právnickou osobou nebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních vztahů tím není dotčena.* ***Odpovědnosti se zprostí ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“***

Nastane-li činností znalce a nejen znalce škoda, je třeba nejprve zkoumat, zda za ni odpovídá. Předpoklady odpovědnosti za škodu jsou:

1. protiprávní úkon,
2. škoda,
3. příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a škodou,
4. případně zavinění.

U posledního bodu (zavinění), je v souvislosti s tzv. **objektivní odpovědností** za škodu uvedeno slovíčko případně. V některých zákonem vymezených případech pro vznik odpovědnosti za škodu postačuje, aby pouze nastala skutečnost, se kterou právní předpis existenci odpovědnosti spojuje (postačuje tedy splnění podmínek 1 až 3).

Příklad:

Dojde-li v restauraci k odcizení kabátu, který si návštěvník odložil na místě k tomu vyhrazeném, za způsobenou škodu ze zákona odpovídá provozovatel restaurace, i když sám škodu nezavinil.

V souvislosti s činností znalců však přicházejí v úvahu pouze případy tzv. **subjektivní odpovědnosti** za škodu, kdy musí být současně splněny všechny 4 výše uvedené podmínky, a tedy i podmínka čtvrtá, že ten, kdo škodu způsobil, její vznik rovněž zavinil. Není však důležité, zda úmyslně, či z nedbalosti. Obecná odpovědnost je pak konstruována s použitím presumpce zavinění. Pokud škůdce způsobil škodu porušením právní povinnosti (např. znalec porušením svých povinností podle ZZT) a mezi protiprávním úkonem (příčinou) a vznikem škody (důsledkem) existuje příčinná souvislost, pak se existence zavinění předpokládá a poškozený nemusí zavinění dokazovat. Naopak škůdce má možnost se vyvinit tím, že prokáže, že škodu nezavinil.

Z uvedeného tedy vyplývá, že nastane-li činností znalce škoda, je třeba (ve vztahu k ustanovení § 420 OZ) nejprve zkoumat, zda za ni znalec odpovídá (porušením právní povinnosti, např. ZZT). Jen v takovém případě přichází v úvahu náhrada škody.

Úkol:

Přečtěte ustanovení § 438 až § 458 OZ a § 373 až § 386 obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb., viz další zdroje), které upravují vlastní náhradu škody. Udělejte si poznámky na samostatném listu (viz též Soudní znalectví, str. 182 až 185).

C) Pořádková pokuta, pořádkové opatření, zbytečné náklady řízení

Úkol:

Před dalším studiem se seznamte se zněním § 66 trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb., dále jen TŘ) a dále se zněním § 53, § 147 a § 148 občanského soudního řádu (zák. č. 99/1963 Sb., dále jen OSŘ), viz další zdroje.

Další sankce, které mohou být uloženy též znalci, vyplývají z procesních předpisů upravujících procesní postupy v jednotlivých typech řízení.

V trestním řízení (§ 66 TŘ) může předseda senátu (v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán) potrestat pořádkovou pokutou až do 50 tis. Kč toho, kdo přes předchozí napomenutí:

a) ruší řízení,

b) chová se urážlivě k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu,

c) bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle TŘ.

Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

V občanském soudním řízení (podle § 53 OSŘ) může předseda senátu uložit usnesením pořádkovou pokutu až do 50 tis. Kč tomu, kdo hrubě ztěžuje postup řízení zejména tím, že:

a) neuposlechne příkazu soudu, nedostaví se k soudu,

b) ruší pořádek, učiní hrubě urážlivé podání.

Náhradu zbytečných nákladů řízení upravují ust. § 147 a § 148 OSŘ. Jestliže svědci, znalci nebo ti, kteří při dokazování měli nějakou povinnost, zavinili náklady řízení, které by jinak nevznikly, může jim soud uložit, aby tyto náklady účastníkům řízení (§ 147 TŘ) nebo státu (§ 148 TŘ) nahradili. (Pozn.: Týká se např. též účastníků řízení, kterým soud nařídil, aby znalci poskytli součinnost, viz dále kap. 11.)

Shrnutí:

Σ

Trestným činem se rozumí protiprávní čin, který je vymezen v trestním zákoně. Z hlediska zavinění se rozlišují trestné činy úmyslné a nedbalostní. U úmyslných trestných činů se rozlišuje úmysl přímý a nepřímý, u nedbalostních trestných činů nedbalost vědomá a nevědomá. V souvislosti s výkonem znalecké činnosti se znalec (a pouze znalec) může dopustit trestného činu tím, že poruší ustanovení § 346 TZ – křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek. Tento trestný činu nelze spáchat z nedbalosti a pro vznik trestní odpovědnosti se vyžaduje úmyslná nepravdivost znaleckého posudku. Trestný čin je pak možno spáchat aktivně, tzn. uvedením nepravdy, ale i pasivně, tzn. vědomým neuvedením skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Existují i další skutkové podstaty, trestných činů, které by se mohly týkat znalců. Podle občanského zákona pak znalec, stejně jako každý jiný, odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Této odpovědnosti se může zprostit tím, že prokáže, že škodu nezavinil. V trestním řízení může být znalec potrestán též pořádkovou pokutou, obdobně i v občanském soudním řízení, kde mu navíc může být uložena i povinnost uhradit zbytečné náklady řízení, které zavinil a které by jinak nevznikly. Tyto sankce se nevztahují pouze na znalce, ale i další účastníky řízení.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) Vysvětlete pojem trestný čin a způsob dělení trestných činů z hlediska zavinění (uveďte též příklady).

b) Vysvětlete, kterého trestného činu se může dopustit pouze znalec v souvislosti s výkonem své činnosti.

c) Uveďte podmínky vzniku odpovědnosti za škodu a vysvětlete rozdíl mezi odpovědností subjektivní a objektivní.

Další zdroje:

Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník v platném znění. V textu zkráceně TZ (poslední zohledněná změna 375/2011 Sb.)

Zákon č. 141 ze dne 29 listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění. V textu zkráceně TŘ (poslední zohledněná změna 357/2011 Sb.)

Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964, občanský zákoník v platném znění. V textu zkráceně OZ (poslední zohledněná změna 420/2011 Sb.)

Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád v platném znění. V textu zkráceně OSŘ (poslední zohledněná změna 470/2011 Sb.)

Zákon č. 513 ze dne 5. listopadu 1991, obchodní zákoník v platném znění. V textu zkráceně Obch. Z.

11. Přibrání znalce k podání posudku

Po prostudování kapitoly budete znát:

- které předpisy upravují znalectví.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vysvětlit, kdo je oprávněn vykonávat znaleckou činnost.

Prostudováním kapitoly získáte:

- přehled o legislativních požadavcích na osobu znalce a znalecké ústavy.

Klíčová slova kapitoly: vyloučení znalce z úkonu, odepření podání posudku, konzultant, nestrannost, mlčenlivost.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
130 + 60 minut (teorie + řešení úloh)

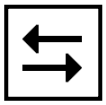

Průvodce textem:
*V kapitole 1 jsme pro soustavu znalectví vymezili dvě podstatné skupiny prvků jejího okolí (připomeňte si obr. 1.1). První skupinou subjektů jsme se zabývali v kapitole 3, v souvislosti s organizací a řízením znalectví. Druhou skupinou se budeme zabývat nyní, v souvislosti se zadáváním posudků a jejich využíváním. Tvoří ji orgány veřejné moci (OVM) a fyzické a právnické osoby (FaPO), které soustavu znalectví aktivují a současně i využívají její projevy. **Aktivace** soustavy znalectví (interakce orientovaná z okolí na objekt, která na něm vyvolává procesy) probíhá tím, že některý z výše uvedených subjektů vyžádá od konkrétního znalce podání posudku. Znalec na základě vymezeného úkolu řeší na znaleckém objektu znalecký problém, přitom provádí činnosti popsané v kap. 5 až 9 s vědomím si své odpovědnosti podle kap. 10. Výsledkem jeho činnosti je hotový posudek podle kap. 4 a **projevem** (interakcí orientovanou z objektu do okolí) jsou poznatky zpracované v posudku, které OVM využije pro své rozhodovací činnosti v rámci řízení, příp. konkrétní fyzická či právnická osoba pro realizaci svých právních úkonů.*

Právní předpisy pro úpravu znalectví (ZZT a VZT, viz další zdroje) **stanoví především** povinnosti a postupy OVM při přibírání znalců, při zadávání posudků a při rozhodování v souvislosti s výkonem činnosti znalců. Další specifické požadavky, kterými se OVM při přibírání znalců řídí, vyplývají z procesních předpisů upravujících jednotlivé typy řízení, tedy např. z trestního řádu, z občanského soudního řádu či ze správního řádu (dále jen TŘ, OSŘ, SpŘ).

A) Orgány veřejné moci jako prvky okolí objektu znalectví

V řízení před OVM jsou znalci nejčastěji přibíráni v trestním nebo občanském soudním (též civilním) řízení. Rozdíl mezi oběma typy řízení výstižně vysvětluje Harvánek[28)]: *„**V trestním řízení** se v podstatě jedná o zjištění, kdo a jak porušil objektivní právo (právní řád, státem chráněný zájem), a stanovení následků za jeho porušení. Stát zde vystupuje jako ‚ochránce´ objektivního práva vůči pachateli, resp. tomu, kdo je obviněn z trestného činu. **V civilním řízení** jde o to, na*

čí straně, jak tvrdí jedna strana, se nalézá nárok popíraný druhou stranou. Stojí zde účastníci jako rovní nositelé subjektivních práv a povinností (tzn. právní normou zaručenou možnost chování právních subjektů) a soud stanovuje, na které straně je nárok.“

Znalci při své činnosti před OVM nejčastěji přijdou do styku se soudy prvního stupně, příp. v trestním řízení s příslušníky odborů vyšetřování policie. **Soustava, organizace a činnost soudů** je dána zákonem č. 6/2002 Sb., v platném znění (zákon o soudech a soudcích, viz další zdroje). Soudy 1. stupně jsou zpravidla soudy okresní. O opravných prostředcích proti rozhodnutí soudů 1. stupně rozhodují soudy 2. stupně (v uvedeném případě soudy krajské, v Praze Městský soud). Vyššími stupni soudů jsou vrchní soudy, Nejvyšší soud ČR a Nejvyšší správní soud. Zvláštní postavení má Ústavní soud (viz Tab. 11.1). Obdobně jako soudy je členěno též **státní zastupitelství** (dříve prokuratura).

Úkol:

Přečtěte ustanovení §§ 1 až 40 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v návaznosti na obr. 11.1 popište strukturu soudů ČR a vysvětlete, co je hlavním úkolem soudů.

Tab. 11.1: Organizace soudů

Ústavní soud se sídlem v Brně (není součástí systému obecných soudů, má zvláštní postavení)	Základním posláním je garantovat ústavnost právního řádu a poskytovat ochranu základním (ústavním) právům fyz. a práv. osob na základě ústavního pořádku ČR (i proti neústavním rozhodnutím obecných soudů).		
Nejvyšší správní soud	Působí jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví, rozhoduje o kasačních stížnostech a dále v dalších případech stanovených soudním řádem správním (zák. 150/2002 Sb., v platném znění).		
Obecné soudy	**Rozhodují**		**Rozhodují**
Nejvyšší soud se sídlem v Brně (vrcholný soudní orgán, zajišťující jednotu a zákonnost rozhodování)	o mimořádných opravných prostředcích a v jiných stanovených případech		v senátech (předs.+2 soudci) ve velkých senátech (9 soudců příslušného kolegia)
Vrchní soudy se sídlem v Praze a Olomouci		jako soudy 2. st. pro KS	v senátech (předs.+2 soudci)
Krajské soudy (KS), též Městský soud v Praze	jako soudy 2. st. pro OS	též jako soudy 1. stupně	jako soudy 2. st. v senátech (předs.+2 soudci) jako soud 1. st. v senátech (předs.+2 přísedící), příp. rozhoduje samosoudce
Okresní soudy (OS), též Městský soud v Brně, pražské obvodní soudy	jako soudy 1. stupně		v senátech (předs.+2 přísedící), příp. rozhoduje samosoudce (předseda senátu n. soudce)

1. Postup orgánů veřejné moci při přibírání znalců

Postup OVM při přibírání znalců upravují ustanovení § 9/2, § 24/1, 2, § 21/5 ZZT a § 11/1, 2 VZT.

Úkol:

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

V novele ZZT byla v porovnání se stavem do 31. 12. 2011 zrušena povinnost OVM požadovat znalecké posudky především od znaleckých ústavů zapsaných v prvním oddílu seznamu ústavů. V tomto smyslu tedy nelze dost dobře vycházet ze stávajícího ust. § 11/1 VZT, neboť vyhláška je předpisem nižší právní síly než zákon.

Ve smyslu ust. § 9/2 ZZT tedy platí, že OVM ustanovují zpravidla znalce, kteří jsou zapsáni v seznamu toho krajského soudu, v jehož obvodu má OVM sídlo nebo pracoviště **a to po předchozím projednání se znalcem**. Nutnost projednat se znalcem, zda může znalecký posudek zpracovat, nebyla dříve v ZZT uvedena. Jedná se tak o novou zásadu. Zcela zřejmě i nadále má OVM možnost přibrat znalce zapsaného v seznamu jiného krajského soudu a to zvláště v případech uvedených v § 11/1 VZT, tedy pokud v seznamu daného krajského soudu není zapsán znalec příslušného oboru nebo jestliže pro to svědčí vážné důvody. Běžně např. pokud je obava z možnosti ovlivňování místního znalce.

Přibírání ústavů zapsaných v prvním oddílu seznamu ZZT podrobněji neupravuje. S ohledem na soudní praxi lze dovozovat, že tyto ústavy budou OVM ustanovovány pouze ve složitějších případech vyžadujících týmovou práci.

Zpřísněny byly podmínky pro přibírání znaleckých ústavů zapsaných v druhém oddílu seznamu, od kterých OVM mohou požadovat podání posudku (§ 21/3, 5 ZZT[29)]) **pouze** jde-li o případ zpracování znaleckých posudků ve zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení. Slovíčko **pouze** v dřívějším znění ZZT nebylo a OVM mohly ústavy druhého typu přibrat i pro podání běžných posudků.

V případě (§ 24/1, 2 ZZT, § 11/2 VZT), kdy pro některý obor není do seznamu zapsán znalec nebo zapsaný znalec nemůže úkon provést, případně provedení úkonu zapsaným znalcem by bylo nepřiměřeně obtížné nebo nákladné, může též OVM ustanovit znalcem osobu, která není zapsána do seznamu a to za předpokladu, že tato osoba má potřebné odborné předpoklady pro podání posudku a s ustanovením vyslovila souhlas. Před tím, než tuto osobu OVM ustanoví znalcem, musí si podle potřeby ověřit její předpoklady pro podání posudku. Před podáním posudku musí takto ustanovený znalec složit znalecký slib do rukou OVM, který jej ustanovil.

2. Postup OVM při zadání znaleckého posudku

Postup, kterým se řídí OVM při zadávání znaleckých posudků, upravují ustanovení § 13/1, § 12/1, 2 VZT.

Úkol:

Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

OVM při ustanovení znalce k podání posudku (§ 13/1, § 12/1, 2 VZT) znalci:

1. vymezí úkol, zpravidla formou otázek tak, aby se znalec zabýval jen takovými skutečnostmi, k jejichž posouzení je třeba jeho odborných

znalostí,

2. stanoví lhůtu, ve které má být úkon proveden.

Ke stanovení lhůty je § 12/1 VZT uvedeno, že: *„před stanovením lhůty je podle okolností nutno se znalcem projednat, zda může v zamýšlené lhůtě úkon provést."* V naléhavých případech může OVM (§ 12 VZT) žádat spěšné provedení znaleckého úkonu. V takovém případě musí v opatření, kterým je znalec ustanoven, výslovně uvést, že je žádáno spěšné provedení úkonu.

Zásadou, že znalci nepřísluší řešit otázky, které nesouvisejí s jeho odborností, jste se zabývali již dříve. Z výše uvedeného pak vyplývá, že jiné než odborné otázky by znalci neměly být ani položeny. Přesto mohou takové situace nastat. Pro tyto případy lze doporučit tento postup. Jde-li o dílčí věc, k otázce uvést, že tato souvisí s jiným než odborným posouzením, které např. technickému znalci nepřísluší řešit a otázku nezodpovídat. Ve složitějších případech požádat o upřesnění zadání.

3. Rozhodnutí o vyloučení znalce z úkonu

O vyloučení znalce z úkonu bylo podrobně pojednáno v souvislosti s výkonem znalecké činnosti (viz kap. 5, 6). Z hlediska činnosti OVM tedy stačí, abyste si připomenuli, že v řízení před OVM o vyloučení znalce z úkonu (§ 11/2 ZZT) rozhoduje orgán, který jej pro podání posudku ustanovil. Znalec má povinnost tomuto orgánu neprodleně oznámit skutečnosti, o kterých se dozvěděl a pro které by byl nebo mohl být z úkonu vyloučen. Stejnou povinnost mají i účastníci řízení.

Úkol k zamyšlení:

Připomeňte si (kap. 10), kdy je znalec z úkonu vyloučen a kdy je oprávněn odepřít podání posudku.

4. Řízení o odměnách a náhradách nákladů

Ze ZZT (§ 17/1, 4 § 18/1, §19, § 23/1, § 25 ZZT) vyplývají OVM další povinnosti v souvislosti s řízením o odměnách a náhradách nákladů. Zapsaní znalci, znalci ad hoc i znalecké ústavy mají právo na odměnu a náhradu nákladů v souvislosti s podáním posudku. V řízení před OVM její výši určí orgán, který znalce ustanovil. Mimo řízení se odměna stanoví dohodou (netýká se pochopitelně znalců ad hoc – vysvětlete). Podrobně je problematika znalečného řešena v samostatné kapitole dále.

5. Ustanovení znalce v řízení trestním

Úkol:

Před prostudováním dalšího textu přečtěte ustanovení §§ 105 až 111 TŘ.

V trestním řízení je postup orgánů činných v trestním řízení (OČ v TŘ) podrobně upraven v trestním řádu (TŘ). Podle něj (§§ 105 až 111 TŘ), je-li třeba odborných znalostí pro objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení, vyžádá

OČ v TŘ:

1. **odborné vyjádření**; není-li to pro složitost posuzované otázky postačující, vyžádá
2. **znalecký posudek**, a tedy přibere znalce. Jde-li o objasnění skutečnosti zvláště důležité, přibere 2 znalce (vždy, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly). Ve výjimečných, zvlášť obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, přibere k podání nebo přezkoumání posudku znalecký ústav, buď vědecký (zapsaný ve 2. oddílu), nebo jiný specializovaný (zapsaný v 1. oddílu seznamu).

V trestním řízení (§ 105/3 TŘ) je znalec přibírán opatřením, proti kterému zákon připouští pouze možnost vznést námitky z důvodů uvedených v zákonu. O přibrání znalce se tak nevyhotovuje usnesení, jako procesní rozhodnutí, proti kterému je přípustná stížnost. Znalec má právo v odůvodněných případech požádat o účast na jakémkoliv úkonu trestního řízení.

Úkol:
Přečtěte ust. § 105/3 TŘ a vypište, jaké námitky proti ustanovení znalce zákon připouští a jak probíhá rozhodování o jejich opodstatněnosti.

V souvislosti s ust. § 105/1 TŘ je třeba se též zmínit o tzv. **odborném vyjádření**. V roce 2001 došlo v této oblasti ke změně právní úpravy. Zatímco do 31. 12. 2001 byl k posouzení odborných otázek zásadně vyžadován znalecký posudek a s odborným vyjádřením, které se vyžadovalo převážně od státních orgánů, se bylo možné spokojit jen výjimečně, od 1. 1. 2002 se znalecký posudek vyžádá teprve tehdy, jestliže se nelze spokojit s odborným vyjádřením. Odborné vyjádření lze podat ústně nebo písemně. Při odměňování se postupuje podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 23/2002 Sb., podle které výše odměny za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení se stanoví podle celkového rozsahu a náročnosti úkonu v rozmezí 75 až 125 Kč za hodinu práce.

6. Ustanovení znalce v občanském soudním řízení

Úkol:
Před prostudováním dalšího textu přečtěte ustanovení §§ 125 až 127 OSŘ.

V občanském soudním řízení postup soudů při přibírání znalců vychází z občanského soudního řádu (OSŘ). Podle něj (§§ 125 až 127 OSŘ), závisí-li rozhodnutí soudu na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, soud po slyšení účastníků:

1. ustanoví znalce. Soud znalce vyslechne, příp. mu uloží, aby posudek vypracoval písemně, s písemným posudkem se může soud spokojit a upustit od výslechu znalce. Posudek může dát přezkoumat jiným znalcem, vědeckým ústavem nebo jinou institucí;
2. místo posudku může použít potvrzení nebo odborné vyjádření, o jejichž

správnosti nemá pochybnosti.

V občanském soudním řízení soud znalce přibírá usnesením (procesním rozhodnutím, proti kterému je přípustná stížnost), ve kterém znalci vymezí okruh jeho činnosti. Jestliže to je k podání posudku třeba, soud uloží účastníkům (popřípadě i někomu jinému), aby se dostavili ke znalci, předložili mu potřebné předměty, podali mu nutná vysvětlení, příp. aby něco vykonali nebo snášeli apod. Ustanoví-li soud několik znalců, mohou podat společný posudek.

Úkol:

Specifickými úkony v občanském soudním řízení, ke kterým může být přibrán i znalec, jsou tzv. předběžné opatření a zajištění důkazu, viz ustanovení §§ 74, 76, 78, 78a OSŘ. Přečtěte příslušná ustanovení zákona a podstatné si vypište.

7. Ustanovení znalce ve správním řízení

Úkol:

Před prostudováním dalšího textu přečtěte ustanovení §§ 14, 51, 56, 79 a 138 správního řádu (SpŘ).

Závisí-li rozhodnutí **správního orgánu** na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, které úřední osoby nemají, správní orgán (§ 56 SpŘ):

1. opatří odborné posouzení od jiného správního orgánu, pokud to nelze
2. ustanoví znalce, kterému uloží, aby posudek vypracoval písemně a předložil jej v určené lhůtě; správní orgán může znalce též vyslechnout.

Znalec je přibírán usnesením, které se oznamuje pouze znalci, účastníci jsou vyrozuměni jiným vhodným způsobem.

B) Občané a organizace jako prvky okolí objektu znalectví

Občané a organizace (§ 1/1, § 12/2 ZZT) mohou požadovat posudky od znalců i znaleckých ústavů pro potřeby svých právních úkonů. Tuto pomoc poskytují znalci i znalecké ústavy na základě dohody.

Mezi právní úkony občanů a organizací pochopitelně spadají i úkony prováděné v souvislosti s řízením před OVM. Proto se lze setkat s případy, kdy se s žádostí o posudek na znalce přímo obrátí trestně stíhaní občané nebo jejich zástupci pro účely obhajoby v probíhajícím (nebo i pravomocně ukončeném) trestním řízením. Již víte, že podle § 89/2 TŘ skutečnost, že důkaz (tedy i znalecký posudek) nebyl opatřen orgánem činným v trestním řízení, ale procesní stranou, nemůže být důvodem k jeho odmítnutí. Aby na takto vyžádaný posudek bylo v řízení nahlíženo jako na posudek vyžádaný OČ v TŘ, kromě všech předepsaných náležitostí podle předpisů pro znalectví musí mít **doložku znalce o tom, že *„si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku“*** (§ 110a TŘ). Na tuto skutečnost nezapomínejte. Znalci, kterého některá ze stran požádala o

posudek, musí OČ v TŘ umožnit nahlédnout do spisu nebo se jinak seznámit s informacemi potřebnými pro vypracování takového posudku.

Obdobně od 1. 9. 2011 i v občanském soudním řízení (§ 127a OSŘ), požádá-li znalce některá ze stran o znalecký posudek, umožní soud tomuto znalci nahlédnout do spisu nebo se jinak seznámit s informacemi potřebnými pro vypracování posudku. Má-li pak posudek předložený účastníkem řízení „všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku“, nahlíží na takový posudek soud stejně, jako by jej sám vyžádal.

Je-li posudek vyžadován pro možnost smíru, Bradáč[30)] doporučuje, aby znalec zadavatele upozornil, že je vhodné, aby se strany nejprve dohodly na nutnosti vypracování posudku i na osobě znalce. Předejde se tím zbytečným komplikacím, znalec se může seznámit se stanovisky všech stran, snadněji lze opatřit všechny podklady a znalec si může i vyžádat stanoviska účastníků k předběžným závěrům posudku.

Pro zájemce:

Další možností, kdy se na znalce obracejí právnické či podnikající fyzické osoby, je požadavek na zpracování posudku v souvislosti s požadavky obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb. V této souvislosti si v publikaci Soudní znalectví samostatně přečtěte kapitolu 10.3 Posudky podle obchodního zákoníku, str. 113, viz další zdroje uvedené na konci kapitoly.

Protože pomoc občanům a organizacím znalec poskytuje na základě dohody, je potřebné podstatné věci řádně sjednat. Obecně uzavírání smluv upravuje § 631 a násl. občanského zákoníku, resp. § 536 a násl. obchodního zákoníku.

Úkol:

Na závěr studia této kapitoly si vypište doporučený obsah dohody mezi znalcem a organizací příp. občanem podle v kapitoly 3.1.4 a 3.1.5, str. 45 publikace Soudní znalectví (viz další zdroje uvedené na konci kapitoly).

Shrnutí:

Orgány veřejné moci (OVM) ustanovují zpravidla znalce, kteří jsou zapsáni v seznamu toho krajského soudu, v jehož obvodu má OVM sídlo. Ústavy s vědeckou činností ustanovují pouze tehdy, jde-li o případ zpracování znaleckých posudků zvlášť obtížných nebo vyžadujících zvláštní vědecké posouzení. Mimořádně může OVM ustanovit i osobu, která není zapsána v seznamu znalců (tzv. znalce ad hoc). Při ustanovení znalce mu OVM vymezí úkol, stanoví lhůtu, v naléhavých případech může vyžádat spěšné provedení úkonu. Orgán, který znalce ustanovil, rozhoduje o příp. vyloučení znalce z úkonu a výši odměny a náhrady nákladů. V trestním řízení orgán činný v trestním řízení nejprve vyžádá odborné vyjádření, není-li to postačující, tak znalecký posudek. V občanském soudním řízení soud ustanoví znalce, může se však spokojit i s potvrzením nebo

odborným vyjádřením. Při ustanovení znalce zpravidla uloží účastníkům, aby znalci poskytli součinnost. Správní orgán primárně opatří odborné posouzení od jiného správního orgánu, pokud to nelze, ustanoví znalce. Občanům a organizacím znalci poskytují své služby na základě dohody.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) Popište strukturu soudů ČR a hlavní činnosti jednotlivých typů soudů.

b) Popište, jakým způsobem postupuje soud při vyžádání posudku, a to podle předpisů pro znalectví; odlište specifika v řízení trestním, civilním a správním.

c) Vysvětlete, jakým způsobem soud formuluje zadání posudku.

d) Uveďte obsah dohody mezi znalcem a organizací.

Další zdroje:

BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1. vyd. Brno: 2010. ISBN 978-80-7204-704-8. Zkráceně v textu SZ.

Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně ZZT (poslední zohledněná změna č. 444/2011 Sb.)

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37 ze dne 17. dubna 1967 k provedení zákona o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně VZT (poslední zohledněná změna 432/2002 Sb.)

Zákon č. 141 ze dne 29 listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění. V textu zkráceně TŘ (poslední zohledněná změna 357/2011 Sb.)

Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád v platném znění. V textu zkráceně OSŘ (poslední zohledněná změna 470/2011 Sb.)

Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, správní řád v platném znění. V textu zkráceně Spr. Ř. (poslední zohledněná změna 227/2009 Sb.)

12. Odměňování a náhrada nákladů

Po prostudování kapitoly budete znát:

- zásady, podle kterých rozhodují orgány veřejné moci o znalečném.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vyúčtovat a kontrolovat znalečné v souladu s předpisy, příp. uzavřít dohodu se znalcem při vyžádání posudku mimo řízení.

Prostudováním kapitoly získáte:

- přehled o právní úpravě o odměňování znalců a znaleckých ústavů.

Klíčová slova kapitoly: odměna, náhrada nákladů, znalečné, zvýšení odměny, snížení odměny, odepření odměny.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
100 +30 minut (teorie + řešení úloh)

Odměňování za znaleckou činnost a náhradu nákladů vynaložených v souvislosti s podáním znaleckého posudku upravují ustanovení § 17, § 18, §19, § 23, § 25 ZZT a dále ustanovení § 9/3, § 15a, § 15b, § 15c, § 16, § 20, § 21, § 23, § 24/1, § 25, § 27, § 28, § 29 VZT.

Úkol:
Před studiem dalšího textu přečtěte výše uvedená ustanovení ZZT a VZT.

A) Odměňování a náhrada nákladů – zapsaní znalci

Pro odměňování znalců obecně platí (§ 17/1 a § 18/1, 4 ZZT), že znalec má za podání posudku právo na odměnu a náhradu nákladů. Způsob stanovení odměny a náhrady nákladů je odlišně upraven v řízení před OVM a mimo řízení. V řízení před OVM odměna nezahrnuje náhradu nákladů a náklady se vždy účtují samostatně. Mimo řízení, není-li dohodnuto jinak, je v odměně zahrnuta i náhrada nákladů. Znalci se neposkytuje náhrada nákladů (§ 28/6 VZT), které mu vznikly v souvislosti se jmenováním a odvoláním znalce, v souvislosti s úkoly řízení znalecké činnosti a metodického vedení znalců. Náhradu nákladů tak znalec může oprávněně požadovat pouze v souvislosti s podáním posudku.

V praxi se odměna a náhrada nákladů zpravidla označují společným výrazem znalečné. Pojem znalečné je použit v § 15a VZT, který se vztahuje k odměňování ústavů, běžně se však užívá i v souvislosti s vyúčtováními prováděnými zapsanými znalci**.**

Podle § 19/1 ZZT je znalec povinen odměnu a náhradu nákladů vyúčtovat zároveň s podáním posudku. Nesprávné vyúčtování odměny za podání znaleckého posudku je přestupkem podle §25a/1 písm. h), za který může být znalci udělena pokuta až do výše 50 000 Kč.

1. Účtování odměny v řízení před OVM (zapsaní znalci)

V řízení před OVM (§ 17/2, 3 ZZT) se způsob stanovení odměny řídí ustanoveními prováděcího právního předpisu k ZZT, tj. příslušnými ustanoveními VZT. **Odměna** se stanoví podle množství účelně vynaložené práce.

Odměna (§ 16 VZT) za znalecký posudek činí 100 až 350 Kč za jednu hodinu práce a to podle náročnosti posudku a podle míry odborných znalostí, které bylo nutné k jeho podání vynaložit.

Všimněte si, že hodinová sazba se nestanoví podle odbornosti znalce, ale podle odborných znalostí nutných pro podání posudku.

Je-li třeba k provedení znaleckého posudku (§ 24/1 VZT) méně než jedné hodiny, náleží znalci odměna za celou hodinu. Poslední započatá hodina se započte celá, s výjimkou případu, kdy znalec pokračuje v dalším znaleckém úkonu.

Zvýšení odměny za znalecký posudek: Odměna může být zvýšena (§ 20 VZT) až o

- 20 % (výjimečně, ve zvlášť odůvodněných případech), je-li znalecký posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný,
- 10 %, jde-li o posudek revizní, tedy takový, kterým je přezkoumáván posudek jiného znalce,
- 50 %, je-li nutné spěšné provedení úkonu nebo znalci bylo uloženo provést úkon v den pracovního volna nebo pracovního klidu anebo v noci.

Tato zvýšení lze slučovat.

Snížení odměny za znalecký posudek: U často se opakujících jednoduchých znaleckých posudků (§ 21 VZT), spočívajících v odborném zjišťování v podstatě stejných skutečností, tedy u posudků založených např. jen na provádění zkoušek pomocí speciálního zařízení nebo aplikaci daného laboratorního postupu, se hranice výše uvedených sazeb (100 až 350 Kč za hodinu práce) snižují o 20 %.

Daň z přidané hodnoty: Je-li znalec plátcem daně z přidané hodnoty (DPH), podle § 17/5 ZZT se výše odměny zvyšuje o částku odpovídající DPH, kterou je znalec povinen z odměny odvést podle jiného právního předpisu (zák. č. 235/2004 Sb. o DPH, ve znění pozdějších předpisů).

2. Účtování náhrady nákladů v řízení před OVM (zapsaní znalci)

Je-li posudek zadán OVM (§ 18/1, 2 ZZT), má znalec rovněž právo na **náhradu nákladů**, které účelně vynaložil v souvislosti s podáním znaleckého posudku. Jedná se zejména o:

1. cestovní výdaje, které se stanoví podle obecných předpisů o náhradě cestovních, stěhovacích a jiných výdajů při pracovních cestách (viz ust. § 28/1, písm. a) VZT),

2. náklady, které znalec uhradil podle § 14/2 ZZT (tj. náklady, které uhradil organizaci za použití přístrojů, jiných zařízení a materiálů nutných pro provedení úkonu),
3. věcné náklady,
4. náklady spojené s přibráním pracovníků pro pomocné práce,
5. náklady spojené s přibráním konzultanta, avšak jen v případě, kdy OVM, který znalce ustanovil, s přibráním konzultanta vyslovil souhlas,
6. náhradu ušlého výdělku při předvolání k OVM.

Náhrada hotových výloh (§ 28/4 VZT) se znalci poskytuje na základě předložených dokladů. Obdobně se postupuje i v případech, kdy znalec účtuje odměnu, kterou poskytl za provedení pomocných prací jiné osobě (viz výše bod 4). Za tyto pomocné práce lze přiznat náhradu vyplacené odměny v souladu se mzdovým (platovým) tarifem platným pro takové nebo obdobné činnosti.

Při uplatnění nároku na náhradu ušlého výdělku znalce (viz výše bod 6) se podle § 28/5 VZT postupuje obdobně jako u svědků. Je li tedy znalec předvolán k jednání před OVM (týká se nejen vysvětlení podaného posudku, ale i např. podání ústního znaleckého posudku), znalci se neproplácí odměna, ale OVM mu poskytne náhradu ušlého výdělku. Je-li znalec zaměstnancem, ve smyslu ust. § 18/3 ZZT, nemůže náhradu mzdy uplatňovat vůči organizaci, u níž je v pracovním poměru. Před jednáním si znalec nechá u svého zaměstnavatele potvrdit výši své průměrné mzdy. Je-li znalec osobou samostatně výdělečně činnou, průměrnou výši výdělku doloží posledním daňovým přiznáním. OVM pak znalci, ve smyslu ust. § 28/1, písm. b) VZT, poskytne náhradu ušlého výdělku za dobu strávenou při jednání před OVM, včetně čekací doby a doby strávené na cestě k jednání a zpět, jestliže jde o dobu, která se kryje s pracovní dobou znalce. Pokud znalec údaje o výši výdělku nedoloží alternativně, jsou OVM zpravidla ochotny přiznat znalci odměnu podle hodinových sazeb i za jednání u soudu. Tato praxe však není plně v souladu s platnými předpisy.

Záloha na úhradu hotových výloh**:** U nákladů spojených s úkony uvedenými výše pod body 1, 2, 4 a 6 má znalec, podle § 28/2, 3 VZT, nárok na poskytnutí zálohy na úhradu hotových výloh. Při poskytování záloh se postupuje tak, aby nedocházelo k přeplatkům. Před podáním žádosti o poskytnutí zálohy tedy znalec musí nejprve zjistit reálné náklady a teprve pak požádat o poskytnutí zálohy.

3. Účtování odměny (a náhrady nákladů) mimo řízení – zapsaní znalci

Mimo řízení,tedy v případech, na které se nevztahuje ustanovení § 17/2, 3 ZZT, se odměna znalce (§ 17/4 ZZT) řídí smlouvou mezi znalcem a osobou, která znalecký posudek objednala. V takovém případě (§ 18/4, § 17/5 ZZT), není-li ve smlouvě dohodnuto jinak, je v odměně zahrnuta i náhrada nákladů. Je-li znalec plátce DPH, odměna se zvyšuje o částku odpovídající této dani i mimo řízení.

B) Odměňování a náhrada nákladů – znalec nezapsaný do seznamu

Pro znalce ustanoveného podle § 24, tedy pro tzv. znalce ad hoc, platí ustanovení o odměňování a náhradě nákladů shodně (§ 25 ZZT) jako pro znalce zapsané.

C) Odměňování a náhrada nákladů – znalecké ústavy

Znalecké ústavy (§ 23/1 ZZT) mají právo na odměnu a náhradu nákladů (podle § 15a/1a VZT souhrnně znalečné) obdobně jako znalci.

Pokud je znalecký posudek podáván v řízení před OVM, odměna příslušející znaleckému ústavu (§ 15a/2, § 15b VZT) se stanoví podle sazeb odměn za znalecké posudky uvedených v § 16 VZT, tj. v rozmezí 100 až 350 Kč za hodinu práce. V případech, kdy je pro podání znaleckého posudku znaleckým ústavem vyžadována zvláštní odborná specializace, lze sazbu odměny zvýšit až o 50 %. Možnosti zvýšení a snížení odměny (podle § 20 a § 21 VZT – vysvětlete) platí též pro ústavy. Odměny a náhrady stanovené paušální částkou se však pro ústavy nepoužijí.

Pracovníkovi, který na posudku pracoval (§ 23/2 ZZT), nemůže vedoucí ústavu přiznat vyšší odměnu, než by odpovídalo částce vyplacené ústavu jako odměna.

Nejde-li o podání znaleckého posudku v řízení před OVM (§ 15a/3 VZT), náleží znaleckému ústavu znalečné ve výši odpovídající smluvní ceně účtované znaleckým ústavem za odborné posudky, expertizy nebo obdobné úkony.

D) Řízení o odměnách a náhradě nákladů

V řízení před OVM o výši odměny a náhrady nákladů (§ 19/1 ZZT) rozhoduje orgán, který znalce ustanovil. Správně by OVM měl o znalečném rozhodnout bez zbytečného odkladu, nejpozději do 2 měsíců od podání posudku. Znalečné by znalci mělo být uhrazeno po jeho přiznání a to bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 30 dnů.

Při určování výše odměny OVM hodnotí především (§ 25/2 VZT):

a) povahu a rozsah úkonu a stupeň odborné kvalifikace potřebné k provedení úkonu; hodnocení provádí u každé z položek vč. studia spisu, které je zpravidla součástí úkonu,

b) charakter a účelnost pomocných prací,

c) přiměřenost doby trvání úkonu a výše účtované odměny,

d) dodržení stanovené lhůty (zejména bylo-li požadováno spěšné provedení),

e) zda se jednalo o úkon revizní (spočívající v přezkoumávání posudku jiného znalce).

OVM je oprávněn (§ 17/3 ZZT, § 27, § 15c, § 25/4 VZT) odměnu přiměřeně

krátit, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě, a to až na polovinu, jestliže znalec provedl úkon opožděně nebo nekvalitně. Pokud by se jednalo o zvlášť závažný případ nekvalitního provedení úkonu, může odměnu i **odepřít**. Možnost snížení odměny platí též pro ústavy. Rozhodnutí o znalečném musí OVM pro jednotlivé položky odůvodnit s odkazem na příslušné ustanovení VZT.

Též u ústavů v řízení před OVM rozhoduje o znalečném orgán, který ústav k podání posudku ustanovil. Při svém rozhodování (§ 15c VZT) se řídí stejnými zásadami jako u znalců (uvedenými v § 25/2 VZT). I u ústavů je OVM oprávněn snížit znalečné ústavu, byl-li znalecký úkon proveden opožděně nebo nekvalitně.

E) Kontrola účtovaných odměn

Na úměrnost a úplnost účtovaných odměn (§ 19/2 ZZT) dohlíží občasnými kontrolami krajský soud, v jehož seznamu je znalec zapsán.

Pro zájemce:

V souvislosti s řízením o náhradách nákladů si můžete své znalosti rozšířit o další praktické poznatky, týkající se úpravy znalečného v procesních předpisech a o postupu znalce při vymáhání znalečného v kapitolách 13.2.2.2 na str. 132 a 13.5 na str. 138 publikace Soudní znalectví (viz další zdroje uvedené na konci kapitoly).

Shrnutí:

Znalec má za podání posudku právo na odměnu a náhradu nákladů (znalečné). Způsob stanovení znalečného je odlišně upraven v řízení před OVM a mimo řízení. V řízení před OVM se odměna a náhrada nákladů účtují vždy samostatně. Odměna činí 100 až 350 Kč za hodinu práce a to podle náročnosti posudku a podle míry odborných znalostí potřebných pro podání posudku. Odměna může být zvýšena u posudků mimořádně obtížných (až o 20 %), revizních (až o 10 %) a spěšných (až o 50 %). Sazby se snižují o 20 % u jednoduchých a často se opakujících úkonů. Dále má znalec právo na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s podáním posudku. Znalec může požádat o zálohu na úhradu hotových výloh. Znalečné je povinen vyúčtovat zároveň s podáním posudku. Stejná pravidla platí i pro znalce ad hoc. Mimo řízení se odměna řídí smlouvou mezi znalcem a objednatelem a není-li dohodnuto jinak, zahrnuje i náhradu nákladů. U ústavů se u posudků podávaných v řízení zvyšují sazby odměn až o 50 %, ale jen v případě, kdy podání posudku vyžaduje zvláštní odbornou specializaci. Mimo řízení se odměna stanoví dohodou v obvyklé výši. V řízení o výši znalečného ve stanovených termínech rozhoduje orgán, který znalce ustanovil a je oprávněn odměnu přiměřeně krátit až o 50%, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě, nebo odepřít, jde-li o závažný případ nekvalitního provedení úkonu.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) *Vysvětlete, jak postupuje znalec při vyúčtování znalečného v řízení a mimo řízení.*
b) *Popište, jaká hlediska posuzuje orgán, který znalce ustanovil při rozhodování o znalečném a v jaké lhůtě je nutno znalečné proplatit.*
c) *Uveďte zvláštnosti v účtování ústavů.*

Další zdroje

Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně ZZT (poslední zohledněná změna č. 444/2011 Sb.)

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37 ze dne 17. dubna 1967 k provedení zákona o znalcích a tlumočnících v platném znění. V textu zkráceně VZT (poslední zohledněná změna 432/2002 Sb.)

13. Úvod do speciálních metodik soudního inženýrství

Po prostudování kapitoly budete znát:

- systémový přístup k vytváření systému podstatných veličin na objektu.

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- rozlišit mezi přímými a nepřímými příčinnými problémy.

Prostudováním kapitoly získáte:

- základní přehled o metodách používaných při řešení expertních problémů, které se zabývají objasňováním negativních technických jevů a oceňováním majetku.

Klíčová slova kapitoly: teorie systémů, systém podstatných veličin, soudně znalecká komparace, analýza dějů v čase a prostoru, analýza korespondence poškození, metoda zpětného odvíjení děje, metoda zužování mezí, oceňování nákladovým, výnosovým a porovnávacím způsobem.

Čas potřebný k prostudování učiva kapitoly:
100 + 120 minut (teorie + řešení úloh)

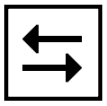

Průvodce textem:

Opět si připomeňte obrázek 1.1 vymezující soustavu znalectví. V předchozích kapitolách jste se již zabývali třemi prvky této soustavy: znalec, znalecká činnost, znalecký posudek. Dále jste se zabývali prvky okolí, které soustavu aktivují (vysvětlete) a ovlivňují (vysvětlete). Nezabývali jste se však znaleckými objekty ani znaleckými problémy. Je potřebné si uvědomit, že jen základních oborů znalectví existuje více než 60 a každý z těchto oborů se zabývá jiným typem objektů a řeší jiné typy problémů. Proto se v každém z nich uplatňují různé metody a postupy vyplývající z charakteru objektů, kterými se experti v daném oboru zabývají i z typů problémů, které řeší.

Metodikami řešení znaleckých a expertních problémů u klasických inženýrských objektů se zabývají speciální metodiky soudního inženýrství. V současné době tyto zahrnují metodiky pro analýzy dopravních nehod, zjišťování příčin havárií, vad a poruch technických objektů, oceňování majetku a forenzní ekotechniku. S ohledem na pestrost a složitost těchto problémů se v soudním inženýrství využívá jak poznatků oborových (zejména z oborů technických, ekonomických, přírodovědných a dalších), tak i přístupů a metod nadoborových (systémových), které se uplatňují prakticky ve všech vědních oborech. V rámci oboru soudní inženýrství jsou tyto poznatky rozvíjeny s ohledem na potřeby využití pro expertní činnosti (viz rovněž kapitola 1).

Obecnou vědní disciplínou, která[31)]: *„se komplexně a na obecné úrovni zabývá hledáním formálně identických zákonů, podle nichž se chovají různé reálné i abstraktní soustavy“,* je **teorie systémů**.

Pro zájemce:

Moderním způsobem a v ucelené podobě o teorii systémů a systémové metodologii pojednává kniha Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky – hledání souvislostí (viz další zdroje uvedené na konci kapitoly), a to na prvních 47 stranách, tedy velmi hutně a stručně. Na dalších více než 1000 stranách je pak v zavedeném systémovém pojetí pojednáno o řadě oblastí lidských činností, spojených zejména s řešením inženýrských problémů. Pro expertní činnosti mají zvláštní význam zejména kapitoly, které se zabývají technikou, teorií modelování, systémovým pojetím experimentů, mezních stavů, chyb v modelování a statistickým zpracováním dat. Tuto publikaci využijete jak pro rozšíření znalostí získaných studiem dalšího textu, tak i při vašem dalším vzdělávání. Z této knihy čerpá i další text, který se týká systémového přístupu k vytváření systému podstatných veličin.

Vytváření systému podstatných veličin[32)] (dále jen SPV) je jednou z nejdůležitějších činností při řešení v podstatě jakéhokoliv problému na objektu. SPV zahrnuje všechny veličiny, které popisují podstatné okolnosti z hlediska řešeného problému. Vytváří tedy množinu všeho podstatného, co souvisí s řešením problému. Řešitel problému může SPV vytvářet podvědomě, nebo vědomě. Při řešení expertních problémů je však nutno preferovat jeho vědomé vytváření respektující princip kauzality (příčinnosti). Vytváření systému $\Sigma(\Omega)$ podstatných a problémově orientovaných veličin na objektu je realizací vztahů mezi subjektem S (řešitelem problému) a dvěma různými objekty. Objektem Ω, který je předmětem našeho zájmu, např. tím, že se na něm řeší problém $Pr(\Omega)$, a systémem $\Sigma(\Omega)$, který je abstraktním objektem účelově vytvořeným na objektu Ω z hlediska potřeb řešení problému. Složitost struktury systému veličin $\Sigma(\Omega)$ je pak vždy menší než složitost struktury objektu Ω, kterému je systém přiřazen, a to proto, že systém $\Sigma(\Omega)$ obsahuje jen podstatné složky objektu Ω z hlediska řešeného problému. Podle charakteru řešeného problému tak lze témuž objektu Ω vytvořit více systémů veličin $\Sigma(\Omega)$. Systém podstatných veličin $\Sigma(\Omega)$ vytváří soustavu $\{S_i\}$ s podmnožinami S_0 až S_8 vytvořenou na základě této úvahy: Vše, co se kolem nás děje, má převážně příčinný charakter a řídí se tímto jednotným scénářem událostí. Pro každý objekt Ω (viz obr. 13.1) je charakteristické, že má určitou **strukturu** (je tvořen prvky a vazbami mezi nimi) a určité **okolí** $O(\Omega)$. Strukturu popisují tři skupiny veličin: S_1 – veličiny geometrické (popisují polohu objektu, rozmístění a tvary jeho jednotlivých prvků), S_5 – veličiny strukturněvlastnostní (popisují vlastnosti prvků struktury) a S_2 – veličiny vazbové (popisují podstatné vazby mezi prvky objektu, na něž je objekt dekomponován a vazby objektu s jeho okolím). Podstatné prvky okolí popisuje skupina veličin S_0 – veličiny okolí. Přes vazby objektu s jeho okolím se realizují interakce, které objekt **aktivují** (aktivace popisuje skupina veličin S_3 – aktivační veličiny) a **ovlivňují** (ovlivnění popisuje skupina veličin S_4 – ovlivňující veličiny). Aktivace objektu vyvolává na objektu **procesy, kterými se mění stav objektu** (tyto popisuje skupina veličin S_6 – procesní a stavové veličiny). Objekt se do svého okolí určitým

způsobem **projevuje** (projevy popisuje skupina veličin S_7 – projevové veličiny), což má pro prvky okolí určité důsledky, které popisuje skupina veličin S_8 – důsledkové veličiny.

- Skupiny veličin $S_3 + S_4$ popisují příčiny (tzn. aktivace a ovlivnění).
- Skupiny veličin $S_1 + S_2 + S_5$ popisují strukturu objektu (tzn. geometrii a topologii objektu, vazby objektu k okolí a vlastnosti struktury objektu).
- Skupina veličin S_6 popisuje procesy probíhající na objektu, kterými se objekt dostává do různých stavů.
- Skupiny veličin $S_7 + S_8$ popisují následky (projevy objektu do okolí a důsledky těchto projevů v okolí objektu).

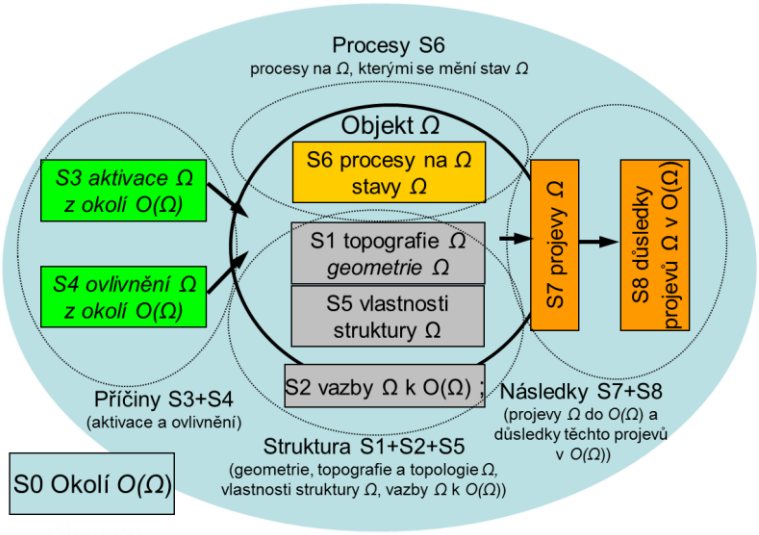

Obr. 13.1: Podmnožiny veličin systému podstatných veličin *Σ(Ω)*[33)]

Podle příčinných souvislostí lze problémy členit na dva základní typy[34)]:

- **přímé příčinné problémy** – vstupy jsou příčiny (veličiny ze skupin S0 , S3 , S4) a struktura (veličiny ze skupin S1, S2, S5), výstupy jsou následky příčin (veličiny ze skupin S7, S8, příp. S6),
- **nepřímé příčinné problémy** – vstupy jsou vždy následky (veličiny ze skupiny S7, příp. S8) a některé z veličin popisující skupiny S0 až S5, výstupy jsou veličiny ze skupin S0 až S5, které netvořily vstupy.

Toto rozdělení problémů nám umožňuje rozlišit mezi typy problémů, které řeší znalectví technické a technicko-ekonomické, resp. oceňovací. **Technické znalectví**, které se zabývá objasňováním příčin negativních technických jevů (příp. i forenzní ekotechnika), se vždy zabývá řešením nepřímých příčinných problémů, tzn. na základě známých důsledků a struktury analyzuje procesy a zjišťuje příčiny. Oproti tomu **technicko-ekonomické znalectví**, zabývající se oceňováním majetku, řeší problémy přímé příčinné, tzn. na základě znalostí struktury, aktivací a

ovlivnění posuzuje stav a kvantifikuje projevy (potenciální užitek z pohledu subjektu, z jehož hlediska se ocenění provádí).

Pro řešení expertních problémů, stejně jako v jiných oborech, se využívá **nadoborových systémových metod**, kam řadíme:

- metody logické,
- metody statistické,
- modelování,
- metody systémové analýzy a syntézy.

Úkol:

V souvislosti s využitím systémových metod v publikaci Soudní znalectví přečtěte kap. 5.1 až 5.4, str. 79 až 83, s důrazem na podkapitolu 5.2 Využití logiky při znaleckém zkoumání, kap. 6.1, str. 87 Počet pravděpodobnosti a teorie chyb, 6.2 Pravděpodobnost při znaleckém zkoumání, 6.3 Uvádění výpočtů ve znaleckém posudku, v souvislosti s modelováním kap. 6.4 Používání výpočetních programů. Samostatně si udělejte poznámky.

Pro zájemce:

Podrobně je o systémových metodách pojednáno v publikaci Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky, souhrnně v kap. 8.1, str. 49, dále pak detailně o modelování v kap. 3, str. 179, a o statistických metodách v kap. 8, str. 577.

Další skupinou metod jsou **metody oborové**, specificky využívané při expertních a znaleckých činnostech. Základní metody pro řešení problémů **v technickém znalectví** v přehledu popisuje publikace Soudní znalectví. Jejich konkrétní oborové aplikace jsou pak obsahem studia speciálních metodik soudního inženýrství.

Úkol:

V návaznosti na poznámky uvedené níže se samostatně seznamte s vybranými metodami znalecké analýzy dle publikace Soudní znalectví (dále jen SZ), kapitola 7, str. 93 a násl. a s použitím logických matic v kap. 5.4 SZ, str. 83.

Poznámky k jednotlivým metodám:

1. **Soudně znalecká komparace** je založena na porovnání skutečných strukturních vlastností posuzovaného objektu a prvků jeho okolí (zjištěných měřením, pozorováním, z fotodokumentace, z výrobní dokumentace, zkoušek apod.) se stavem předpokládaným (legálním), vyplývajícím např. z projektové dokumentace, technických norem, zásad pro konstruování apod. Ve složitějších případech je vhodné provedení komparace předřadit zpracování matice hypotéz na základě analýzy podkladů použitých pro zpracování posudku (podrobněji viz SZ, kap. 5.4.1, str. 83).
2. **Analýza dějů v čase a prostoru.** Metoda se používá pro posuzování složitých procesů (dějů) probíhajících na soustavách. Při aplikaci metody provedeme dekompozici soustavy. Z dostupných údajů (z výpovědí,

záznamových zařízení, vlastních analýz atd.) odvodíme chování jednotlivých prvků (podsoustav) v průběhu posuzovaného děje. Jeho celkový průběh pak rekonstruujeme tak, že dílčí procesy propojíme seřazením v jednotném čase a hledáme další vzájemné souvislosti mezi chováním prvků soustavy. Pro seřazení dějů v jednotném čase se využijí známé interakce mezi prvky soustavy. Okamžik interakce je vždy „uzlovým bodem“ pro propojení dílčích dějů v jednotném čase (podrobněji viz SZ kap. 7.2.1, str. 93). Analýzu pokud možno doplníme o analýzu prostorovou. Využívá se interakcí, z nichž jsme pro daný okamžik schopni dovozovat vzájemné polohy prvků (podrobněji viz SZ kap. 7.2.2, str. 93). Pro řešení a odvozování vzájemných souvislostí se využívá grafických metod, např. diagram dráha čas (podrobněji viz SZ kap. 7.2.3, str. 93) nebo síťový harmonogram (podrobněji viz SZ kap. 7.2.5, str. 94) příp. kombinace diagramu dráha čas a prostorové analýzy (viz SZ kap. 7.2.4, str. 94).

Příklad:

Pokud při dopravní nehodě dojde ke střetu dvou vozidel, pak okamžik rázu (interakce mezi vozidly) je „uzlovým bodem“ pro analýzu časovou. Jelikož při nárazu se interakce (vzájemné silové působení) mezi vozidly realizuje na mechanické vazbě vytvořené na styčných kontaktních plochách obou vozidel, z deformací po střetu lze dovodit vzájemnou polohu vozidel v okamžiku rázu. Místo střetu je pak „uzlovým bodem“ pro prostorovou analýzu nehody.

3. **Analýza korespondence poškození** je založena na principu, že při vzájemném mechanickém (silovém) působení mezi dvěma tělesy na nich dochází ke změnám, které spolu na základě principu odrazu korespondují. Z těchto změn pak lze zjišťovat vzájemné interakce mezi tělesy a dále usuzovat na druh, způsob, intenzitu a příp. i délku vzájemného působení mezi nimi (podrobněji viz SZ kap. 7.4, str. 94). Rovněž se seznamte se způsoby zpracování v podobě matic odrazu (viz SZ kap. 5.4.2, str. 85).
4. **Metoda zpětného odvíjení děje** (podrobněji viz SZ kap. 7.3, str. 94) je jedním ze základních přístupů k řešení nepřímých příčinných problémů. Podmínkou použití je možnost řešení problému pomocí vztahů vyjádřených v analytickém tvaru. Jinou možností řešení nepřímých příčinných problémů je simulační modelování.
5. **Metoda zužování mezí** je založena na možnosti tentýž jev analyzovat pomocí více metod. Pro každou z aplikovatelných metod se nejprve zjistí dílčí rozmezí výsledku. Celkové rozmezí se pak zúží na průnik jednotlivých řešení, tedy pouze na výsledky, kterých lze dosáhnout všemi aplikovatelnými metodami. Podrobněji viz SZ kap. 7.5, str. 94.

Oceňovací problémy mají charakter přímých příčinných problémů a jsou založeny na kvantifikaci užitku posuzovaných objektů pomocí oceňovacích metod. V oceňovací praxi existuje řada kvantifikačních metod, které vyjadřují vztah mezi

strukturními a procesními vlastnostmi objektů a jejich hodnotou. Pro oceňování se využívá principu nákladového, výnosového a porovnávacího oceňování, rozpracovaných do konkrétních oceňovacích metod, příp. i konkrétních oceňovacích postupů. Údaje o strukturních a procesních vlastnostech objektu a prvcích jeho okolí lze zpravidla zjistit na oceňovaném objektu a v jeho okolí a zpravidla tak tvoří skupinu známých vstupních veličin pro výpočet. Další skupinu veličin pak tvoří veličiny neznámé. Zpravidla se jedná o ukazatele nákladovosti, výnosnosti anebo užitkovosti majetku a tyto se zejména při tržním oceňování zjišťují na základě analýz trhu, pomocí srovnávacích analýz.

Podrobněji se problematikou budete zabývat v rámci studia dalších předmětů.

Průvodce textem, úkol na závěr:

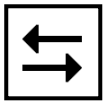

Objekt znalectví má i další prvky okolí, které významně ovlivňují úroveň znalců. Je to vysoké školství, jsou to znalecká sdružení, orgány provádějící certifikace znalců, odborná literatura, zejména pak odborné a vědecké časopisy.
Institucí, která má v ČR nejdelší tradici ve výchově znalců a expertů v klasických inženýrských oborech je Ústav soudního inženýrství Vysokého učení technického v Brně (ÚSI VUT v Brně), založený na VUT v Brně roce 1965, kde právě studujete. Při ústavu sídlí dvě významná znalecká sdružení, Asociace znalců a odhadců ČR (AZO) a zemská skupina ČR Evropské společnosti pro výzkum a analýzu dopravních nehod (EVU ČR). Ústav od roku 1990 vydává pro znalce časopis Soudní inženýrství (Forensic Engineering), nyní ve spolupráci s AZO a EVU ČR. Při ÚSI sídlí i certifikační orgán, zajišťující certifikace znalců. Na závěr studia si v publikaci Soudní znalectví přečtěte na str. 141 a 142 o řízení a kontrole znalecké činnosti a na str. 144 a 145 třicet rad na závěr obecné metodiky.

Shrnutí:

Metodikami řešení znaleckých a expertních problémů u klasických inženýrských objektů se zabývají speciální metodiky soudního inženýrství. V soudním inženýrství se využívá poznatků oborových, poznatků jiných oborů (zejména dalších technických, ekonomických, přírodovědných) i nadoborových poznatků (systémových). Mezi systémové (nadoborové) metody řadíme metody logické, metody statistické, modelování a metody systémové analýzy a syntézy. Mezi metody oborové, specificky používané v technickém znalectví pro analýzy negativních technických jevů, řadíme soudně znaleckou komparaci, metody pro analýzy dějů v čase a prostoru, analýzu korespondence poškození, metodu zpětného odvíjení děje, metodu zužování mezí. Pro řešení oceňovacích problémů při expertních a znaleckých činnostech se využívá tří základních oceňovacích metod založených na principu nákladového, výnosového a porovnávacího oceňování (existují i další se specifickým využitím). Obecnou vědní disciplínou, která se komplexně a na obecné úrovni zabývá hledáním formálně identických zákonů, podle nichž se chovají různé reálné i abstraktní soustavy, je teorie systémů. Jednou z nejdůležitějších činností při řešení jakéhokoliv problému je vytváření systému

podstatných veličin (tedy množiny všeho podstatného, co souvisí s řešením problému). Je nutno preferovat vědomé vytváření tohoto systému, respektující princip kauzality. Při řešení problémů rozlišujeme problémy přímé příčinné (vstupy jsou příčiny a struktura, výstupy jsou následky příčin a nepřímé příčinné problémy – vstupy jsou vždy následky a některé z veličin popisující skupiny S0 až S5, výstupy jsou veličiny ze skupin S0 až S5, které netvořily vstupy. Technické znalectví se zabývá řešením nepřímých příčinných problémů, oproti tomu technicko-ekonomické (oceňovací) znalectví řeší problémy přímé příčinné.

Otázky a úkoly k zamyšlení:

a) *Nakreslete objekt, vymezte jeho okolí a vyznačte skupiny veličin, které tvoří systém podstatných veličin na objektu.*
b) *Vymezte vstupní a výstupní veličiny při řešení přímých a nepřímých příčinných problémů.*
c) *Vyjmenujte čtyři skupiny nadoborových (systémových) metod.*
d) *Vysvětlete princip dále uvedených metod: soudně znalecká komparace, analýza dějů v čase a prostoru, analýza korespondence poškození, metoda zpětného odvíjení děje, metoda zužování mezí.*

Další zdroje:

BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1. vyd. Brno: 2010. ISBN 978-80-7204-704-8. Zkráceně v textu SZ.

JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Hledání souvislostí.* 1. a 2. díl. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o. Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-554-9.

Průvodce studijní oporou

Úplným závěrem mi dovolte, abych vám poblahopřál k úspěšnému zvládnutí studijního textu a popřál vám hodně úspěchů v dalším studiu a při využívání získaných poznatků a dovedností v praxi.

Literatura

Základní literatura

[1] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1. vyd. Brno: 2010. ISBN 978-80-7204-704-8

[2] Zákon č. 36 ze dne 6. dubna 1967, o znalcích a tlumočnících v platném znění

[3] Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37 ze dne 17. dubna 1967 k provedení zákona o znalcích a tlumočnících v platném znění

Doporučená literatura

[4] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní inženýrství*. 1. vyd. (dotisk) Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1999. ISBN 80-7204-133-9

[5] HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-104-5

[6] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Hledání souvislostí.* 1. a 2. díl. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o. Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-554-9

[7] Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník v platném znění

[8] Zákon č. 141 ze dne 29 listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění

[9] Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964, občanský zákoník v platném znění

[10] Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád v platném znění

[11] Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004, správní řád v platném znění. V textu zkráceně Spr. Ř. (poslední zohledněná změna 227/2009 Sb.)

Odkazy na prameny a zdroje

[1)] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Hledání souvislostí*. 1. a 2. díl. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o. Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-554-9. Dále jen JANÍČEK, P. Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky.

[2)] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. 1. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7204-8. Dále jen BRADÁČ, A. a kol. Soudní znalectví.

[3)] JANÍČEK, P. Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Op. cit., str. 57, 96

[4)] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní inženýrství*. 1. vyd. (dotisk) Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 1999. ISBN 80-7204-133-9, str. 21

[5)] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky*. Op. cit., str. 97

[6)] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky.* Op. cit., str. 97, obr. 2.7 – upraveno autorem

[7)] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit., str. 96

[8)] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit., str. 85

[9)] Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963 občanský soudní řád (poslední zohledněná změna 470/2011 Sb.)

[10)] JANÍČEK, P. Systémové pojetí *vybraných oborů pro techniky.* Op. cit., str. 98, obr. 2.8 – rozšířeno autorem

[11)] JANÍČEK, P. Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Op. cit., str. 98

[12] JANÍČEK, P. Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Op. cit., problémová situace str. 33; problém str. 32 a 34

[13] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit. str. 47

[14] JANÍČEK, P. Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky. Op. cit., str. 98, upraveno autorem

[15] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. Op. cit., str. 47

[16] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky*. Op. cit., str. 98

[17] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. Op. cit., str. 61

[18] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. Op. cit., str. 49

[19] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. Op. cit., str. 48, 7

[20] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky*. Op. cit., str. 98

[21] HARVÁNEK, J. kol. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-104-5, str. 329

[22] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit. str. 51

[23] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit. str. 60

[24] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit. str. 69

[25] BRADÁČ, A. a kol. Soudní znalectví. Op. cit. str. 75

[26] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví*. Op. cit. str. 108-109, ve vazbě na Sbírku soudních rozhodnutí a stanovisek č. 2-3/1981

[27] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit., str. 21

[28] HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva.* Op. cit., str. 338

[29] V § 21, odst. 5 se zákon odkazuje na větu druhou, uvedenou v odst. 3 stejného paragrafu. Z logiky věci a původního znění daného ustanovení se předpokládá, že správně se má zákon odkazovat na větu třetí.

[30] BRADÁČ, A. a kol. *Soudní znalectví.* Op. cit., str. 42

[31] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky*. Op. cit., str. 7

[32] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky*. Op. cit., str. 22 až 26

[33] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky*. Op. cit., str. 22, obr. 1.3 – upraveno autorem

[34] JANÍČEK, P. *Systémové pojetí vybraných oborů pro techniky*. Op. cit., str. 23